

GEREFORMEERDE ZONDAGSSCHOOLVEREENIGING

„JACHIN.”

VERSLAG

DER

BOEKBEOORDEELING

DOOR DE

COMMISSIËN VAN „JACHIN”

over 1903,

ONDER REDACTIE VAN

J. P. TAZELAAR.

HEUSDEN.
A. GEZELLE MEERBURG.
1903.

Prijs 10 cent.
Franco per post 15 cent.

Leden der Commissiën voor de Boekbeoordeeling.

a. De Leden van het Hoofdbestuur :

Ds. J. N. LINDEBOOM te *Zutphen*, Voorzitter.
P. ORANJE te *Amsterdam*, 1e Secretaris.
Ds. J. P. TAZELAAR te *Weesp*, 2e Secretaris.
Ds. A. LOOIS te *Pernis*, Penningmeester.
A. VAN NAMEN HZN. te *Zwijndrecht*.
D. MULDER te *Zierikzee*.
P. KOSTER te *Ajpelscha*.

b. De H. H. Predikanten :

Ds. A. VAN ANDEL te *Heerenveen*.
Ds. J. VAN ANKEN te *Urk*.
Ds. A. DE GEUS te *Lemmer*.
Ds. A. DEN HARTOGH te *Apeldoorn*.
Ds. E. C. B. VAN HERWERDEN te *Rhoon*.
Ds. C. LINDEBOOM te *Bolnes*.
Ds. S. O. LOS te *Hilversum*.
Ds. G. RENTING te *Winterswijk*.
Ds. W. SIEDERS te *Vlaardingen*.
DR. B. WIELENGA te *Arnhem*.
Ds. G. WIELENGA te *Delft*.

c. De H. H. Onderwijzers :

J. BEUKEMA, Hoofdonderwijzer te *Hoogeveen*.
J. BUIKEMA, » » *Alteveen*.
J. A. DELHAAS » » *Stadskanaal*.
F. LETTINGA » » *Amsterdam*.
J. SCHAAAP » » *Leiden*.
C. STAAL » » *Tiel*.
J. STAAL » » *Aalten*.
J. A. G. DE WAAL » » *Kampen*.
J. C. WIRTZ Cz. Hoofdred. v. d. N. Prov. Gron. Cour. te *Groningen*.
D. VAN WIJCK Hoofdonderwijzer te *De Lier*.

Elke Commissie bestaat uit 3 personen.

Ieder lid der Commissie ontvangt een exemplaar van de ter beoordeeling ingezonden boekjes, en zendt zijne recensie op het daartoe verstrekte formulier bij den 2den Secretaris in, die daaruit het Verslag der Boekbeoordeeling opstelt.

Een boekje wordt goed- of afgekeurd al naar gelang er twee van de drie stemmen voor of tegen zijn.

Algemeene Opmerkingen.

Nu de tijd van het Kérstfeest met rassche schreden nadert, heeft de Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging »JACHIN» weder het genoegen, het Verslag der Boekbeoordeeling aan te bieden. Deze arbeid neemt van jaar tot jaar grooter omvang aan. Moge hij ook steeds meer tot voordeel strekken van de Zondagsschoolbesturen, alsook van de Heeren Uitgevers.

Het is ons tot vreugde, te kunnen mededeelen, dat nagenoeg al de Uitgevers van Christelijke lectuur voor de jeugd ditmaal hunne uitgaven ons ter recensie toezonden.

De H.H. G. F. CALLENBACH te *Nijkerk*, J. M. BREDÉE te *Rotterdam*, HÖVEKER en WORMSER te *Amsterdam*, D. A. DAAMEN te *Rotterdam*, D. DONNER te *Leiden*, K. LE COINTRE te *Middelburg*, W. KIRCHNER te *Amsterdam*, F. P. D'HUY te *Middelburg* en de firma GEZELLE MEERBURG te *Heusden* gaven alle met vriendelijke welwillendheid gehoor aan ons verzoek, per circulaire in het begin van September hun gedaan. In zoo grooten getale, als nu het geval is, zijn de Heeren nog niet vertegenwoordigd geweest.

Dit verschijnsel draagt er natuurlijk toe bij, dat de inhoud van het Verslag niet alleen vermeerderd, maar ook verrijkt wordt. Alles, wat op het terrein der Zondagsschool van dienst wezen kan: boekjes, Bijbelsche platen en prenten, belooningskaartjes, wandteksten, Kerstliederen, scheurkalenders, is in het Verslag te vinden.

Strekt deze schier algemeene deelneming ons tot blijdschap, nog meer verheugen wij ons over het feit, dat de beoordeeling zeer gunstig kon zijn. Van de 50 nieuwe boekjes, die werden aangeboden, moest slechts een *vijftal* ter zijde worden gelegd. En vele konden met warmte worden aanbevolen. Ze te lezen en te recenseeren was ons een ongemengd genot.

Gewoon, jaarlijks eenige opmerkingen te maken in verband met de nieuwe uitgaven, willen wij ook nu met enkele algemeene beschouwingen den indruk vertolken, dien de nieuwe kinderwerkjes op ons hebben gemaakt.

En dan spreken wij er allereerst onze blijdschap over uit, dat er weinig vertaalde boeken zijn aangeboden. Slechts enkele bloempjes werden op vreemden bodem geplukt. Ofschoon er natuurlijk niets tegen is, dat *uitstekende* lectuur uit den vreemde bij ons geïmporteerd wordt, hebben wij toch liefst oorspronkelijke werken. Voor onze Nederlandsche jongens en meisjes zijn Nederlandsche boeken de beste. Boeken, die Nederlandsche toestanden beschrijven, met een Nederlandsch hoofd gedacht en met een Nederlandsch hart gevoeld, zullen bij hen de meeste sympathie vinden. Vertaalde

boeken voeren vreemde personen voor ons op, schetsen vreemde zeden en vreemde toestanden. Daarom vindt de jeugdige lezer niet in de vertaalde, maar in de oorspronkelijke boeken zich thuis. Zij leeren hem zijn omgeving, zijn land en volk en geschiedenis waarnemen. Boeken, waarin met kundige hand de Nederlandsche natie, het Nederlandsche leven, het Nederlandsche huisgezin, het Nederlandsche landschap geschetst; waarin met rijkdom van tint tafereelen uit Nederlands verleden gepenseeld, en helden uit Nederlands roemrijke historie getrouw naar het leven op het doek worden gebracht, zijn ons het liefst. Daarvan gaat leering en bezieling uit tot de jeugd.

Dit ééne, dat men Nederlandsche boeken geve, is o. i. de onmisbare voorwaarde ook voor het bestaan eener bloeiende en krachtige kinderlectuur.

In menig boekje is de horizon zeer eng en zeer nabij. Het leidt den jeugdigen lezer in een cirkeltje rond: de huiskamer, de school, het huis van een vriendje of vriendinnetje, de kostschool; veel verder reikt het niet. Goede Nederlandsche boeken daarentegen zullen een alzijdig karakter vertoonen. Want Nederland is een klein land van groote beteekenis. »Een feit is het», zoo heeft Dr. KUYPER ergens aangaande het gulden tijdvak onzer geschiedenis gezegd, »dat Nederland op elk gebied en op elk terrein van menschenlijken arbeid, van menschenlijke studie en van menschenlijk leven, toen het grootst is geweest. Heel Europa erkent aan de hand der historie, dat wij destijds het fijnst en het edelst bewerktuigde landsdeel van heel dit werelddeel vormden.»

Nederland is in zijn bloeitijd eene toongevende mogendheid in Europa geweest. De Nederlanders waren de vrachtaarders van Europa. Wij hadden evenveel schepen als 11 Europeesche staten samen. Daarom zullen goede Nederlandsche boeken allerminst een enghartig karakter vertoonen.

Nederlandsche boeken vragen wij, maar waarbij de geest van »Oud-Nederland» in alles den hoofdtoon aangeeft. Boeken, waarin de oud-Nederlandsche godsvrucht, de oud-Nederlandsche diepte, degelijkheid en schoonheid zich weerkaatsen.

Dan zullen het recht *Christelijke* boeken zijn, waarin de Bijbel als het Woord Gods geëerbiedigd, de kerk als de instelling Gods erkend, het vaderland als eene gave Gods gehuldigd wordt.

Dan zullen het waarlijk *goede* boeken zijn, waaruit de jeugd iets put voor geest en hart en verstand; en kennis van menschen, van zaken, van landen en toestanden vergadert. Terecht zijn de Nederlanders wel eens vergeleken bij de bijen: »Gelijk deze den honig uit allerlei bloemen, trekken zij hun welvaart uit allerlei landen.»

Dan zullen het ook uitnemend *schoone* boeken zijn, want in Oud-Nederland hebben de meesters in de kunst gebloed, meesters in het groepeeren en schikken, in het boetseeren en uitbeelden.

Zulke Nederlandsche boeken zullen den smaak verfijnen en den geest verhelderen. Indien de Kinderlectuur meer in die banen zich ontwikkelt, zal zij gelijken tred houden met de richting der groote litteratuur in onzen

tijd, waarin op allerlei wijze »Ons Oude Nederland» weer ophloeit en krachtig herleeft. Zulke boeken zijn in kern en wezen pittig en tot bezielen in staat. Zij kunnen bij het jonge Nederland geestdrift wekken en karakters vormen, wyl zij een gedachte in zich dragen en een eigen levenstypen ontwikkelen. Wat wij vooral wenschen, het zijn boeken, waarin bij alle dingen weer met den God onzer vaderen wordt gerekend en iets natrilt van hun gelooven en bidden, dat hen zoo klein maakte voor den Heere en zoo groot deed zijn voor de menschen. Boeken, eindelijk, die een krachtig protest doen hooren tegen het stoute socialisme en het grauwe cosmopolitisme onzer ongeloofige eeuw.

Voor zulke echt Nederlandsche boeken bevelen wij ons bij de H.H. Schrijvers en Uitgevers met ernstigen drang voortdurend aan.

Hiermede hebben wij in hoofdzaak gezegd, wat ons op het hart ligt. Doch nog enkele opmerkingen over eenige detailpunten mogen ons veroorloofd zijn.

Vele boekjes zijn met kleine, soms al te kleine letter gedrukt. Dit is o. i. een groot gebrek. Duidelijke, flinke letter achten wij een eisch, die aan een kinderboek allereerst gesteld moet worden.

In verschillende werkjes troffen wij gelijke motieven aan, overeenkomst van feiten en toestanden in onderscheidene onderdeelen. Die eentonigheid in de inkleeding doet aan de kinderlectuur ongetwijfeld schade. Wij zouden dit met vermelding van titels en bladzijden kunnen staven, doch dit zou ons te ver afleiden.

In menig werkje openbaart zich een zucht naar pikante scènes. Zeker is het een kostelijk privilege voor een auteur, als hij de jeugd weet te treffen. Doch wee hem, indien treffen de hoofdzaak en getroffen te hebben een vrijbrief wordt voor de wijze hoe en den prijs waarvoor!

Wat wij bedoelen, geven wij aan door een paar citaten uit de formulieren der commissieleden.

»Er komen mij», zoo luidt het daar, »te veel wonderlijkheden en toevalligheden in dit boekje voor. Daarin schuilt groot gevaar. Onze kinderen moeten niet denken, dat ons leven wanneer de Heere met ons is, zoo ongeveer een leven vol wonderen wordt. Er is te veel opzettelijks, te veel gemaakts in dit boekje».

»Ik zou», zoo schrijft een andere recensent, »den auteur willen raden, wat voorzigtiger te zijn met het gebruik van droomen en voorgevoelens. Het boekje geeft nu aanleiding tot de meening, als zou een droom grond van vertrouwen kunnen worden».

Ook met het oog op de gesprekken, die in verscheidene boekjes voorkomen, achten wij ons tot een opmerking verplicht. In sommige werkjes worden gesprekken weergegeven, waarin met platte taal op ongeloofige en spottende wijze wordt gesproken over de waarheden, in Gods Woord ons geopenbaard; of waarin kinderen op onbehoorlijke, soms zelfs stuitende wijze spreken over hun ouders. Deze moesten in een kinderwerkje vol-

strekt niet worden opgenomen. Dat is onkruid, 't welk den groei van het koren, dien wij toch beoogen en hartelijk begeeren, stellig verhindert.

Ook troffen wij niet zelden aanhalingen en uitweidingen aan, wilde loten, waaraan het snoeimes zich verdienstelijk had kunnen maken. Vele verhalen worden te breed uitgemeten. Invlechtingen, als zij natuurlijk zijn en in goed verband staan tot de vertelling, vormen een voornaam deel van het opbouwend element in een verhaal. Doch als zij niet natuurlijk, maar, gelijk dikwijls het geval is, opzettelijk en gezocht zijn, doen zij groote schade.

Dikwijls wordt, vooral bij die inlasschingen, te veel »gepreekt". Het gevolg is, dat de jeugdige lezer den auteur los laat of zelfs zulke passages eenvoudig overslaat. Niets maakt op het kinderhart meer en dieper indruk an het geleidelijk voortgaande vertellen.

»Verdient het aanbeveling", zoo vroeg een ander commissielid in zijn recensie, »verdient het aanbeveling, in onze kinderboekjes zulke *slechte* moeders ten tooneele te voeren? Mij dunkt: neen. Het kind houde, zoolang mogelijk, den moedernaam als het ideaal van al wat lief en teeder is. Ook uit paedagogisch oogpunt is daartegen ernstig bezwaar."

In onderscheidene boekjes wordt allerlei liefdearbeid geschetst, waarvan het voor ons twijfelachtig is, of hij onbepaalde aanbeveling verdient. En dit, wijl het echt Schrittuurlijke in dien arbeid wordt gemist. Zij deden ons denken aan het Christelijk emancipatie-streven, dat zich in onze bedrijvige eeuw zeer veel voordoet. Die veelvuldige bedrijvigheid drukt haar stempel ook op het Christendom. Zij geeft dit vooral een werkdadig karakter. Hiertegen nu hebben wij groot bezwaar, wijl het velen brengt tot eigenwilligen godsdienst. Menigeen, die ijverig is in allerlei arbeid van Christelijke liefde, verzuimt de kerk. Men heeft het veel te druk met zijn armen en zieken, om tot de prediking zich te begeven. Deze beschouwing wordt in menig kinderboekje min of meer voorgestaan. Niet zelden wordt aanleiding gegeven tot de leer der verdienstelijkheid van de goede werken. Ook daartegen brengen wij ernstige bedenking in. De goede werken moeten steeds nadrukkelijk geteekend worden als vruchten van het geloof. Ijverig te zijn in arbeid der Christelijke liefde is uitnemend, maar men vergete niet, dat men allereerst in gehoorzaamheid zich te houden heeft aan de instellingen Gods. Alleen in de onderhouding van Gods geboden is groot en heerlijk loon. Eigenwillige godsdienst daarentegen is niet in eenige waarde. Het zoogenaamde Christelijke Feminisme wordt, evenzeer als de vleeschelijke Emancipatie, door het Woord van God en door de geschiedenis veroordeeld.

Eindelijk nog enkele opmerkingen, die elk jaar terugkeeren.

Dat onze kinderschrijvers de Schriftplaatsen in hun boekjes toch letterlijk wilden aanhalen. Alleen op die manier worden onze kinderen Bijbelvast.

Als altijd hinderde ons ook nu het gebruik van »Heer" in plaats van »Heere". Mochten de Schrijvers en Schrijfsters het toch eens gelooven, dat

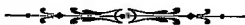
»Heere'' ook in de andere naamvallen dan bij de aanspreking zuiverder Nederlandsch is dan »Heer''.

In menig boekje denken en spreken en doen de kinderen veel meer, dan een kind op dien leeftijd gewoonlijk doet. Dit is een groote fout, wij het kinderlijke in het kind daardoor voor een goed deel wegvalt.

Uitnemend is het, de vrucht van het Zondagsschoolonderwijs te teekenen. Toch zouden wij zoo gaarne zien, dat de schrijvers van kinderlectuur tevens wezen op de noodzakelijkheid, om van de Christelijke dagsschool gebruik te maken en onder de prediking van Gods Woord op te gaan. Dit wordt in schier alle Zondagsschoolboekjes gemist. Daardoor wordt de Zondagsschool *eenzijdig* als het eenig juiste middel beschouwd, om onder de kinderen te arbeiden, terwijl stelselmatig de opvoeding naar den eisch van het Verbond en het onderwijs in huis, in de school, op de catechisatie en vooral ook het bijwonen van de bediening des Woords op den achtergrond worden gedrongen.

En wat de bekeeringen betreft, vernamen wij herhaaldelijk de oude klacht: »Ik kan zulke bekeeringen moeilijk voor »waarachtige bekeeringen'' houden in den geest van onzen catechismus. Waar is toch dat hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben?''

Wij eindigen onze algemeene opmerkingen met den wensch, dat God onze kinderschrijvers zalven moge met zijn Heiligen Geest, opdat zij bij het licht van 's Heeren Woord in de kinderziel blikken en alzoo ook het rijke leven met zijn licht en schaduw naar waarheid teekenen mogen.

Na dit inleidend woord, hetwelk, naar wij ons vleien, H.H. Schrijvers en Uitgevers zoo vriendelijk zullen zijn met ernst te overwegen, komen wij nu tot beoordeeling der afzonderlijke boekjes. Zij is gerangschikt naar de orde der inzending.

Uitgaven van G. F. Callenbach te Nijkerk.

De Heer CALLENBACH brengt dit jaar weer een rijken boekenschat aan de markt. Hij zond ons 33 nummers toe: 20 herdrukken en 18 nieuwe uitgaven. Van deze cijfers gaat tweeërlei getuigenis uit. De herdrukken, (onder welke zelfs 4de en 5de oplagen zijn) bewijzen, welk een goed onthaal zijne werkjes vinden. Dat der nieuwe uitgaven toont ons, hoe de rijke verzameling kinderlectuur van den Nijkerkschen uitgever nog elk jaar aanzienlijk wordt vermeerderd.

De heer CALLENBACH gaat steeds voort, zijn reputatie als uitgever van litteratuur voor de jeugd te verhoogen. Met het volste recht mag Z.Ed. getuigen, dat het zijn »streven is, de nieuwe uitgaven te doen beantwoorden aan alle redelijke eischen, welke aan inhoud en vorm gesteld kunnen worden.''

De catalogus, met een zeer schoonen omslag versierd, telt 16 bladzijden. Als randschrift zou met groote letters op elk blad mogen staan: *Goed, fraai en goedkoop*. Mogen deze drie dikwijls ver uit elkaar liggen, voor wat de Zondagsschooluitgaven betreft, gaan ze inderdaad hand aan hand.

Goed zijn deze uitgaven. Natuurlijk staat het eene boekje hooger dan het andere. In elken boomgaard vindt gij naast rijpe en frissche vruchten, ook waterachtige. Doch er valt niets tegen in te brengen, dat een uitgever rekent met het feit, dat de smaken en ook de eischen verschillen.

De beste werkjes zijn o. i. altijd de geschiedkundige. En dat genre is nog al goed vertegenwoordigd. 6 nieuwe boekjes en 4 herdrukken bevatten historischen inhoud. Niets is nuttiger, dan onze kinderen te plaatsen voor den spiegel der historie.

Daarom vergunne de uitgever ons, elk jaar er bescheidenlijk op aan te dringen, dat hij aan historische werkjes vooral de keur geve.

Liefst niet meer zulke, die naar den tijd der Hervorming ons terugvoeren. Voorloopig hebben wij geen behoefte aan boeken en boekjes, die een of andere episode uit den tachtigjarigen oorlog behandelen. Daarmede is niet gezegd, dat wij op den duur nieuwen aanvoer zouden kunnen missen, want de oorlog met Spanje is voor alle tijden van zeer groot belang, en voor alle volken, maar inzonderheid voor onze Vaderlandsche jeugd. Vooral dan zijn de boekjes over deze materie af te keuren, als zij de tendenz hebben, antipathie tegen Rome te verwekken, en alzoo min of meer zich te mengen in den politieken strijd onzer dagen. In allerlei geschriften is de jeugd gedurig bepaald bij wat vóór straks vierhonderd jaren is geschied, maar te weinig wordt nog gewezen op wat ruim één eeuw geleden is gebeurd. Op dit terrein vooral moeten onze kinderschrijvers hun domicilie gaan kiezen. Het oog onzer kinderen worde reeds vroeg geopend voor de gruwelijke leerstellingen van ongelooft en revolutie. Zij moeten den vijand leeren kennen, die hen van alle kanten bedreigt en beloert.

Om deze reden verblijdde het ons ook zeer, dat in enkele werkjes de misstanden en woelingen van het maatschappelijke leven werden behandeld. Boeken en boekjes, die onze kinderen wijzen op den eisch van het Woord Gods ten opzichte van het dagelijksch en maatschappelijk leven, hebben wij noodig. Boeken, die de banier van het Woord des Heeren hoog houden, en bij de kinderen het besef wekken van de roeping, om bij en naar dat Woord te leeren leven. En wij verheugen ons er over, dat er in de verzameling van den heer CALLENBACH zijn, die aan dezen maatstaf op uitnemende wijze voldoen. Voor zulke lectuur bevelen wij ons ernstig bij de H. H. schrijvers en uitgevers aan.

Fraai zijn de uitgaven van den heer CALLENBACH. Voor de schoone uitvoering hebben wij niets dan lof. Ook zelfs de goedkoopste boekjes mogen om hunne nette uitvoering worden geprezen. De uitgever weet, wat de omslagen betreft, elk jaar voor een aangename en verrassende variatie te

zorgen. De omslagen met omlijsting vonden sommige commissieleden wel wat uitheemsch. Enkele zijn misschien met wat te donkere kleuren bewerkt. Doch ook hier valt over den smaak niet te twisten.

Ofschoon wij de prachtige uitvoering zeer nadrukkelijk loven, zij het ons vergund, een enkele opmerking te maken. Het kwam nog al eens voor, dat het beeld op het plaatje niet in overeenstemming was met het beeld in den tekst geteekend, bijv. een jong meisje in het verhaal, had op het plaatje het voorkomen van een bejaarde vrouw. Ook omgekeerd. Een enkele maal was er zeer groot verschil tusschen denzelfden persoon op het plaatje aan de binnenzijde en dat van den omslag. Deze opmerking geldt niet alleen personen, maar ook de voorstelling van zaken.

Nauwkeurigheid in de illustratie is hoogst gewenscht, en is ook eisch der zaak, aangezien men in beeld brengen wil, wat door den auteur verteld wordt. Is hier nu aanmerkelijk verschil, dan wordt de harmonie van woord en beeld verbroken en de indruk van het verhaal voor een deel verzwakt. Wij durven deze opmerking met des te meer vrijmoedigheid maken; omdat wij volstrekt niet bedoelen, in dezen hoogere eischen te stellen. Dit zou inderdaad, ziende op den geringen prijs der boekjes, onredelijk zijn. Wat wij op het oog hebben, geldt niet de techniek, maar meer de methode van het werk. Indien de teekenaar, vòòr hij zich tot zijn arbeid zet, *nauwkeurig* kennis neemt van den inhoud van het verhaal, zal hij aan de schets van den auteur de lijnen en tinten voor zijn illustratie ontleenen. Dan zullen de plaatjes de hoofdmomenten van het verhaal getrouwer afbeelden.

Eindelijk zijn de uitgaven van den heer CALLENBACH *goedkoop*. Zoo zelfs, dat men zich er over verbazen moet. Voor den luttelen prijs van 5 ct heeft men een boekje van 16 bladzijden met geïll omslag en een plaatje. 't Is ongehoord. En dan vermindert die prijs bij 25 ex. genomen nog met de helft.

De prijzen variëeren dit jaar tusschen 5 ct. en 75 cent. Alle Zondagsschoolbesturen, ook de armste, kunnen bij den Nijkerkschen uitgever op uitnemende wijze terecht. Het ligt inderdaad niet aan hem, als, wie naar feestgeschenken vraagt, hier niet vindt, wat van zijn gading is. Op elke bladzijde van den catalogus wordt aan de gunstige voorwaarden herinnerd: »Bij bestelling van minstens 25 stuks, ook gesorteerd, wordt halve prijs berekend.»

De boekjes van 30 tot 50 ct. zijn, als vorige jaren, weder stevig gecartonneerd en voorzien van linnen rug. Zeer handzame boekjes inderdaad. Die van 50 ct. en hooger zijn niet gecartonneerd, doch, zoo men dit verkiest, in sierlijke bandjes verkrijgbaar tegen 25 cent per stuk meer. Op de bandjes wordt *geen prijsvermindering* toegestaan.

Om de onderwijzers op gemakkelijke manier in kennis te stellen met den inhoud zijner nieuwe uitgaven, heeft de uitgever ze weder vereenigd in 3 deelen. Het zijn de bekende »Winterbloemen.» Voor elke Zondagsschoolvereeniging stelt hij één ex. in drie deelen *gratis* verkrijgbaar. De gratis-

en franco-toezending geschiedt tegen inzending van het formulier, dat zich in den catalogus bevindt, mits dit behoorlijk is ingevuld en ondertekend, en 0.25 ct. voor portkosten is hijgevoegd. Men denke er echter aan, deze aanvraag *vóór 1 December* te doen. Na dien datum zijn de »Winterbloemen» niet meer te bekomen.

Wanneer men aan het hulppersoneel een geschenk kan en wil uitreiken, vindt men op pag. 11 van den catalogus een lijst van boeken, die daartoe zeer geschikt zijn. Deze kunnen ook, als de kas dit toelaat, dienst doen, om als »andenken» te worden uitgereikt aan de oudste leerlingen bij het verlaten van de Zondagsschool. Ook deze boeken, waaronder alleszins uitnemende geschriften zijn, worden op de bekende gunstige voorwaarden geleverd.

Bij bestelling van deze en ook van de andere boeken en boekjes is het voldoende alleen de *nummers* op te geven.

Van heeler harte wenschen wij den uitgever een zeer groot en steeds toenemend debiet toe.

Wij maken nu een begin met de recensien.

Goedkoope serie.

Boekjes van 5 cent.

- a. **De prins van Shipoer.** *Een vertelling uit Hindostan*, door A. J. HOOGENBIRK. Vijfde druk. Geill. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 16 bladz. Prijs 5 ct.

Een schoone zendingsgeschiedenis, groot 16 bladzijden druks voor den luttelen prijs van 5 ct. Een Hindostansche prins komt tot de kennis van den eenigen Naam, die onder den hemel tot zaligheid gegeven is. De armoede van het Heidendom — ook van het Boedhisme! — en de zegen des evangelies worden helder in 't licht gesteld. Hoewel de held van het verhaal een koninklijken troon had kunnen verkrijgen, weigerde hij dien, en verkoos liever zending te worden, om zijn arme volk met den weg der zaligheid bekend te maken.

Deze geschiedenis kan de liefde voor het werk der zending bij onze jongens en meisjes opwekken, en ook voor hen tot zegen zijn. Het brengt een les voor heel het leven, die onzen kinderen niet ernstig genoeg kan worden voorgehouden. 1 Cor. 3 : 19 had letterlijk geciteerd moeten zijn. De Schrift zegt niet: „de wijsheid *der* wereld”, maar: „de wijsheid *dezer* wereld is dwaasheid bij God.” Een lief plaatje siert dit boekje op. Van harte aanbevolen.

- b. **De Heer verlaat de zijnen niet.** *Een verhaal* door C. F. SCHÖTTELNDREIER. Vijfde druk. Geill. omslag met een plaatje in zwartdruk. 16 bladz. Prijs 5 ct.

Bastiaans, een arme schoenmaker, verkeert in grooten nood. Zijne kinderen vragen om brood, en hij heeft het niet. Zijne vrouw is ziek. Hij komt in groote verleiding, zich aan te sluiten bij eene dievenbende, doch keert ijlings zich daarvan af. Hij loopt een kerkgebouw in, waar hij eene predikatie hoort over de trouw des Heeren, die de zijnen nooit verlaat. Door tusschenkomst van den leeraar wordt hij uit zijn nood geholpen. De armoede wijkt, hij kan voorts in zijn eigen onderhoud voorzien, en ook zijne vrouw herstelt. Op eene wandeling ziet hij, dat de persoon, die hem had willen verleiden, door de politie wordt opgebracht. Thuisgekomen, danken zij te zamen den Heere voor zijne groote genade, aan hem en zijn gezin betoond.

Dit boekje beantwoordt geheel aan den titel. Het verhaal is kort, maar pak-

kend. De vorm is levendig en aantrekkelijk. Taal en stijl zijn goed, maar wat ouderwetsch. Doch 't is ook reeds een vijfde druk en de auteur is voor eenige jaren ontslapen. De strekking van dit boekje blijkt uit den titel. De echt Christelijke geest valt te prijzen. Moge het in onzen tijd, die zoo vol verleiding is, nog tot zegen strekken voor velen. Op treffende wijze leert het, hoe het gevaar der verleiding weerstaan en ontvlucht worden kan.

Boekjes van 7½ ct.

- a. **De elf weezen.** Een verhaal door A. J. HOOGENBIRK. Vijfde druk. Met geïll. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 24 bladz. Prijs 7^s ct.

De elf weezen zijn kinderen van Protestantsche ouders, slachtoffers der vervolging van Lodewijk XIV. De kinderen dwalen voort in de richting, die hun vader op treffende wijze uit zijn gevangenis hun had aangewezen. Na veel ontberingen komen zij te Frankfort a/d Main aan. Hier worden zij door verschillende personen vriendelijk opgenomen en liefderijk verpleegd. De twee oudste zoons vestigen zich later als kousenwevers te Friedrichsdorf, welke plaats door koning Frederik II reeds vroeger aan de vervolgte Hugenootten tot woonplaats was aangewezen. Ook de andere kinderen krijgen „een goed en rustig leven.”

Op aandoenlijke wijze stelt dit verhaal in het licht, dat God een vader is der weezen, inzonderheid van hen, wier ouders ter wille van den Naam en de zaak des Heeren het leven moesten derven.

Aangrijpend is de bladzijde, waarop geteekend wordt, hoe de kinderen op hun zwerftocht komen langs den kerker, waarin hun vader opgesloten is.

Dit boekje, dat voor de vijfde maal het licht ziet, blijft om zijn onberispelijken vorm en uitnemenden inhoud steeds aanbevelenswaardig. Het is eene geschiedkundige bijdrage, die het jeugdig hart met ernst toespreekt. Het uiterlijke van dit boekje is eenvoudig en net. Het plaatje op den omslag is naar het leven geteekend. Dat vóór het titelblad bevalt ons minder goed. Die gevangene lijkt meer op een jongeling, dan op een vader van elf kinderen.

Wij twijfelen niet, of deze vijfde druk zal met dezelfde graagte gekocht en gelezen worden als de voorgaande uitgaven.

- b. **De hut in het bosch,** door A. VERHORST. Derde druk. Met geïll. omslag en een plaatje in zwartdruk. 24 bladz. Prijs 7^s ct.

Een aangenaam en leerrijk boekje voor zeer geringen prijs.

Twee ridders, uit den tijd der Hervorming, moeten zich in 1522 een paar uren ophouden in eene boschhut, welker bewoners met hart en ziel tot de Roomsche kerk behooren. De ridders, die overhellen naar de denkbeelden van Luther, laten in de hut een geschriftje des Hervormers over de rechtvaardigmaking achter. Dit wordt aanleiding tot het aanschaffen van een Bijbel, die de bewoners der boschhut van bijgeloovigen tot ware geloovigen maakt, hetgeen later ook een der ridders nog ter oore komt.

Dit boekje is boeiend geschreven. 't Heeft de groote verdienste, dat het vrij is van romantische bijmengsels. De kinderen zullen het met genoegen lezen, hoewel de eerste zinnen wat gedrongen zijn. Mooi geïllustreerd. Druk goed. Taal en stijl eveneens. De strekking is zeer belangrijk: Gods Woord verdrijft alle on- en bijgeloof. Geene menschelijke fabelen moeten wij navolgen. Gods Woord zij ons eenig richtsnoer. Alleen het geloof in Jezus Christus kan ons zalig maken. Deze en dergelijke leeringen treden helder op den voorgrond. Daarom bevelen wij het andermaal gaarne aan.

Boekjes van 7½ cent.

- a. **Dina's talenten**, door JOHANNA. Derde druk. Geïll. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 16 bladz. Prijs 7⁵ ct.

Inhoud: een Hollandsch binnenhuisje: moeder ziek te bed, de baker in de kamer bezig, Dina met haar klein broertje op den schoot. Niet altijd is Dina zoo gedienstig. Op een Zondag gaat zij liever een kwartiertje eerder naar de Zondagsschool, dan dat zij naar hare moeder hoort. Doch dat bekomt haar slecht. De onderwijzer behandelt de gelijkenis van de talenten, en zegt, dat elk kind een of meer talenten gekregen heeft, en dat de Heere aan het einde der dagen daarmede rekenen zal. Dat treft Dina. Het brengt haar tot nadenken. Zij belijdt moeder hare zonden en vraagt den Heere om vergeving. Van dat oogenblik af besteedt Dina hare talenten in de kleine huishouding.

Al was dit boekje een oude kennis, wij lazen het nog eens met genot door. Johanna weet aardig te vertellen. Zij treft den toon. De kinderen luisteren zeer gaarne naar haar. Toch zou de een of andere Dina wel eens kunnen vragen, hoe oud Dina van Werven wel was, en of zij heusch wel zoo'n klein meisje was, en of zij. . . . Maar kinderen zijn ook soms al te lastig in 't vragen.

Het geheel is een aardig schilderijsje. Toch zijn wij niet zonder bedenkingen. In de ontdekking en de belijdenis van hare zonde komt Dina alleen door de vrees voor straf. In hare bekeering staat de zucht naar loon op de goede werken weer vooraan. Dina komt niet uit als verbondskind. Dit had gemeeten. Daardoor zou het verhaal gewonnen hebben aan pittigheid. Dan ware de deur opengezet voor een frisschere psychologie dan de nevelachtige, die er nu in hangt. Dan ware ook de genade en de eere Gods meer uitgekomen.

De zwakke moeder stelt zich ook zwak aan ten opzichte van haar dochttertje. Ouders moeten hunne kinderen niet verzoeken en vragen, maar gelasten. God heeft hun met gezag en macht over hunne kinderen bekleed. Als altijd hinderde ons ook hier het gebruik van „Heer” in plaats van „Heere”. Met behoud van al het bovengenoemde, bevelen wij het boekje, dat een aardig geïllustreerden omslag en een lief prentje heeft, toch gaarne aan.

- b. **De jongen van den tram**, door P. J. KLOPPERS. Vierde druk. Geïll. omslag in kleuren. Een plaatje in zwartdruk. 16 bladz. Prijs 7⁵ ct.

Dit boekje vertelt van een jongen, die in alle weer en wind tramkaartjes verkoopt en daardoor in de behoeften zijner kranke moeder voorziet. Het papier, waarin zijn kaartjes gewikkeld zijn, is eens een Bijbelblad. Terwijl hij op een tram wacht, leest hij op dat blad van Eén, die kranken genas door handenoplegging. Piet kent dien dokter niet. Een predikant, die kaartjes van hem koopt, noodigt hem uit 's avonds voor het Kerstfeest in de kerk te komen. Daar hoort Piet van den grooten Medicijnmeester en dit wordt voor hem en zijne moeder tot geestelijken en tijdelijken zegen. Piet gaat daarna naar zee, verdraagt spot en kwelling, doch wordt bij een storm door zijne goddelooze makkers gedrongen tot gebed en . . . met hen behouden.

Er is in dit boekje van den heer KLOPPERS niet veel houvast en wat de strekking is, kan moeilijk gezegd worden.

De stijl is duidelijk, de verhaaltrant geregeld, de correctie goed. „Van den lijikbaar” (blz. 11) is zeker aan de aandacht ontgaan. Druk, papier en uitvoering geven reden tot tevredenheid. Het boekje bevat zeer goede gedeelten en zal den jeugdigen lezer ongetwijfeld boeien.

- c. **De grot der Hugenoten**. Naar het Engelsch door E. J. VEENENDAAL. Vierde druk. Geïll. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 16 bladz. Prijs 7⁵ ct.

Een tafereel uit den strijd der Hugenoten. Eenige duizenden Hugenoten, uit

hun land verjaagd, vinden een schuilplaats in een groote spelonk der Pyreneën. Deze grot is hun een sterke vesting, waarin zij een belegering doorstaan, welke eindigt met de nederlaag van hen, die gekomen zijn om hen te verdelgen.

Dit boekje geeft een treffend getuigenis van de zorgende en reddende liefde Gods voor zijn volk.

De vorm van dit verhaal doet soms al te veel denken aan de Engelsche herkomst. Of het in den juisten toon is geschreven, betwijfelen wij. Was de gesprekvorm genomen, het zou voor kinderen aantrekkelijker zijn. De schildering van de grot en het tooneel van den strijd laat aan duidelijkheid wel wat te wenschen over. De opsomming van onbekende plaats- en persoonsnamen maakt dit verhaal voor de jongere leerlingen ongenietbaar. Op bladz. 7 had Psalm 61 : 3 naar de Statenoverzetting behooren geciteerd te worden. De omslag is fraai. Ook het plaatje. Aanbevolen.

Boekjes van 10 cent.

- a. **Gij gaat vele muschkens te boven**, door ADELPHA. Derde druk. Met geïll. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 24 bladz. Prijs 10 ct.

Willem Karsen, een arbeider, is zonder werk. Daardoor treedt armoede zijn woning binnen. De moeder vraagt Geertje, haar dochtertje, wat de meester op school heeft verteld. Deze antwoordt: „Van de musschen, moeder, hoe onze lieve Heer altijd zorgt, dat er juist genoeg voor hen ligt”. De moeder verklaart deze woorden nu voor hare kinderen. Geertje gaat met haar broertje Hendrik naar de Zondagsschool. Een ongeluk, dat Hendrik overkomt, door een rijtuig van aanzienlijke lieden, is aanleiding, dat er voor het gezin van Karsen uitredding komt.

Dat taal en stijl goed mogen heeten, zijn wij van ADELPHA gewoon. De inkleeding van dit verhaal is wat gefantaseerd. Het streven naar pakkende momenten is wel eens oorzaak, dat de natuurlijkheid er onder lijdt. Zoo is het b. v. vreemd, dat een klein meisje, 't welk nog niet eens den weg naar huis kan vinden, als een Zondagsschoolonderwijzeres van den Heere Jezus kan verhalen. (blz. 14—16).

De titel drukt de strekking uit. Wel wordt uitgesproken, dat wij door het geloof in Jezus moeten zalig worden, maar van het zoenverdienend lijden van Christus gewaagt de Schrijfster niet. Een vader, met wien Karsen door een samenloop van omstandigheden in aanraking komt, sterft, naar zijn dochter gelooft, om naar den Heere Jezus te gaan, ofschoon hij in zijn leven zich van Hem afkeerde. Eerst door Gijske's gesprekken, zoo heette de dochter, was hij tot betere gedachten gekomen. Liever hadden wij in dit verhaal wat minder gezangverjes aangetroffen. Ook het constante „Heer” voor „Heere” hinderde ons.

Matig aanbevolen.

- b. **Tijds genoeg**. Een verhaal door BERTY. Derde druk. Geïll. omslag en een plaatje in zwartdruk. 24 bladz. Prijs 10 ct.

Een uitnemend boekje, waarin ons de geschiedenis verhaald wordt van Otto Daring, die altijd „tijds genoeg” heeft, die door deze slechte gewoonte als knaap den met blijdschap te gemoet gezienen verjaardag van grootvader moet verzuimen; als jongeling te laat komt aan het sterfbed van zijn door hem verwaarloosde moeder; als man plotseling opgeroepen wordt voor den rechterstoel Gods, zonder het heden der genade te hebben gebruikt. Nu is het voor eeuwig te laat!

Goed verteld. Taal en stijl zijn over het algemeen vlot en eenvoudig, voor kinderen begrijpelijk. Voortreffelijke strekking. „De toepassing” is er heel aardig doorgeweven. De opvatting van het lijden des Heeren is goed.

De eerste bladzijde kon o. i. veilig gemist worden. De geschiedenis van

Prins Louis Napoleon staat niet in het minste verband met die van Otto Daring en als aanloopje was zij niet noodig.

De geachte Schrijfster zou ons een groot genoegen doen, indien zij het wereldlijke „Heer” vervangen wilde door „Heere”. Ook achten wij het noodzakelijk, Schriftuurplaatsen *letterlijk* aan te halen. „Zoek uw Schepper” blz. 11, moet zijn: „Gedenk aan uwen Schepper”, enz. Ook deze derde druk zal ongetwijfeld zijn weg wel vinden.

- c. **De satijnen das**, door E. GERDES. Vierde druk. Met geïll. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 24 bladz. Prijs 10 ct.

Een vlugge, doch hoogmoedige jongen komt, na het eindigen van zijn schooljaren, als loopjongen bij een manufacturier. Zijn moeder, een Godvreezende vrouw, heeft hem op het hart gedrukt, stipt eerlijk te zijn en hem op de alwetendheid Gods gewezen. Door een oneerlijke vrouw wordt hij verleid, allerlei zaken, ook een satijnen das, zich toe te eigenen, en aan haar voor geld af te staan. Dit wordt ontdekt en Hendrik komt in de gevangenis. Hier is een godvruchtig cipier, die met hem spreekt en hem een Bijbel geeft. Het hart van den knaap wordt verbroken; hij komt tot hartgrondige belijdenis van zijn schuld en vindt verzoening in het bloed van Christus.

„Die rijk willen worden, vallen in verzoeking en in den strik” (1 Tim. 6:5). Dit te laten zien is de strekking dezer kleine, doch uitnemende vertelling, vol waarschuwing en Christelijke vermaning. Het zondige en gevaarlijke van hooggevoelendheid treedt duidelijk in het licht. Goede lessen worden hier der jeugd medegegeven en de Schrijver blijft niet achter, om overal het licht van Gods Woord te doen schijnen. Zoo wordt meteen — en dat is een voortreffelijke eigenschap van een kinderboekje — de Schriftkennis vermeerderd.

Als wij op enkele vlekjes wijzen wilden, zou het zijn op de uitdrukking pag. 21: „Niemand behoeft meer te vreezen, dat de eeuwige Rechter ons zal schuldig verklaren; wij zijn vrijgesproken door de vrijwillige plaatsbekleding van Jezus”. Deze uitspraak is te algemeen. Het gebed van Hendrik op blz. 23 gaat voor een jongen van 15 jaar wel wat hoog. Ook speet het ons, met geen enkel woord iets van het verbond der genade te vernemen.

Evenwel is dit boekje om zijn kostelijken inhoud en sierlijken vorm zeer te prijzen. Onder de vele boeken en boekjes, door den gevierden auteur geschreven, neemt het een waardige plaats in. Dat er een vierde uitgave van verschijnt, is ongetwijfeld eene aanbeveling.

Boekjes van 12½ cent.

De volgende boekjes, tot die van 50 cent, zijn voorzien van geïllustreerden omslag en een of meer plaatjes in kleurendruk.

- a. **Lize of de Heere is mijn licht**, door CHRISTIEN. Tweede druk. Geïll. omslag en een plaatje in kleurendruk. 16 bladz. Prijs 12½ ct.

Dokter Jansen richt, na het overlijden van zijn eenig kind, in het ongodsdienstige dorp N. eene Zondagsschool op. De vrucht van deze Zondagsschool is o. a., dat het huisgezin van een winkelier tot God wordt bekeerd. Eerst het dochtertje, Lize, door middel van het onderwijs, daarna de ouders, waartoe, behalve het gebed en de vermaningen van Lize, eene ernstige ziekte medewerkt.

Over 't algemeen vlot en natuurlijk verteld. Alleen het laatste hoofdstuk bevat gedeelten, die o. i. misplaatst zijn. Een kind van 10 jaar, als Lize is, spreekt zoo niet, of 't moet een wonderkind zijn. De uitdrukking op pag. 8 „... onze beste daden onvolkomen . . . zoolang waarachtige liefde tot God niet de drijfveer is”, is onwaar. Ze blijven *altijd* onvolkomen en met zonden besmet.

Op treffende wijze blijkt uit dit verhaal, hoe de Heere in de toebrenging van den zondaar vaak zware en moeilijke wegen houdt, vooral met den eigengerichtige, als dezen „braven” winkelier, die „alleszins als godsdienstiger” was. De Schrijfster heeft haar doel, n.l. de vrucht van het onderwijs op de Zondags-school te teekenen, wel getroffen. Wij hadden echter gaarne gezien, dat zij ook het onderwijs op de Christelijke dagschool, op de catechisatie en door de prediking recht had laten wedervaren. Overigens verdient dit boekje om zijn goeden inhoud en zijne nette uitvoering aanbevolen te worden.

b. Wat zal ik worden? door CORNA. Tweede druk, Geill. omslag en een gekleurd plaatje. 16 bladz. Prijs 12⁵ ct.

„CORNA” (een vreemd pseudoniem voor eene Schrijfster) vertelt ons van een broer en zuster, die de eene na de andere van school kwamen en wat worden moesten. De jongen wilde gaarne „op een kantoor”, en het meisje „bij het onderwijs”; dat leek wat deftiger, wat netter, wat meer, dan wat vader en moeder waren, zoo maar gewone werkmenschen! Door verstandig beleid wisten de Godvreezende ouders de keuze der kinderen te leiden in meerderen ootmoed, zoodat Gerard timmermansknecht en Maria dienstbode werd, en beiden vrede in hun gemoed hadden.

Eene eenvoudige vertelling met gezonde denkbeelden, gelijk men ziet. Juist kost voor onze kinderen van om ende bij de 12 jaar. In de hoofden van dat jonge volkje spoken soms zulke hoogmoedige voorstellingen, die hun wel eens door een microscoop te beschouwen mogen worden gegeven, opdat al de leelijkheid er van hun goed onder de oogen kome.

De strekking van het verhaal staat ons wel aan: de ouders moeten beslissen in verband met den aanleg der kinderen en allerlei wenken in het Godsbestuur, wat de kinderen worden moeten, en voorts trachte men toch niet naar hooge dingen. Jammer vinden wij het, dat de Schrijfster bij hare vraag zoo weinig met de beteekenis van den onderwijzer heeft gerekend. O. i. moet deze hierin ook gekend worden. Wij bevelen dit werkje gaarne aan. Het is zeer geschikt voor onzen tijd, waarin het „dienen” bijna eene schande geacht wordt, en zoo-vele knapen en meisjes dingen naar eene positie in de maatschappij, ver boven den stand, waarin ze zijn opgegroeid. Aan het uiterlijk van dit boekje is uitnemende zorg besteed.

c. Gods voorzienigheid. Een Kerstverhaal voor jongelieden, door J. C. LUITINGH. Tweede druk. Met geill. omslag. Een gekl. plaatje. 16 bladz. Prijs 12⁵ ct.

Een aardig boekske. Klein, maar rein. Een vrome schipper, door den winter overvallen, heeft op Kerstdag met zijn gezin aan het noodigste gebrek. Zijn gebed voor het met hongerige maag ter ruste gaan, wordt, zonder dat hij ’t weet, gehoord door den rijken, maar gierigen boer, voor wiens woning het schip is ingevroren, en beweegt dezen tot barmhartigheid.

Het onderscheid tusschen den rijken, ook nog zoo wat godsdienstigen boer, en den armen, waarlijk Godvreezenden schipper, is eene welgepenseelde teekening. De eigengerichtigheid en *gierigheid* van het naam-Christendom — dit is een gelukkige greep van den auteur — treedt zeer duidelijk aan het licht. De menschen, die in dit verhaal voorkomen, hebben niets overdrevens en de gebeurtenissen vloeien geleidelijk uit elkaar voort, zoodat het geheele verhaal den stempel van waarheid draagt en een indruk achterlaat zonder — en dit is het ware — dat eene les in moraal aan ’t einde noodig is.

Eenvoudig, doch goed van taal en stijl. De bewerking geeft meer, dan men voor zulk een prijsje verwachten mag. Daarom houden wij eene enkele opmerking, vooral over het plaatje tegenover pag. 1, in de pen.

De strekking is door en door gezond. God helpt in den nood en is een Hoorder des gebeds. Het Christelijk element beheerscht het verhaal, zonder het in

eenig opzicht schade te doen. Zeer aan te bevelen voor kinderen van 10—12 jaar.

Boekjes van 15 cent.

- a. **Toosje en Wim.** *Voor de jongste kinderen der Zondagsschool*, door Betsy. Geill. omslag en een plaatje in kleurendruk. 24 blad. Prijs 15 ct.

Betsy vertelt aan „lezertjes” van een 7-jarig Toosje, kind van eene weduwe, die met haar 8-jarig overbuurmannetje, Wim, kennis maakt. Toosje toont een vroom kinderhart en is in hare vroomheid buitengewoon naïef. Wim is tengevolge van een val huiszittend patiënt en soms wat knorrig. Toosjes vroomheid en zachtheid wint het van Wim's stuursheid en knorrigheid.

De vorm van dit verhaal is niet onberispelijk. De stijl is, in het begin vooral, zeer gebrekkig. Wij ontmoeten hier de „en — toen”-stijl. Met de punctuatie staat de Schrijfster zeker op een gespannen voet. Dikwijls is de toon kinderachtig in plaats van kinderlijk: „Engeltjes”, „lezertjes”, „moesje.” Het veelvuldig gebruik van het plaatselijk dialect is af te keuren.

Dit verhaaltje mist eene gezonde psychologie, waardoor de figuren hier en daar misvormd zijn en nergens afgewerkt. Godvreezende kinderen, gelijk ze hier geteekend worden, bestaan niet, of als ze er zijn, zijn het lijderessen. De Christelijke geest is zeer algemeen. Op bladzijde 20 wordt een woord van den Heere Jezus ongetwijfeld misbruikt. † Geeft tot de leer der verdienstelijkheid van de goede werken stelling aanleiding. Jezus is alleen voorbeeld (pag. 18), geen Borg en Zaligmaker. „Om Jezus plezier te doen”, gaat Toosje den ongelukkigen Wim telkens bezoeken. Strekking: „Wat gij aan een van deze minsten gedaan hebt, dat hebt gij aan Mij gedaan.” De Schrijfster had duidelijker moeten aantoonen, dat de goede werken uit dankbaarheid behooren te geschieden en vruchten van het geloof zijn. Dat tot de zaligheid verzoening en vergeving noodig zijn, treedt niet helder in het licht.

Dit boekje is blijkbaar niet voor Gereformeerde Zondagsscholen geschreven. Wij kunnen het voor onze kinderen slechts aarzelend aanbevelen. Dit spijt ons te meer, wijl het door zijn lief gewaad allicht de opmerkzaamheid tot zich trekt.

- b. **Zaterdagavond**, door CATHARINA. Geill. omslag. Een gekleurd plaatje. 24 blad. Prijs 15 ct.

Een verhaal van een bakkersjongen, den zoon eener weduwe, die voor † eerst des Zaterdagavonds eigen verdiend geld hoopt thuis te brengen. Doch hij heeft de onvoorzichtigheid zijne broodkar op de tramrails te laten staan met het noodlottig gevolg, dat deze stuk gereden wordt. Een vriendelijk heer, voor wiens woning het ongeluk plaats grijpt, trekt zich het lot van den jongen aan. Hij brengt bij diens vertoornden baas alles in orde, en zorgt, dat Jan eene goede opleiding voor de toekomst krijgt. Zoo moet het onheil voor hem medewerken ten goede, en wordt de tekst zijner moeder bewaarheid: „Eer zij roepen, zal Ik antwoorden.”

Met uitzondering van enkele lange, minder goed gestelde zinnen, zijn taal en stijl vrij goed. De plaatjes zijn net uitgevoerd. Alleen begrijpen wij niet, waarom de nog jonge weduwe Van Effen als eene oude vrouw wordt afgebeeld.

Dit boekje wil de strekking hebben: „Eer zij roepen, zal Ik antwoorden.” Doch inderdaad heeft het die niet. De bedoeling dezer belofte is toch niet, dat de Heere wel hulp zal verleen, al roept men niet. Maar wél verzekert zij de bereidwilligheid des Heeren, om te hooren, als het gebed des harten nog nauwelijks op de lippen is gekomen. Het blijkt nergens uit, dat bij dezen jongen in zijne moeilijke oogenblikken een roepen tot God in het hart is geweest, en evenmin wekt later de moeder, van wie hij dit Schriftwoord wel eens gehoord heeft,

hem tot danken op. Wij twijfelen zeer, of het verhaal bij kinderen den indruk zal wekken, dien de Schrijfster wenscht.

Er komen in dit boekje weinig godsdienstige motieven voor. Ook wordt de naam van Jezus bijna niet genoemd. Het Christelijke in dit werkje is zwevend. In maatschappelijk opzicht heeft het zeer goede momenten: bijv. dat ieder moet trachten in zijn bedrijf zoo flink mogelijk te worden, dat in het weldoen voor rijken en in tevredenheid voor de armen een groote schat is gelegen. Den laatsten zin op blz. 18 vinden wij bedenkelijk voor het prestige van de onderwijzers der kinderen, die dit boekje in handen krijgen. Ook is de vergelijking van dat brood met die schoolmeesters op zijn zachtst uitgedrukt zeer vreemdsoortig.

Ondanks hetgeen er in gemist wordt, durven wij dit boekje wel aanbevelen, echter niet zonder voorbehoud.

- c. **Blijdschap na droefheid.** *Een Paaschverhaal* door JOHANNA. Met geïll. omslag en een plaatje in kleurendruk. 28 bladz. Prijs 15 ct.

Een ondeugende jongen, die op de Zondagsschool altoos oneerbiedig is en zelfs eenmaal wordt weggejaagd, wordt gevaarlijk ziek en op zijn ziekbed tot God bekeerd. Naar ziel en lichaam genezen, gaat hij met Paschen voor het eerst weder ter kerk. Jan is nu een zeer aandachtig toehoorder, zoowel in de kerk als op de Zondagsschool, en wordt nog tot zegen voor zijn kameraad.

Het is eene zeer eenvoudige vertelling, waarbij gelegenheid gevonden wordt, om het een en ander uit de geschiedenis van het lijden en de opstanding des Heeren in te vlechten, alsmede Psalm- en Gezangverzen. Die invlechtingen zijn nog al natuurlijk en staan in goed verband met de vertelling. Zij vormen ook vooral het „opbouwend” element in het verhaaltje.

De strekking is alleszins uitnemend. JOHANNA spreekt met hartelijkheid en eenvoud over de droefheid naar God, die eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid werkt, en wekt de kinderen op tot eerbied en oplettendheid onder de verkondiging van het Woord Gods.

Het boekje ziet er lief uit. Een net geïllustreerde omslag en een mooi gekleurd plaatje versieren het. De druk is helder en de stijl vloeiend. Kinderen van 8 à 9 jaar vinden hier iets van hunne gading. Met vrijmoedigheid bevelen wij het aan. Het is een liefelijk viooltje in den rijken bloemruiker, dien de heer CALLENBACH dit jaar weder aanbiedt.

Boekjes van 20 cent.

- a. **Grootvader en kleindochter.** *Een Kerstgeschiedenis.* Vrij naar het Hoogduitsch, door J. VAN BERGEN. Vierde druk. Geïll. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 40 bladz. Prijs 20 ct.

Een verhaal van een Joodsch meisje, dat zich aangenaam laat lezen, en, de vierde druk bewijst het, zeer in den smaak valt.

Izak Melchior woont te Frankfort samen met zijne kleindochter Mirjam, wier ouders gestorven zijn. Een rijke jood, die naar de hand van Mirjam dingt, wordt afgewezen om zijn ongelooft, terwijl grootvader en kleindochter vasthouden aan het geloof der vaders. Uit vrees voor de bedreigingen van den rijkwaard besluiten zij Frankfort te verlaten en naar een ver gelegen stad te trekken, waar vrienden wonen. Onderweg sterft de grootvader tengevolge van allerlei ontberingen. Mirjam zet nu alleen de reis voort en komt in aanraking met Christenen. Het zaad des evangelies valt bij haar in wel toebereide aarde, zoodat zij tot het geloof in Christus komt en niet ongezegend in het evangelie arbeid onder haar volksgenooten.

Taal en stijl zijn goed verzorgd. De Schrijver toekent edele karakters, die een diepen indruk maken. Nu en dan waagt hij zich evenwel wat veel aan het

onwaarschijnlijke. Over 't algemeen is het echter een uitnemend verhaal. Daarom speelt het ons te meer in dit boekje voor kinderen een gesprek aan te treffen, als op bladz. 12 en 13 wordt medegedeeld. De opmerkingen en vragen van het jongetje in den trein komen ons zeer onnatuurlijk voor. Dat kind is ons al te vroom. Dergelijke illustraties, geheel overbodig, zijn o. i. vlekken op het anders wel sierlijke kleed, waarin deze geschiedenis is gestoken. Wij oordeelen, dat zulke ruwe, dubbelzinnige opmerkingen, als op bladz. 12 en 13 den medereizigers in den mond gelogd worden, in kinderwerkjes verboden waar moeten zijn.

De wijze, waarop deze dochter Abrahams tot kennis van den Christus der Schriften komt, is voortreffelijk beschreven. Ook het sterven van den grootvader, die wel niet als de kleindochter met het volle licht bestraald wordt, maar toch, oprecht als hij zocht, den dageraad in zijn stervensuren in zijn hart voelt opgaan, wordt aantrekkelijk en Schriftuurlijk geteekend. Wat in dit boekje voorkomt omtrent het materialisme van de massa der Joden, is tevens een teekening van het beeld veler naamchristenen.

De uitvoering is goed. De letter wat klein. De plaatjes zijn niet onverdienstelijk. Met vrijmoedigheid aanbevolen.

b. Onder den blooten hemel. *Een ware gebeurtenis*, door JOHANNA. Geill. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 40 bladz. Prijs 20 ct.

Johanna vertelt — en zij zegt, dat het waar gebeurd is — hoe een godvreezend fabrieksarbeider, door het faillissement van zijn patroon werkeloos en daarna ernstig ziek geworden zijnde, tot zulk een diepe armoede vervalt, dat hij de huishuur niet meer betalen kan en onder den blooten hemel wordt gezet. De man houdt zich echter vast aan de belofte des Heeren. „Zelfs vindt de musch een huis, o Heer!” (het vers, dat zijn zoontje voor de Zondagsschool leert) is hem vóór en tijdens de uitzetting tot zulk een troost, dat hij zijn vrouw en zijn kind als een man des geloofs steunen kan. De Heere beschaamt hem niet. Op dienzelfden dag der uitzetting wordt zijn geloof heerlijk bekroond.

Dit alles vertelt de Schrijfster in een aangenamen, pakkenden toon. Op sommige plaatsen heeft zij blijkbaar de werkelijkheid afgeluisterd. Een enkele maal zouden wij willen uitroepen: hoe wonderlijk! Maar zoo gaat het in het leven ook menigmaal.

De uitgever heeft gezorgd voor een letter, die past bij jonge en bij oude en ook bij — betraande oogen. Die laatste mogen het boekje ook wel eens inzien. Want ofschoon het voor kinderen bestemd is, zal het ook volwassenen van het begin tot het einde boeien. De plaatjes maken het voor de jeugd zeker nog aantrekkelijker.

De strekking is uitnemend. Gods trouwe Vaderzorg voor zijn volk, en de kracht van het kinderlijk op den Heere vertrouwend geloof aan de jeugd voor te houden, is in onzen tijd zeker hoog noodig.

Wij bevelen dit schoone boekje onvoorwaardelijk aan. De prijs, 20 ct., zal het zeker tot „echten kost” voor de Zondagsscholen maken. Zulke boekjes te schrijven is een eere, ze uit te geven een verdienste, ze te lezen en te recenseren een groot genot.

c. Door lijden geheiligd. *Een Paaschvertelling* door IDA KELLER. Met geill. omslag en twee plaatjes in kleurendruk. 39 bladz. Prijs 20 ct.

Eene bekeeringsgeschiedenis, waarin verhaald wordt van twee vriendinnen: Margaretha en Lucie. Margaretha is lijdende, maar geloovig. Lucie vroolijk en onbezorgd; haar oog en hart gaan uit naar de wereld. Margaretha tracht Lucie te overtuigen, dat het ware geluk niet ligt in het genieten van aardsche zegeningen alleen. Dit kan Lucie volstrekt niet toestemmen. Eerst na vele en smartelijke beproevingen komt zij tot erkenning van de waarheid, welke hare vriendin tevergeefs haar heeft willen doen aannemen.

In een negental hoofdstukken wordt ons de geschiedenis medegedeeld. Aan tereenvolgens vertelt de Schrijfster ons: de jeugd van Lucie, hare meisjesjaren, het afleggen harer belijdenis, haar reizen in den vreemde, haar huwelijk met een ongeloofigen man, haar weerzin in den omgang van haar kind met het kleindochtertje uit een godvrezend gezin, het sterven van haar Willy, haar bezoek aan het kerkhof, de ontmoeting aldaar van haar vroegeren predikanthaar terugkeer tot God.

Een afwisselend panorama dus. Voor de jeugd zeer aantrekkelijk. Het verhaal is vol schildering, boeiend zonder opwindend te zijn en gezond van strekking. De toon is bepaald ernstig. En toch... de menschen worden o. i. t. lichtvaardig zalig gesproken. Waar is bij zulke bekeeringen dat hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoord hebben? Het gaat hier wel niet *zonder* strijd, maar toch zeer gemakkelijk. Onze kinderen zelfs zullen dat met bevreesdheid gevoelen.

In verband met den inhoud is de titel fout. Deze had moeten luiden: *Door lijden bekeerd*. Van heiliging is alleen bij kinderen Gods sprake.

Taal en stijl zijn vrij goed. Druk, papier en illustratie eveneens.

Als wij in weerwil van de gemaakte aanmerkingen dit boekje ter verspreiding, vooral bij gelegenheid van het Paaschfeest, aanbevelen, doen wij het, om zijn belangrijke hoofdgedachte, welke geen andere is dan deze: alleen het geloof in den Heere Jezus schenkt het hart waarlijk vrede en heil. Dit hoogst ernstige thema is door de Schrijfster niet onverdienstelijk uitgewerkt.

GESCHIEDENISSEN UIT DEN BIJBEL. Elk boekje met 4 gekleurde plaatjes en geïll. omslag in kleurendruk. 16 bladz. Prijs 20 ct.

Abraham, de vriend van God,	door	ADELPHA.
Mozes, de getrouwe dienstknecht des Heeren,	„	„
David, van herdersknaap tot koning,	„	„
Naäman of een ziel gered,	„	„
Daniël of God is getrouw,	„	„
De Kerstgeschiedenis aan onze kinderen verteld,	„	„
De verloren zoon,	„	„
Saulus of door duisternis tot het licht,	„	„
Jozef of een groot volk behouden,	door	GEERTRUIDA.
Doe gij desgelijks,	door	P. J. KLOPPERS.

Eene serie kostelijke boekjes, die wij én om den vorm én om den inhoud van harte en onvoorwaardelijk aanbevelen. Ze zijn rijk geïllustreerd en in elk opzicht keurig uitgevoerd. Op goed papier, met groote letter gedrukt, en uitnemend geschikt voor de kinderen, die pas kunnen lezen. Van harte hopen wij, dat de uitgever aan deze serie nog andere nummers moge toevoegen.

Boekjes van 25 cent.

- a. **Twee weezen.** *Een verhaal voor meisjes*, door BETSY. Derde druk. Geïll. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 48 bladz. Prijs 25 ct.

Lena, een wees van 17 jaar, komt na den dood van haar vader bij een boer in dienst. Zij heeft veel te lijden van de onvriendelijkheid der boerin, maar verdraagt met Christelijke lijdzaamheid en overwint, als zij een poos later het eenige zoontje van boer Bastiaans uit het water redt. Als gevolg van haar koud bad, ontstaat tering en zij sterft eenige maanden later in vrede. De

tweede wees is een klein meisje van een jaar of zes, aan wie door Lena eenige vriendelijkheid wordt bewezen, die zich daardoor zeer aan haar hecht en door Bastiaans kort na Lena's dood tot kind wordt aangenomen.

De vorm is goed. Enkele gesprekken zijn uitnemend geslaagd. Hier en daar is de taal voor kinderen echter te hoog. Ook uit grammaticaal oogpunt is op de taal nu en dan aanmerking te maken: „te hebben verscholen” voor te verschuilen blz. 1; „van zijn eigen”; (blz. 5.) „kerkkloktonen”, e. a.

De illustraties in dit boekje zijn niet de mooiste. Vooral het tweede plaatje wil ons niet bevallen.

De strekking is: bij de jeugd de begeerte op te wekken, om ook iets te mogen doen tot eer van den „Heer” en tot zegen van den naaste. 't Moet gezegd worden, dat de Schrijfster een boekje geleverd heeft, wel geschikt om de vrucht op te leveren, die ze beoogt. Hoe gaarne wij er veel goeds van zouden zeggen, moeten wij er echter gewichtige bedenkingen tegen inbrengen. Er komt in dit boekje wel veel voor van „liefde tot den Heer”, en er wordt wel gesproken van den „Zaligmaker”, maar het gevoel van schuld en zonde ontbreekt totaal. De bekeeringsgeschiedenis van vrouw Bastiaans ligt geheel op de Remonstrantsche lijn. Ondanks het vele goede, is dit boekje voor Gereformeerde Zondagsscholen beslist onbruikbaar.

b. **Dubbel weergekregen**, door A. J. HOOGENBIRK. Tweede druk. Met geill. omslag en twee plaatjes in kleurendruk. 48 bladz. Prijs 25 ct.

Een ongeloovig gezin vertrekt naar Amerika, om meer geld te verdienen. Het ondervindt evenwel slechts tegenspoed. De man sterft en de weduwe blijft met drie kinderen in kommervolle omstandigheden achter. In dien weg van druk leidt de Heere haar tot zijn Woord, zoodat zij den weg des levens leert kennen. Een zelfverloochenende daad, waardoor zij zich zelf berooft, om een ander uit oogeblikkelijken nood te redden, wordt haar later dubbel wedervergouden. Na de jaren van druk komen betere tijden, doch haar grootste vreugde blijft het, dat zij den Heere heeft leeren kennen en Hem met haar gezin mag dienen.

Dit boekje kan vrijmoedig aan kinderen van 9 á 10 jaar worden uitgereikt, doch ook ouderen zullen het nog met genoegen lezen. Het is een levendige en boeiende vertelling. De hoofdstrekking wordt op bladz. 10 aldus omschreven: dat de Bijbel waarheid spreekt, die zegt, dat het dwaas is op den mensch of op geld en goed zijn vertrouwen te stellen, maar ook, dat hij welgelukzalig is, die op den Heere vertrouwt. Leerzame opmerkingen zijn daarbij hier en daar ingevlochten, als b. v., dat het niet *natuurlijk* is, als wij Gode dankbaar zijn voor zijn gunstbewijzen, en hoe het „in tegenspoed geduldig” vaak nog gemakkelijker gaat dan het „in voorspoed dankbaar” (blz. 41 en 42); hoe alle gaven en talenten van God ons toekomen (blz. 46), enz. Een verhaal met zulk een uitnemende en echt Christelijke strekking blijft nieuw en belangrijk, ook als het in herdruk komt.

De edelmoedige daad der weduwe ligt o. i. op de grens van het geoorloofde, wijl zij haar eigen gezin er door tekort doet. Voorts worden „Heer” en „Heere” hier beide gebezigd.

Wat den vorm aangaat, komt den uitgever alle eer toe. Met warmte aanbevolen.

c. **Groot van daad**, door A. J. HOOGENBIRK. Met geill. omslag en twee plaatjes in kleurendruk. 48 bladz. Prijs 25 ct.

Dit boekje is in velerlei opzicht een hougelijk verschijnsel, wijl het een nieuw genre biedt voor de Christelijke jeugd. 't Is geen verhaaltje in den gewonen zin des woords, maar een bladzijde uit de algemeene geschiedenis, op talentvolle wijze beschreven, gelijk wij dit van den bekenden auteur verwachten mogen. Op aantrekkelijke wijze behandelt hij de ontdekkingstochten, door de Portu-

geezen in de 15de eeuw ter zee gedaan. Bartholomeus Diáz, Cabral, Vasco de Gama worden hier geteekend als mannen groot van daad.

Een nuttig, leerzaam en aantrekkelijk werkje, dat onze jongens vooruitbrengt. Het vermeedert historische en geographische kennis en verruimt den blik. Het spreekt van mannen met vasten wil en ijzeren volharding, van overwinningen, behaald niet op het bloedig slagveld, maar in het ontdekken van landen en zeeën, door het trotseeren van gevaren, door koeheid en energie.

Hier is niet de verbeelding aan het woord, de Schrijver leidt zijn lezers op den rotsvasten bodem der historie. Dit verdient alle aanbeveling. De vraag kwam echter bij ons op, of de vele namen en feiten misschien ook verwarring aanbrengen zullen. Ook is het verhaal niet altijd boeiend. Er komen bladzijden in voor, die nog al wat inspanning eischen. Indien de Schrijver zich tot enkele hoofdzaken en tot een enkelen hoofdpersoon beperkt had, zou hij zijn helden met scherper getrokken omtrek op het doek hebben gebracht.

Zijn het uiteraard niet de heilswaarheden, die hier besproken worden, toch blijkt uit de levensbeschouwing, die er in heerscht en de opmerkingen, die worden gemaakt, dat dit boekje recht heeft op een plaats onder de Christelijke lectuur voor de jeugd. Daardoor onderscheidt het zich van hetgeen in dit genre reeds bestaat. Telkens wordt gewezen op de besturing des Heeren, die ook in deze ontdekkingen is op te merken. O. i. had wel iets meer van de gelegenheid gebruik kunnen worden gemaakt, om den zendingsijver bij onze jeugd op te wekken. Met enkele woorden wordt aangeduid, hoe de vruchten van dezen arbeid straks door Nederlands volk, toen nog slechts in zijn opkomst, zouden geplukt worden. Een volk krachtiger nog dan het Portugeesche en sterker van raad en daad, „omdat het zijn moed en vertrouwen had in God.”

Slechts in het voorbijgaan zeggen wij, dat wij een paar malen stuitten op minder fraaie zinnen: „Het slot van de zaak was, dat men *eens zins* werd hierover . . .” (blz. 9.) „De waren werden daarheen *gekocht* door karavanen” (blz. 17). Misschien is het woord *gekocht* hier een drukfout voor *gebracht*.

Aangaande het uiterlijk van dit boekje kunnen wij een even vleiend getuigenis geven als in betrekking tot den inhoud. Omringd door fraaie omlijsting bevindt zich op den omslag eene illustratie, een moment uit het verhaal voorstellend. De plaatjes in het boekje zijn fijn.

Wij bevelen ons bij den geachten Schrijver ten zeerste aan voor dergelijke lectuur. Zij biedt niet enkel schoone bloempjes, maar ook rijpe vruchten, die den ouderen leerlingen, het klokhuis daargelaten, uitnemend zullen maken.

d. Kreupele Tom. *Een verhaal uit het leven*, door IDA KELLER. Geill. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 48 bladz. Prijs 25 ct.

Kreupele Tom verkoopt lucifers, wordt door een heer barsch aangesproken, maar door diens dochter liefderijk behandeld en tot de kennis der waarheid en, zooals de Schrijfster het voorstelt, tot de kennis van Christus gebracht. Onschuldig komt Tom in de gevangenis, de Freule, die al zeer ongesteld is, bezoekt hem daar en sterft een week later. Tom's onschuld komt aan den dag. De vader en de zuster van de Freule komen tot bekeering en zetten haar liefdearbeid voort.

Wel aardig verteld. Taal en stijl zijn goed. De uitvoering is keurig. Het tweede plaatje, 't welk het bezoek der Freule aan den gevangene teekent, is minder mooi. Het beeld der adellijke jongedochter is daar niet gelukkig getroffen.

De Schrijfster wil in het licht stellen, hoe door den arbeid der Christelijke liefde diepgezonken menschen uit hun ellende gered kunnen worden. Het is echter de vraag, of de liefdearbeid der Freule wel onbepaald aanbeveling verdient. Het echt Schriftuurlijk karakter ontbreekt er aan. Hoe goed de bedoeling ook zij, wij vreezen, dat overdrijving hier schade doen zal. Het eindigt al te mooi. De vader en de zuster der Freule worden op eens engelen. „Al te mooi” is de gedachte, dat Tom's krukken „engelen-

vleugelen" zullen worden, die hem hemelwaarts zullen doen stijgen. Uitdrukkingen als deze: „Christus vergeeft onze zonden, als wij Hem ook liefhebben,“ kunnen wij niet beamen. Ook komt de noodzakelijkheid van de wederbarende werking des Heiligen Geestes niet tot haar recht.

Dat het „Al te mooi" is, achten wij het hoofdgebrek van dit verhaal. Niet mooi, maar zeer stuitend vonden wij echter de spottende taal op pag. 10 en pag. 19. Zulke bladzijden ontsieren een kinderboekje.

Wijl dit werkje uit godsdienstig oogpunt zeer oppervlakkig is, mogen wij het tot verspreiding op onze Zondagsscholen niet aanbevelen.

Boekjes van 30 cent.

De volgende boekjes, tot aan de serie van 60 cent, zijn stevig gecartonneerd en voorzien van linnen rug.

- a. **Emmy's Oud en nieuw.** *Een Oudejaarsavondvertelling*, door Betsy. Geill. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 56 bladz. Prijs 30 ct.

Op onderhoudenden toon wordt hier verhaald, hoe een klein meisje, door de influenza verhinderd, met vader en zuster bij grootmoeder „oud in nieuw" te gaan vieren, door middel van de gesprekken met de dienstbode, die bij haar thuis wacht, er toe komt, om op den oudejaarsavond „haar rekening op te maken", en hoe dit voor haar zelf en ook voor andere leden in haar familie tot zegen wordt. Een geheele omkeer heeft in de familie plaats en de volgende Oudejaarsavond is voor Emmy een rijk gezegend onder de prediking van het Woord Gods.

De inhoud van dit boekje boeit, doch de Christelijke geest is weer oppervlakkig. De weg des heils, zooals de Schrift ons dien leert, en de Gereformeerde belijdenis dien verklaart, wordt niet helder en duidelijk geteekend.

Hoewel wij volstrekt geen vijanden zijn van goede gezangverzen in een Zondagsschoolboekje, treft het ons, dat Betsy hier *alleen* gezangen citeert. Psalm 130 ware in het kader van dit verhaal goed op zijn plaats geweest, en het aanhalen van dezen of dergelijken psalm had wat meer diepte aan de vertelling kunnen geven. Op pag. 50 wordt de algemeene verzoening voorgestaan. De woorden *alle menschen* worden daar nog wel cursief afgedrukt. De uitdrukking, dat de Heer in den hemel wel een streep door de rekening onzer schuld wil halen, bladz. 12, achten wij ongepast en zonder nadere toelichting aan bedinking onderhevig.

De strekking van dit boekje, waarin tot rekening en verantwoording wordt opgewekt, kunnen wij toejuichen. Alleen vergete men niet, dat dit niet slechts op den Oudejaarsavond, maar ook op de andere dagen, ja elken dag behoort te geschieden.

Ofschoon dit boekje zich prettig laat lezen, en hier en daar bij de jonge lezers goede indrukken wekken kan, moeten wij het overeenkomstig den eisch onzer beginselen toch terzijde leggen.

- b. **Lena.** *Een bladzijde uit een levensgeschiedenis*, door A. J. HOOGENBIJK. Tweede druk. Geill. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 56 bladz. Prijs 30 ct.

Lena is een wees, opgenomen door hare tante, die haar met de andere kinderen in alle eer en deugd opvoedt tot een „braaf mensch", zooals zij zelve is. Maar tante, (oom is reeds gestorven) en nicht en het geheele gezin leven zonder God in de wereld. Een bezoek bij een kranke schippersvrouw, die op het gebed genezen wordt ('t is werkelijk gebeurd, zegt de Schrijver) brengt beweging in het hart van Lena, die geleidelijk veranderd, bekeerd wordt. Zij wordt huishoudster bij een apotheker, dien zij vier jaren, tot zijn dood toe, dient, en in wiens huis zij zeer veel geestelijke ervaring opdoet, en door den Heere tot hare

levensroeping gevormd wordt. Na allerlei wederwaardigheden, waarin de trouwe zorg des Heeren blijkt, wordt zij bewaarschoolhouderes; ten leste trekt zij als de vrouw van een zendeling naar Indië. Het is een mooi verhaal; de lezer weet, hoe onderhoudend de heer HOOGENBIJK vertellen kan. De stijl is gemakkelijk, vlot, los, misschien hier en daar wat *al te*. Maar het boekje zal met graagte gelezen worden, gelijk het vroeger reeds met gretigheid door de jeugd is genoten. Want wat vóór ons ligt, is een herdruk.

Naar des Schrijvers eigen woorden bedoelde hij „te verhalen, hoe Lena tot hare bestemming kwam.” God had een doel met haar. Dat doel weet God te bereiken op aanbiddelijke wijze. Rijk in leering is dit boekje. Dat kleine zaken groote gevolgen kunnen hebben; dat God een enkel woord kan dienstbaar maken tot eeuwig heil; dat het ware Christendom nog wat anders is dan naar de kerk gaan en Bijbellezen; dat wic waarlijk God vreest zegen rondom zich verspreidt, wordt hier treffend geteekend. 't Is goed, dat onze kinderen zulke dingen lezen, vooral als zij zoo natuurlijk en frisch worden voorgesteld. God zegene dit boekje voor jongen en ouden. Ook voor ouderen is het alleszins lezenswaard.

Of wij dan niets hoegenaamd hebben aan te merken? Niet op de inkloeding van het verhaal, maar met Lena's bekeering kunnen wij niet goed vrede nemen. Zij is, gelijk de andere bekeeringen, die in het boekje voorkomen, wel wat methodistisch. „Het hart vernieuwend door het Woord” (blz. 7); „de kracht des Evangelies om de harten te vernieuwen” zijn uitdrukkingen, die nadere opheldering eischen. De waarde van de kinderpreek wordt nog al hoog geschat. En dan het onhebbelijke gebruik van „Heer” in plaats van „Heere”!

Papier, druk, bandje, illustratie, toonen, dat er naar gestreefd is, een onberispelijk geheel te leveren. Het zal zijn plaats onder de aanbevolen kinderwerkjes nog lang behouden.

- c. **Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.**
Naar het Engelsch, door C. VAN OPHEMERT. Geill. omslag Twee gekleurde plaatjes. 56 bladz. Prijs 30 ct.

Oorspronkelijke verhalen gaan ons steeds boven vertaalde. Doch indien men uit den vreemde importeert, neme men toch alleen het allerbeste. Dit getuigenis kan van deze geschiedenis niet worden gegeven.

Stel u een arm gezin voor. Een blinde vader, die met spelden te verkoopen, het brood voor zich en zijn gezin tracht te verdienen. Een zoon Willem, die geheele dagen langs de straat slentert en een luie, brutale en ongehoorzame jongen is. Een meisje, Roosje, dat moeder in de huishouding behulpzaam is. Een hond, Bello, die den blinden vader op zijn tochten dienen moet, en gij hebt de familie bij elkander.

De spannende veer in dit verhaal is de verhouding tusschen Roosje en Willem. Bello, de hond, sterft. Willem weigert zijn vader te geleiden. Roosje moet het nu doen. Daardoor kan zij, wat zij zoo gaarne wenschte, geen onderwijzeres worden. Eerst is zij zeer ontevreden over Willem. Dit wordt nog erger, als deze in een huiselijken twist zijn vader een ongeluk toebrengt en het huis verlaat. Nu komt er verandering. Door het gesprek met juffr. Raymond, hare leermeesteres op de Zondagsschool, leert ze inzien, dat ze jegens haar broeder vergevensgezind moet zijn. Ze zoekt haar broeder op, brengt hem naar huis terug. De gewenschte verstandhouding keert in het huisgezin weder. Roosje kan nu van juffr. Raymond geregeld les ontvangen, om tot onderwijzeres te worden opgeleid.

Naar den vorm is dit verhaal te prijzen. Het laat zich aangenaam lezen. De taal is, een enkel vlekje daargelaten, zuiver. Zondagsschool wordt geregeld met één *s* geschreven. In plaats van „Heere” vinden wij ook hier overal „Heer.”

Met het oog op inhoud en strekking hebben wij echter bezwaar. Er wordt in dit verhaal veel van schuld gesproken, maar hoe de mensch tot schuldbe-

sef komt en hoe hij van de schuld verlost wordt, daarvan wordt niet ge-
rept. *Zijn best doen* is de grondtoon van het geheele verhaal. Pag. 8 wordt
gesproken van „zijn best doen (zelfs van *vreeselijk* zijn best doen) om den
„Meester” na te volgen.” Pag. 20: dat zij „haar best deed een volgeling van
Christus te zijn.” Pag. 34: „Ik blijf mijn best doen.” Ook gewaagt de Schrijver
van de liefde van en tot Jezus, maar voor de voldoening van Christus en de
toerekening van Christus' gerechtigheid en de noodzakelijkheid der wederge-
boorte is bij hem geen plaats. Van den „lieven Heere Jezus” wordt melding
gemaakt. Van het navolgen van den „Meester” wordt gesproken, maar de
Borg en Middelaar ontbreekt. Onwillekeurig krijgt men den indruk, hoewel
het misschien niet zoo bedoeld is, dat vergevensgezindheid de grond der schuld-
vergiftenis voor Gods heilig aangezicht is. Van het getuigenis der genade in
ons, waarvan de Catechismus in Zondag 51 bij deze bede spreekt, bemerken wij
hier niets.

Dat op Zondag gebruik maken van den tram had best kunnen vermeden
worden. Het schijnt in het verhaal echter zoo vanzelf te spreken, dat het de
zucht tot navolging zou kunnen opwekken. Zulk een passage kan het besef
van de heiligheid van 's Heeren dag bij de kinderen verzwakken. En daartegen
moet met ernst worden gewaakt.

Ziedaar de reden, waarom wij dit boekje, ten spijt van enkele goede en zelfs
schoone gedeelten, voor onze Zondagsscholen niet kunnen aanbevelen.

Boekjes van 35 cent.

- a. **Van klein tot groot.** *Een verhaal uit onzen tijd*, door A. J. HOOGENBIRK.
Geïll. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 64 bladz. Prijs 35 ct.

De heer HOOGENBIRK is onder de schrijvers voor de jeugd een aristocraat in
den goeden zin van het woord. Ook dit boekje bewijst het. Het geeft in korte
trekken het leven van Dr. Schliemann, die als knaap door het lezen van een
prentenboek kwam tot het voornemen, aan de vervulling waarvan hij zijn
geheele leven gewijd heeft: de opgraving van het oude Troje. Eerst had hij
met allerlei tegenspoeden te worstelen, maar door krachtige inspanning mocht
hij in afhankelijkheid van 's Heeren hulp zijn doel op verrassende wijze
bereiken.

Goede taal en goeden stijl zijn wij van dezen auteur gewoon.

Een stuk historie biedt hij ons hier; toepassing van de spreekwijze: „Waar
een wil is, is een weg.” Stichtelijk, zonder zich daarvoor uit te geven.
Christelijk, zonder te preken. De strekking wordt op de laatste pagina
aldus aangegeven: „Wat naar Gods bestel en met Diens zegen ook uit een-
voudigen en nederigen worden kan, is in (deze) geschiedenis duidelijk gebleken.”
Dit boek zal het verlangen der leergierige jeugd vervullen, het biedt onzen
jongens en meisjes eenen krachtigen prikkel tot ijverig leeren en biddend wer-
ken. Ofschoon de Schrijver vele nuttige wenken in het verhaal invlecht, had-
den wij gaarne gezien, dat hij van de schoone gelegenheid, die de geschiedenis
hem herhaaldelijk bood, om de dierbaarheid van Christus en de onmisbaarheid
van Gods genade aan te prijzen, meer gebruik had gemaakt. Ook spijt het
ons, dat hij aan het versletene „Heer” nog steeds boven „Heere” de
voorkeur geeft. De uitgave van dit boekje, dat als vervolgverhaal vroeger in
„De Heraut” heeft gestaan, bezorgde den heer HOOGENBIRK eenen nieuwen
lauwertak. En wij zijn er een degelijk kinderboekje rijker door geworden, dat
wij ten zeerste aanbevelen.

- b. **Booze Griet.** *Een Kerstverhaal*, door JOHANNA. Tweede druk. Geïll. omslag.
Twee plaatjes in kleurendruk 64 bladz. Prijs 35 ct.

Eene oude, kwaadhumeurige vrouw wordt, door den liefderijken invloed van

het huisgezin Koker, voor Christus gewonnen. Het thema is heel aardig. Voor kinderen interessant. Dit werkje heeft eene goede strekking: Hebt uwen naaste lief. Weest verdraagzaam.

Een bezwaar is echter, dat het verhaal te lang is uitgesponnen en daardoor ten slotte niet meer boeit. Het had wel een derde korter kunnen zijn. Door weglating van de uitweidingen op pagina 4 en pagina 20/c, van enkele der vele versjes, zie pagina 6, 9, 10, 19, 20, 33, 34, en der lange aanhalingen, pagina 18 en 51, zou het aan kracht hebben gewonnen. Het wekt bij ons ook bedenking, dat oude Griet zich zoo letterlijk nog groote Christelijke liederen herinnert, terwijl haar leven geheel heidensch is. Ook wordt er te veel in gepreekt. Het eenvoudige vertellen zou ongetwijfeld op het kinderhart meer indruk maken. De kinderen in dit boekje zijn bijna bovonnatuurlijk braaf. Een meisje van 12 jaar oereert niet zoo tot eene oude vrouw, als ons op pag. 33 en 34 wordt medegedeeld. Dit is eene groote fout, wijl het kinderlijke in het kind daardoor wegvallt. De verandering in 't gemoed van vrouw Mol, hare bekeering m. a. w., is vrij oppervlakkig. Het speet ons, het „Gereformeerde” in de beschouwing des heils te moeten missen. Gedurig stuiten wij op lauwe, verwaterde uitdrukkingen: pag. 18/1, 25/a, 30/4, 50/a, 51/c. Toch bevat het boekje veel goeds en kan onder den zegen des Heeren nut stichten. Daarom verdient het aanbeveling. Het verhaal is in een gezelligen en vluggen stijl geschreven. De uitgever zorgde voor een gewaad, dat aan alle eischen voldoet.

Boekjes van 40 cent.

- a. **Uit nood en dood gered**, door P. BROUWER. Geïll. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 80 bladz. Prijs 40 ct.

Een kostelijk boekje, dat voor de grootere jongens zeer aanbevelenswaardig is. Ze kunnen er uit leeren, wat de oorsprong en de beteekenis is van het spreekwoord: „'t Is een reis van Bontekoc”.

De Schrijver heeft in dit boekje ten deele naverteld het sjoernaal van de verwonderlijke ende gedenckwaardige reize, gedaan door Willem IJsbrants Bontekoe van Hoorn, dat in de 17de eeuw bij de Wed. Jacobus van Egmont tot Amsterdam gedrukt werd, en wel dat deel, dat handelt over Bontekoe's eerste reis naar Oost-Indië, op welke reis 't schip door brand verloren ging en slechts een klein deel der bemanning in de boot zich redde en na lange omzwerving en ontzettend veel lijden te Batavia kwam.

De wijze van vertellen is uitnemend. Er klopt een ziel in dit boek. Er spreekt aanstekelijke bewondering uit. Bontekoe was een geloovig man, die de voorzienigheid Gods opmerkte in de dingen des dagelijkschen levens. De herinnering aan 't voorgeslacht, aan hun bedrijvig leven, waarin zij God niet vergaten, kan voor de jeugdige lezers een uitnemende, opvoedende kracht hebben. Dit boek verzekert ons weder, dat van den heer BROUWER voor onze lectuur voor de jeugd, spaart de Heere hem het leven, nog veel mag worden verwacht.

- b. **Hartje. Een Kerstverhaal** door JOHANNA. Geïll. omslag. Twee plaatjes in kleurendruk. 80 bladz. Prijs 40 ct.

Dit boekje bevat een zwak en middelmatig verhaal. Het heeft tot strekking: „Laat de kinderkens tot Mij komen”. De bedoeling is goed, maar de uitwerking der idee is zeer gezocht en menigmaal onnatuurlijk. Scherpe belijning, diepte of schoone vinding zoekt gij hier te vergeefs.

Hoofdpersonen zijn: Corry (of Hartje), dochttertje van een predikant, een zachtaardig meisje, en Kootje Vink, wier vader een dronkaard is. Dit meisje wordt op zekeren dag door Corry geplaagd en bespot. Door moeders bestraffing

gevoelt deze daarover veel leed en gaat ze Kootje vergeving vragen, die later, door invloed van Corry's moeder, medegenomen wordt naar de Zondagsschool. Hier leert ze den Heere Jezus kennen. Het arme kind verheugt zich zeer over het aanstaande Kerstfeest. Zij heeft echter een paar dagen later het ongeluk, zich vreeselijk te branden. Hierom vreest zij, dat de Heere Jezus haar niet liefheeft. Zij wordt door Hartjes moeder in huis genomen, liefderijk verpleegd, viert in het gezin van den predikant het Kerstfeest mede en vindt daar naar lichaam en ziel genezing.

Druk en uitvoering zijn goed, de plaatjes middelmatig. Het boekje ziet er heel aantrekkelijk uit. Doch aangezien het verhaal erg onbeduidend, en de Christelijke geest oppervlakkig is, en er zoo vele andere, waaronder zeer voor-treffelijke, zijn, oordeelen wij, dat dit gevoelig kan blijven rusten.

c. **Jongensstrijd**, door J. L. F. DE LIEFDE. Geill. omslag. Twee gekleurde plaatjes. 80 bladz. 40 ct.

Dit boekje kondigt, evenals het ten vorigen jare van deze Schrijfster verschenen werkje „van Piet en Greetje”, een nieuw talent aan.

Herman, een gestolen kind, neemt, na veel ellende geleden te hebben, het besluit, den paardenspelhouder te ontvluchten, om zijn ouders te gaan zoeken. Op zijn vlucht komt hij in aanraking met medelijdende lieden, die, nadat hun gebleken is, dat Hermans ouders overleden zijn, hem als eigen kind in hun gezin opnemen. Hij groeit op met hunne kinderen, een zontje en een dochtertje. Tusschen de beide jongens ontstaat een wrok en pas, wanneer de vondeling zijn broer met levensgevaar gered heeft, leeren zij elkander liefhebben en verdragen.

Het verhaal is verdeeld in 9 hoofdstukken zonder opschrift. O. i. verdient het, vooral in een boek voor de jeugd, aanbeveling, den inhoud der hoofdstukken in een sprekend opschrift saam te vatten. Taal en stijl laten weinig te wenschen over. Hier en daar ochter hebben wij een streepje gezet. Een paar malen vonden wij het misplaatste „erg.” „Zij hadden *erg* veel te praten”, (blz. 20.) „Zij hadden *erg* veel plezier gehad.” (blz. 38). Een heelen boel huizen *kwamen te zien* (blz. 18). De uitdrukking „*Warmklankige* stem (blz. 41) vinden wij leelijk. En op blz. 61 is „*zachts* dat hij er dan ook de straf voor kreeg”, zeker geen goed Nederlandsch.

Doch dit zijn maar enkele vlekjes, die wij gaarne willen overzien. Het boek is voor jongens boeiend en pakkend geschreven. De Schrijfster weet zich geheel in de plaats van hare helden in te denken. Er zit gang en handeling in.

Maar de strekking baart ons — en wij kunnen niet zeggen, hoezeer ons dat leed doet, — nog al ernstige bedenking. 't Is geen brave Hendrikken-geschiedenis, doch de verandering in de jongens is meer vrucht van eigen inzicht en keuze, dan van hartvernieuwende genade. Van deze wordt in 't geheel niet gerept. Hoogstens een: „De Heer moet ons helpen, wij hebben Hem bedroefd en kunnen zonder zijn hulp niet goed worden.”

De wijze, waarop in hoofdst. 7 het doorbrengen van den Zondag beschreven wordt, keuren wij af. Naar de kerk gaan deze kinderen niet. De Zondagsviering bestaat in Zondagsschool en uitspanning.

Dat in het werk der opvoeding *liefde* de drijfveer aller handelingen van den opvoeder moet wezen, stemmen wij gaarne toe, ook al meenen wij, dat die *liefde* niet eenzijdig behoeft te zijn, en zoo noodig, zich kan openbaren in het toepassen van gestrenge tuchtmiddelen. Het gaat ons te ver, als Vader zegt (blz. 46): „Ik wil niet slaan, *wat er ook gebeure*”.

Het zij verre van ons, dat deze schaduwzijden ons het oog zouden doen sluiten voor de vele goede eigenschappen, die dit jongenswerkje heeft. Gaarne en volmondig erkennen wij, dat het in menig opzicht een uitnemend boekje is. Het jongensleven wordt er zóó echt natuurlijk in geteekend, als ons maar zelden onder de oogen kwam.

Ook de jongensstrijd, zoo tusschen de knapen onderling als in eigen hart, is voortreffelijk geboetseerd. Wij durven deze Schrijfster opgang beloven. Doch zij veroorlove ons, uit te spreken, dat zij het verder heeft gebracht in fraai teekenen dan in juist redeneeren.

Daardoor kunnen wij haar werk niet met een gerust hart aanprijzen, hoe gaarne wij het ook deden. Het worde haar gegeven, haar sierlijk talent te oefenen, en zij zie vooral *bij het licht van Gods Woord* in de kinderziel.

Wat de uitvoering betreft, ziet dit boekje er keurig uit. Sierlijke omslag. Heldere druk. Fijne plaatjes, even aantrekkelijk om wat ze voorstellen als om de keurige afwerking. Om een lief ding wilden wij, dat wij het met volle beslistheid konden aanbevelen. Maar de eisch onzer beginselen gedooft dit niet.

Boekjes van 45 cent.

- a. **Gezocht en gevonden**, door J. VAN BERGEN. *Een verhaal vrij naar het Duitsch*. Tweede druk. Geill. omslag. 2 gekl. plaatjes. 96 bladz. Prijs 45 ct.

Een nog al ingewikkeld verhaal, waarin medegedeeld wordt, hoe in Berlijn een paar arme kinderen — verwaarloosd door eene dronken moeder — worden aangenomen door eene rijke mevrouw, die den Heere vreest en hare eigene kinderen moest missen. Zij doet dit op verzoek van haar stervend dochttertje, maar kan eerst de kinderen niet vinden; — vandaar de titel. Deze is ook nog in een ander opzicht juist, omdat de jongen, de oudste van het tweetal verwaarloosde kinderen, zijn zusje verliest en eerst bij mevrouw Manders weervindt; en ten slotte ook nog, omdat Hans zichzelf leert kennen als een in zonde verlorene, maar ook als een gevondene des Heeren.

De vorm kon beter, wat frisscher en levendiger zijn. Behalve enkele Germanismen (vertwijfeling, blz. 21 en 40), en een niet altijd zuivere correctie (in 't gevele komen, blz. 16; Juli avond, blz. 21), zijn er perioden en zinswendingen, die in een kinderboek beter gemist worden, of die in 't geheel niet juist zijn, b.v. blz. 61: „'t hol van een roofdier”; blz. 10: „hij verbeelde zich een Croesus te zijn”; blz. 52: „de zwakte van haar lichaam, ter neer gedrukt door het vele lijden, nam allengs af.” Verder leeft de *bejaarde* dienstbode, blz. 8, nog 23 jaren later als *oude* dienstbode, blz. 95; handelen Berlijnsche Joden met guldens en stuivers, blz. 11, en schijnt het schoolbezoek er niet afhankelijk van de leerplichtwet te zijn, blz. 13.

De strekking van dit boek is uitnemend. Geen oppervlakkigheid! De kinderen worden op Christus gewezen als den onmisbaren Zaligmaker ook voor jeugdige zondaren. Ook waar van bekeering en sterven sprake is, heerscht er een goede Christelijke geest, en komt het plaatsvervangend karakter van Christus' lijden uit.

Slechts een paar opmerkingen veroorloven wij ons.

Hans' moeder is door en door slecht. Verdient het aanbeveling, in onze kinderboekjes zulke *slechte* moeders ten tooneele te voeren? Ons dunkt, neen. Het kind houde, zoolang mogelijk, den modernaam als de uitdrukking van al wat lief en teeder is. Uit paedagogisch oogpunt is het o. i. eveneens bezwaarlijk.

Ook behoort een Schrijver voor de jeugd wat voorzichtiger te zijn met het gebruik van droomen en voorgevoelens, (zie blz. 24, 26, 28, 80.) Dit boekje geeft wel eenige aanleiding tot de meening, als zou de droom grond van vrouwen kunnen worden.

Er komen te veel wonderlijkheden en toevalligheden in dit verhaal voor. Daarin schuilt groot gevaar. Onze kinderen moeten nooit de gedachte krijgen, dat ons leven wanneer de Heere met ons is, zoo ongeveer een leven vol wonderen wordt.

Deze dingen verhinderen ons echter niet, dit boekje van harte aan te bevelen. Het is ten volle eene nieuwe uitgave waard.

- b. **De bibliothecaris van Franekers Hoogeschool of de miskende geleerde**, door J. KUIPER. Met geïll. omslag en twee plaatjes in kleurendruk. 95 bladz. Prijs 45 ct

Scriverius, in het begin der 18e eeuw bibliothecaris aan de hoogeschool te Franeker, verliest vroegtijdig zijne vrouw, doch zijne dochter Anna is hem tot steun. Burgemeester Hielkema, een laag mensch, is hem zeer vijandig en plaagt hem op allerlei wijzen. Hij wordt door hem geheel in het ongeluk gestort. De zoon van den burgemeester is uit liefde tot Anna den bibliothecaris zeer genegen. Door zijne bemiddeling worden de wetenschappelijke bekwaamheid en verdienste van Scriverius erkend, en komt deze onder bescherming der stadhouderlijke familie van Friesland, op wier last de burgemeester al het leed, dat hij vroeger Scriverius aangedaan heeft, weer goed moet maken. Anna wordt de vrouw van Jonker Hielkema. De vijandschap van den burgemeester wijkt voor vriendelijke toegenegenheid. Vaak zat hij nu „een uurtje genoegelijk te praten met Scriverius.”

Het boekje met zijn cartonnen bandje ziet er lief uit. Flinke letter. Wel geen fijne, maar toch duidelijke plaatjes.

Het heeft de verdienste, dat het een kijkje geeft in het leven van ons voor- geslacht, bijzonder uit den regententijd. Jammer, dat de Schrijver dit historisch verhaal zoo opsiert met het bonte kleed der verbeelding. Menige bladzijde vergast u op dingen, die al te wonderbaarlijk zijn. De booze streken van den burgemeester zijn uiterst brutaal. Er zit in dit verhaal geen perspectief. De auteur deelt veel feiten mee, doch teekent zeer weinig. Vandaar dat al de hoofdstukjes slechts enkele bladzijden tellen. Ook treedt de ontkenning veel te schielijk en te weinig gemotiveerd in.

't Is een verhaal, dat zich wel lezen laat, maar 't gaat niet diep en ook niet hoog. De wijze, waarop Johan Hielkema zich tot Anna Scriverius over zijn vader uitlaat (pag. 46), is niet goed te keuren. Zulke gesprekken in een boek voor de jeugd doen schade. „Zijne tong liever afbijten dan . . .” (pag. 55) is eene zeer platte uitdrukking. Oudmodisch gekleed (pag. 18) kon anders en beter worden gezegd. Het godsdienstige element is zwak. 't Is een vernisje, dat er zeer dunnetjes op ligt. Op pag. 25 wordt gewag gemaakt van een *onschuldig gesprek*; op pag. 30 noemt Scriverius zijne dochter een *onschuldig kind*. Dat „Heer” voor „Heere” is voor onze oogen en ooren nooit aangenaam. Het spijt ons, dat ons oordeel over dit boekje zoo negatief moet zijn. Ofschoon wij het niet afkeurenswaardig noemen zullen, kunnen wij het ook niet van harte aanbevelen. Daartoe is het zoowel uit litterarisch als uit godsdienstig oogpunt te zwak.

Boeken van 50 cent.

De volgende boeken hebben geïllustreerde omslagen in kleurendruk en plaatjes in zwartdruk. Ze zijn niet gecartonneerd, doch gebonden in linnen bandje verkrijgbaar tegen verhooging van 25 cent. Op de banden wordt geen prijsvermindering toegestaan.

Tot den dood getrouw, door A. VAN DER FLIER. Geïll. omslag. Vier plaatjes in zwartdruk. 111 bladz. Prijs 50 ct.

Mej. VAN DER FLIER heeft als schrijfster een naam op te houden. En zij doet dit voortdurend op treffelijke wijze.

In dit boek schetst zij den strijd, dien Petrus Bruly, een Gereformeerd prediker, ten tijde der Reformatie in Vlaanderen tegen Rome heeft gestreden. Een monnik, fra Anselmus, zat hem steeds op de hielen. Telkens ontkwam hij echter aan diens lagen. Hij mocht het middel zijn, dat een grafelijk jongeling de dwaling van Rome inzag en een getrouw aanhanger der Hervorming werd. Zelfs den machtigen keizer Karel V durfde hij, zij het ook op bescheiden wijze, zeggen, wat diens plicht was ten opzichte der Gereformeerden.

Nadat hij meer dan eens wonderlijk gered was, viel hij ten slotte in den strik, door Anselmus hem gespannen. Met heldenmoed stierf hij den marteldood.

Het verhaal is ingekleed in een zeer aantrekkelijken vorm. De onbekrompen rijkdom van een schitterend talent schittert hier op menige schoone bladzijde. De geloofsmoed van een trouwen dienaar des Heeren, die alles opofferde voor den naam en de zaak des Heeren, wordt met meesterlijke stift goteekend. Alleen veroorloven wij ons de vraag, of de Schrijfster ter wille van de hoofdfiguur den achtergrond niet te zwart heeft gemaakt. De Roomschen, die hier geschetst worden, zijn door en door verdorven menschen, lage huichelaars. Dit is o. i. een bedenkelijke schaduwzijde. Ook het „Heer” voor „Heere” is ons een hinder in 't oog.

Uitdrukkingen als: „De menschen zijn allen broeders en God ziet alleen of wij ons best doen om goed te wezen en den Heere Jezus na te volgen” (blz. 5); en: „Zoolang ik Gods geboden beproef op te volgen en in Hem geloof, zal Hij mij niet vergeten (blz. 11); en het gebed op pag. 19: „O Heer, maak mij nederig en goed . . .” toonen dat de Christelijke geest in dit boekje helaas! verwaterd is.

Overigens neemt het onder de rijke verzameling van den heer CALLENBACH een eereplaats in, zoowel om den schoonen vorm als om den veelszins uitnemenden inhoud. Als wij op de inderdaad fijne plaatjes, waardoor dit verhaal „verlucht” wordt, iets aanmerken moesten, zou het dit zijn, dat de monniken er bijna allen vrouwentronics hebben.

Wij bevelen dit boekje gaarne aan. Men schrijft zulk een werk niet, en schrijft het niet zóó, wanneer men niet een bevoorrecht auteur is.

Boeken van 60 cent.

- a. **De wraak van Ralph Roxburgh.** *Uit het Engelsch van Evelijn Everett Green*, door Mevrouw J. M. BRONSVELD. Geill. omslag. Vier plaatjes in zwartdruk. 157 bladz. Prijs 60 ct.

Dit is een uitnemend boek voor onzen tijd. Jongelieden tusschen de 15 en 20 jaar zullen het met genot lezen, terwijl het om zijn actualiteit ook voor ouderen van bijzonder nut kan zijn.

Ralph Roxburgh is een pachter in Engeland. Zijn zaken gaan achteruit. Door de opruiing van anarchisten wordt hij hoe langer hoe meer met haat en wrok vervuld tegen graaf Haviland, wiens voorouders de hoeve Roxburgh hebben gekocht.

Zijn verloofde Dina Pemberton treedt tegen zijn zin in dienst op het kasteel van den graaf. Zij waarschuwt hem en omringt hem met liefde, maar niets helpt. Hij is zoo verstrikt in de drogredenen van anarchisten en voorstanders van landnationalisatie en zoo met vijandschap tegen den graaf vervuld, dat hij, als hem de huur van zijn pachthoeve opgezegd wordt, op wraak zint. Zijn plan brengt hij ten uitvoer. De helsche machine wordt in het venster van des graven werkkamer gezet. Dina ziet de machine daar. Ze wil haar wegdragen, om haar meester en haar beminde te redden, maar voordat ze het werktuig in den vijver heeft kunnen werpen, ontploft het. Zij wordt blind en verminkt. Ralph verneemt na eenige dagen het resultaat van zijn aanslag. Nu wordt hij bevreesd. Zijn geweten begint te spreken. Hij zoekt raad bij Ds. Bartram, belijdt zijn misdaad en wordt door den predikant op de genade des Heeren gewezen, die den grootste der zondaren om de verdiensten van Christus redden wil van 't verderf. Na een hevige ziekte ontmoet Ralph Dina weer. De Heere heeft Ralph teruggebracht en tot zich getrokken, en beiden, Dina en Ralph, beloven elkander bij vernieuwing trouw en genieten reeds bij voorbaat van de weldaden Gods en van de liefdeblijken, door den graaf en de gravin Haviland hun in rijke mate betoond.

In tegenstelling met de gewone stof, die in Zondagsschoollectuur wordt be-

handeld, vindt men in dit boek, door mevrouw BRONSVELD verdienstelijk vertaald, een poging, om het karakter van den socialen strijd toe te lichten en een oplossing der sociale kwestie aan te geven. Wij juichen dit pogen ten eerste toe.

Jammer is het, dat mevrouw BRONSVELD niet liever een bewerking, dan een vertaling gegeven heeft. Nu maken wij kennis met Engelsche toestanden op landbouwgebied, die ons eenigszins vreemd toeschijnen. Dit belêf ons echter niet, het boek dankbaar te aanvaarden.

Het verloop der geschiedenis is zeer geregeld en vraagt van den lezer geen al te groote goedwilligheid, om aan te nemen, dat het alzooging. De personen en toestanden zijn zeer natuurlijk geteekend. Een weinig meer actie, en wat minder redeneering had den vorm o. i. aantrekkelijker gemaakt. Toch komen er ook wel gepenseelde teekeningen in voor. Vooral de hoofdstukken 8 en 9 zijn pakkend geschreven.

De stijl is vloeiend. Maar de zuiverheid van taal en stijl laat hier en daar te wenschen over. Wij troffen aan: korten bovenlip (blz. 20); bezoeken *maken* (23); het opvallende gelaat (34); hij *was* niet iemand, die in overijling *handelt* (39); winsten *afwerpen* (56); onderbreken, een Germanisme (63); een schandelijk vergrijp *van* (in stede van: *aan*) het recht en de vrijheid; nevengebouwen voor bijgebouwen; opname voor opneming; geen middelen *had* kunnen redden (106); wier zonden gewasschen zijn, voor: die van hunne zonden gewasschen zijn (139) enz.

De uitvoering is zooals men die maar wenschen kan. Keurige omslag. Heldere druk. Fijne, duidelijk sprekende plaatjes. Alleen is Ralph op het titelblad veel ouder en norscher dan op het plaatje tegenover blz. 9.

De strekking is uitnemend. De holheid en het zwevende der anarchistische theorieën komt duidelijk uit, alsook dat menige rijke wel terdege een oog en een hart voor de nooden en het lijden der armen heeft. Bovendien blijkt, dat alleen de vreeze Gods armen en rijken het hart met vrede vervullen kan. In de gesprekken, die in dit boek voorkomen, hebben wij achter sommige uitdrukkingen een vraagteeken gezet. Op pag. 101 en 102 wordt de liefde der vrouw tot haar man, waardoor zij hem „door dik en dun volgt”, bij de liefde Gods vergeleken, die ook blijft liefhebben trots ongehoorzaamheid en afwijking. Van de natuur der vrouw wordt gezegd, dat zij misschien een klein weinig op de natuur Gods gelijk. Over ’t algemeen komt het ons voor, dat de liefde, waarvan in dit boek gesproken wordt, ook die van Dina tot Ralph, niet altijd geheiligd is door het geloof in den Heere Jezus Christus. Ook wordt *eigen* verdorvenheid, de *boosheid des harten* weggeredeneerd door uitdrukkingen als deze: „ik geloof eigenlijk, dat niet gij, maar een booze geest het doet” (blz. 152). Gelukkig, dat bij den oppervlakkigen geest, die ook dit Engelsche boek ademt, waardoor b.v. te weinig wordt gewezen op de groote tegenstelling tusschen Christendom en Socialisme, de woorden van Ds. Bartram gunstig afsteken. Deze zijn echter ook niet altijd zonder bedenking. Hij spreekt tot *Ralph*: „Je bent begonnen door daden, zoo niet door woorden den Heiland te verloochenen, die voor je stierf.” blz. 81. Op pag. 49 zegt gravin Haviland: „Het is echter een heerlijke gedachte, dat onze gebeden voor hen (die wij liefhebben) *altijd* verhoord worden, ook al bidden zij zelf niet.” Ook hadden wij gaarne wat meer gehoord over den tijd, dien *Ralph* doorleeft, voor hij tot zekerheid van de vergeving zijner zonden komt. Dit is in den regel het zwakke punt; ’t is het ook hier.

Dit alles neemt niet weg, dat wij dit boek met blijdschap begroeten en gaarne, zij het ook onder eenig voorbehoud, aanbevelen. Het is een der beste en degelijkste uit de rij en doet den uitgever alle eere aan.

b. **Eigen meester.** *Eene geschiedenis uit het leven, voor de grootste meisjes der Zondagsschool*, door JOHANNA. Met een voorrede van Ds. H. J. R. G.

THEESING. Tweede, verbeterde en vermeerderde druk. Met geill. omslag Vier plaatjes in zwartdruk. 159 bladz. Prijs 60 ct.

Een rijk verhaal, dat al onze meisjes en vrouwen en moeders wèl lezen en overdenken mogen.

't Is de geschiedenis van een arme wees. Jaantje — zoo heet zij — heeft vroegtijdig hare ouders verloren. Door de liefderijke zorg van haar tante bekomt zij een goeden dienst. De oudere dienstbode in dat gezin, Aletta, is een wereldsch meisje. Haar leuze is: eigen meester te zijn. Dikwijls bespot zij Jaantje, die zij om haar bekrompenheid een „saai kind” noemt. Telkens tracht zij haar te verleiden tot zondige vermaken. Eens is dit haar ten deele gelukt. Doch Jaantje ontvlucht, verschrikt en beangst, het pad der zonde, en vindt na deze schipbreuk een veilige haven in de vriendelijke woning der oude baker, die haar steeds een moederlijke raadgeefster was. Zij komt in kennis met haar zoon, die haar huwt. Het laatste hoofdstuk schetst ons een gelukkig gezin, gezegend en anderen tot zegen.

Een nuttig boekske, 't welk den vinger legt op menige wondplek onzes tijds; vaak een veelszins juisten blik doet werpen in het dagelijksch leven, en gouden lessen voor alle dienstmeisjes bevat. In Jaantje en Aletta wordt scherp geteekend het onderscheid tusschen een Christelijke en een wereldsche dienstbode. Met levendige kleuren doet de Schrijfster uitkomen, dat „eigen meester” te willen zijn, een onderdaan van den booze, een slavin der zonde doet worden. Aletta gaat van kwaad tot erger en eindigt haar leven in zelfmoord.

De oudste meisjes eener Zondagsschool, die straks als dienstbode de wereld ingaan, kunnen uit dit boek zeer veel leeren. Het verhaal bevat hoogst gewichtige motieven: dat de zonde onszelven en anderen het leven bitter maakt; dat de omgang met verkeerde kameraden zeer gevaarlijk is; welk een zegen van godvreezende menschen op ons hart en leven kan uitgaan. Al de droeve misstanden uit de dienstbodenwereld worden in dit verhaal nadrukkelijk genoemd en ernstig veroordeeld. Daardoor biedt het vele kostelijke wenken, vooral in onzen tijd hoogst noodig en doeltreffend.

Wat den vorm van het verhaal betreft, vergunne men ons een enkele opmerking. Wij achten het bedenkelijk, dat de titel niet ontleend is aan de hoofdfiguur, Jaantje, maar aan Aletta, die heel het verhaal door den donkeren achtergrond vormt, waartegen de hoofdpersoon liefelijk uitkomt. Ook is de reeks van personen en tafereelen wel wat bont: een Christelijke en een wereldsche dienstbode, een vriendelijke en een lastige mevrouw, een oude baker en haar zoon en oom en tante, een godvreezend predikant, enz. De beide gedichten pag. 99 en 137 maken op ons den indruk van verlengstukken.

De taal is eenvoudig en duidelijk.

Wijl het verhaal met flinke letter gedrukt is, vordert de lezing weinig inspanning. De plaatjes zijn goed uitgevoerd. De omslag kon mooier zijn.

Dit verhaal heeft een zeer groote verdienste: het schetst Hollandsche toestanden, met een Hollandsch hoofd gedacht en met een Hollandsch hart gevoeld. Daardoor zal ook deze tweede druk bij zeer velen welkom zijn.

Maar het heeft voor ons een zeer groote schaduwzijde, n.l. dat het verre van Gereformeerd, hier en daar bepaald onschriftuurlijk is. De Schrijfster stelt door dit verhaal in het licht, hoe men door gebed en goeden wil tot een deugdzaam leven komt. Christus heeft gezegd: „Niemand kan tot mij komen, tenzij dat de Vader hem trekke”; maar JOHANNA zegt: „Nergens staat in den Bijbel, dat men niet komen kan, wèl dat men niet komen wil.” Niettegenstaande wij ook vele zuivere tonen beluisteren, draagt dit geschrift veelvuldige kenmerken van een zeer oppervlakkigen Christelijken geest: pag. 19/3, 22/2, 34/3 en 4, 42/3, 82/4. Overal ontmoet gij de uitdrukking „lieve Heer”. Een kind wordt, als het gewasschen is, een „lief engeltje” genoemd, pag. 14. Het gesprek van Aletta met Jaantje over de

uitverkiezing is oneerbiedig. Het is bij ons aan ernstige bedenking onderhevig, of wij zulke gesprekken op die wijze voor de jeugd mogen weergeven.

Zeer spijt het ons, dat wij deze aanmerkingen moeten maken. Indien dit werkje een bad in de Gereformeerde levensbeschouwing kon ondergaan, zouden wij het onvoorwaardelijk als een kostelijk boek voor onzen tijd aanbevelen. Want bij de schaduwzijde heeft het een groote lichtzijde. Het is een boek, dat tot ernstig nadenken opwekt, omdat het rijk is aan treffende gedachten. Daarom doet het ons grootelijks leed, dat wij het niet met *warmte* kunnen aanbevelen.

c. **Vasca en Arina.** *Een verhaal uit de lijfeigenschap in Rusland*, door WILHA. RIEM VIS. Tweede druk. Geill. omslag. Vier plaatjes in zwartdrukk. 158 bladz. Prijs 60 ct.

Eene oude bekende, die nog steeds onze onverholten sympathie heeft. Het is der Schrijfster gelukt, een getrouw beeld te geven van den treurigen toestand der lijfeigenen in Rusland. Zij doet ons de diepe ellende kennen van een leven buiten God en zonder Christus. Ook laat zij ons op treffende wijze zien, langs welke wondervolle en soms donkere wegen het den Heere behaagt, zijne uitverkorenen bijeen te vergaderen. De treurige toestanden op godsdienstig gebied in Rusland worden ons op ontroerende wijze geschetst. Duidelijk blijkt, hoe weinig verheffenden invloed de Russische kerk oefent op het volk, dat zeer onvatbaar is voor het Evangelie der genade.

Het is een leerrijk verhaal. Schoon gedacht, dikwijls fijn en met diep gevoel geteekend.

Toen wij het wederom met veel genot doorlazen, spreekt het ons echter, dat daarin de waarachtige bekeering tot God niet scherper belijnd wordt. Wat blz. 124 van Arina's bekeering meldt, gaat buiten de werkelijkheid om. Iemand, die nooit van het Evangelie gehoord heeft, komt hier op eenmaal tot volkomen bewustzijn van haar aandeel aan Christus.

Ondanks deze opmerking hebben wij volle vrijmoedigheid, om dit verhaal van harte aan te bevelen. Ook de schoone bewerking loven wij. Een afzonderlijk woord van lof komt den uitgever toe voor de fijne plaatjes. Zulke een boek is boven vele andere voor de oudste leerlingen der Zondagsschool en voor jongelieden uitnemend. Het spreekt tot ons van een broeder en zuster, die op een van de Russische dorpen in de nabijheid van Petersburg hunne jeugd in de diepste onkunde doorbrachten. In dertien hoofdstukjes, vol leerzame wenken en treffende bijzonderheden, verhaalt de Schrijfster de lotgevallen der beide jonge menschen, hun lijden, omzwervingen en onverwachte ontmoetingen: en de wonderbare leiding des Heeren straalt in alles helder door.

Boek van 75 cent

Het verloren kruisbeeld. *Een verhaal uit den tijd der vervolgingen* door W. VAN WILKERDON. Geill. omslag. Vier plaatjes in zwartdrukk. 192 bladz. Prijs 75 ct.

Een arme jongen vindt een kostbaar kruisbeeldje; zijn vader ontnemt het hem en houdt het in zijn zak, tot de jongen, gekneusd in het gedrang van den beeldenstorm in Amsterdam, sterft onder de vriendelijke hand van een priester. In de stervensure houdt de vader den zoon het kruisbeeld voor. Dit beeldje wordt door den kapelaan Jansz herkend als zijn verloren kruis. De kapelaan, een hittig vervolger der Hervormden, krijgt door het kruisbeeld gelegenheid, om den armen vader te maken tot een werktuig in zijn moordplannen. Het gaat dien man echter te bar; hij wordt bekeerd en trekt naar Duitschland.

Zóó geven wij den inhoud weer, als wij ons houden aan den titel. Maakt men wij ons daarvan los dan konden wij zeggen, dat er nog heel wat meer verteld wordt uit de bange jaren 1566 en volgende voor de geloovigen in

Amsterdam. Maar wij beperken ons tot wat de Schrijver bedoelde. Het verhaal loopt wel goed. Nu en dan komen zelfs treffende gedeelten voor. Toch vreezen wij, dat de meeste jonge lezers, aan het einde van het boek gekomen, niet bevredigd zullen zijn. Als dat zoo is, dan is het des Schrijvers schuld. Er is te weinig eenheid in de actie. Het verhaal is te fragmentarisch, te gebroken. Het mocht den auteur niet gelukken, alles om één middenpunt te groepeeren.

Taal en stijl zijn goed en zeggen ons, dat de Schrijver wel wat vermag. Als hij eens een greep deed in de sociale wereld van onzen tijd, zou, dunkt ons, zijn talent beter uitkomen.

De strekking is uitnemend. Duidelijk komt in dit verhaal uit, dat de mensch niets is en God alles. Goede voornemens in *eigen kracht* helpen niet. God geeft kracht naar kruis. De geuzenpredikers Pieter Gabriël en Jan Arends zijn met scherp getrokken omtrek op verdienstelijke wijze op het doek gebracht, en de armoede van „het Roomsche geloof” wordt helder aangetoond.

Voor 75 ct. krijgen wij hier een boek van bijna 200 bladzijden, met vier goed geteekende plaatjes en mooi geïllustreerden omslag.

Trots de gebreken faalt het dit boek niet aan wezenlijke schoonheden. Zien wij op den stijl en de teekenstift van de auteur dan biedt het nog heugelijke beloften voor de toekomst. Al staat dit laatste nummer op de breede lijst van den heer CALLENBACH litterarisch niet het hoogst, toch bevelen wij het gerustelijk aan.

CALLENBACH'S ZONDAGSSCHOOLPLATEN.

In zwartdruk, prijs 5 ct. In kleurendruk, prijs 10 ct. Bij bestelling van minstens 25 stuks (ook gesorteerd) wordt de halve prijs berekend.

Deze Zondagsschoolplaten verdienen een woord van lof. De uitvoering is keurig en onberispelijk. Ze zijn gedrukt op stevig plaatpapier met passende bijschriften. De Bijbelsche tafereelen hebben onderschriften, waarin beknopt de geschiedenis wordt weergegeven, die het plaatje voorstelt. De niet-Bijbelsche platen geven tafereeltjes uit het dagelijksche leven te aanschouwen en hebben bijschriften in rijm. Ook deze zijn niet onverdienstelijk. Ze zien er zeer aantrekkelijk uit. Met het oog op de kleinste leerlingen juichen wij deze uitgave zeer toe. Wie platen gebruiken wil, vindt in deze serie eene goede en ruime keuze.

Aan het einde van de inzending des heeren CALLENBACH gekomen, leggen wij met dankbaarheid en tot zijn welverdienden lof gaarne het getuigenis af, dat hij ook dit jaar weer een rijke en wel voorziene tafel voor de feestvierende jeugd heeft aangericht. Wie waarlijk goede geestesvoeding voor zijne kinderen verlangt, gebruike van de schotels, die hier worden opgezet. Er is natuurlijk lichtere en zwaardere kost. Dit is zoo op elke tafel.

Tot ons leedwezen moesten wij 5 boekjes ter zijde leggen. Trouw aan onze beginselen noopte ons daartoe. Wij kennen den Uitgever als een man, die dit eerbiedigen zal.

Tegenover deze pijnlijke mededeeling staat echter de blijde tijding, dat wij verscheidene andere boekjes onvoorwaardelijk en warm konden aanbevelen.

De recensie daarvan was ons een ongemengd genot. Terwijl wij hem in 't bijzonder voor deze schoone uitgaven met hartelijken handdruk dankzeggen, bevelen wij hem met vriendelijken drang aan, bij de keus der kopij ook de Gereformeerde Zondagsscholen in goede gedachten te houden.

Uitgaven van J. M. Bredée te Rotterdam.

»Reeds in overoude tijden» — zegt BUSKEN HUET ergens — »heeft de handel den mensch tot uitvinder gemaakt.» De waarheid dezer uitspraak ziet gij ook voor onzen tijd op verrassende wijze bevestigd, als gijden prachtige Catalogus van den heer BREDEE aandachtig doorbladert. Die catalogus is zelf een groot platen- en prentenboek, dat bijna 200 bladzijden druks beslaat. Wat rijkdom en pracht glinstert u op schier elke pagina toe! Elk jaar geeft hij weer wat anders. En altijd is het even smaakvol en sierlijk. Zulk een verzameling van schoonheden zij het ook in reproducties — te beschouwen, vormt den smaak. Niet alleen het fijnste en rijkste is hier vertegenwoordigd, maar ook wat fraai en goedkoop is. Zelfs de arme Zondagsscholen kunnen bij den heer BREDEE uitnemend terecht. Ook stelt hij zijn schoone uitgaven op zeer voordeelige voorwaarden verkrijgbaar. Wie 10 stuks van eenzelfde serie bestelt, ontvangt ze voor den halven prijs. Wanneer men voor vijf gulden besteedt, ontvangt men als premie gratis een fraai geïllustreerd Bijbelsch prentenboek over de geschiedenis van David of van Simsom, naar keuze. Voor elke f 2,50 meer heeft men recht op nóg een premie.

Voorts is elke Zondagsschool in de gelegenheid voor een klein bedrag met al de nieuwe uitgaven kennis te maken. Zie de Bon vóór in den Catalogus.

Deze gunstige schikkingen zullen ongetwijfeld velen tot koopen uitlokken. Zij verzekeren den uitgever een grooten omzet. Zijn uitgaven zijn naar vorm en inhoud zóó schoon, dat hij met het volste recht op een al grooter wordend debiet mag rekenen.

Wij geven in de recensie weder de eerste plaats aan de

ZONDAGSSCHOOLBOEKJES.

KORENHALMEN. *Vertellingen voor de jeugd.* Door verschillende schrijvers vervaardigd. Boekjes met geïll. omslag in kleurendruk en een of meer plaatjes in zwartdruk. 16 bladz. Prijs per stuk 10 ct. Bij 10 ex. voor de helft van den prijs.

Deze serie is dit jaar met 2 nieuwe boekjes vermeerderd, zoodat zij nu 28 nummers telt. Van deze Korenhalmen werden de volgende nummers in vroegere Verslagen gunstig beoordeeld.

1. **Onder het beste dak**, door A. VOLLMAR.

Een lief boekje, waarin de trouwe zorg Gods over zijn volk op treffende wijze geteekend wordt.

2. **Des Heeren Post**, door A. VOLLMAR.

Eene aantrekkelijke en leerzame vertelling.

4. **Kleine Lena**, door F. KRONOFF.

Ofschoon dit verhaal oppervlakkig Christelijk is, kan het om zijne hoofdstrekking: „God zorgt voor de zijnen” worden aanbevolen.

8. **Naar den hemel**, door HERMAN.

Een lief boekje, dat wij onzen kinderen vrijmoedig ter lezing kunnen geven.

9. **Bij de Long Toms van Ladysmith**, door C. BROUWER.

Een eenvoudig verhaal uit den oorlog in Zuid-Afrika. Wel aan te bevelen.

10. **Van het schip naar het front, of hoe een Transvaalsche Boer vuur en water trotseert**, door C. BROUWER.

Een flink verhaal, dat ook door oudere kinderen kan gelezen worden. Voor uitdeeling op het Kerstfeest is het echter minder geschikt.

13. **Een Kerstfeest in de visschershut**, door M. C. C.

Een lief verhaaltje, dat de kleintjes gaarne zullen lezen. Doch er zit weinig pit in.

14. **Gebedsverhooring**, door M. C. C.

Wie in dit boekje een diep, innig Christelijk leven verwacht, zal zich teleurgesteld vinden. Evenwel kunnen wij het om zijn goede strekking en onderhoudenden verhaaltrant aanbevelen.

15. **De buurkinderen**, naverteld door HERMINA VAN HATTUM.

Wat den Christelijken geest betreft, heeft dit verhaal niets dan een flauw godsdienstig tintje. Doch wijl het in eene krachtige tegenstelling een tafereel uit het jongensleven schetst, dat helaas! ook onder ons menigmaal gezien wordt, is het wel bruikbaar.

16. **De reddende liefde des Heeren**, naverteld door HERMINA VAN HATTUM.

Ofschoon de inhoud van dit verhaal niet boven het middelmatige gaat en de samenloop der gebeurtenissen verwondering opwekt, kunnen wij het boekje om zijne goede strekking wel aanbevelen.

19. **Onder goed geleide**, door HERMAN.

De godsdienstige toon van dit verhaal is zwak, doch de strekking uitnemend. Het leert ons, hoe onder Gods voorzienig bestuur uit het schijnbaar kwade het goede wordt geboren en hoe wij onder zijn geleide steeds veilig gaan. Daarom kan het worden aanbevolen.

23. **Sarma**, door J. VERHOEVEN, Zending op West-Java.

Dit verhaal doet ons op treffende wijze aanschouwen de woestheid en blindheid des heidendoms, alsook de jammerlijke misleiding, waaraan de heidenen blootstaan. Het biedt veel goeds.

24. **Ismail en Moerti**, door S. COOLSMA.

Dit boekje treft en beschaamt diep; het verkwikt en bemoedigt in hooge mate.

25. **Een bezoek aan Indramajoe**, door C. J. HOEKENDIJK.

De strekking van dit werkje is, in het licht te stellen, hoe de Heere zich soms van eenvoudige middelen bedient, om een plaats of een land in de zegeningen des evangelies te doen deelen. Het kan zonder bezwaar worden aanbevolen.

26. **Aan het strand der Java-Zee**, door O. VAN DER BRUG.

Het onderwerp, in dit boekje behandeld, is ten volle de belangstelling waardig van oud en jong.

De beide nieuwe nummers dezer serie volgen nu:

27. Een ferme jongen, door HERMAN.

De geschiedenis van een jongen, wiens moeder arm en sukkelend is. Wijn zijn vader op zee schijnt omgekomen te zijn (wat later blijkt niet waar te wezen), moet hij er reeds vroeg op uit, om wat te verdienen tot onderhoud van het gezin. Hij tracht dit te doen door met een ezel aan 't strand den badgasten van dienst te zijn. Doch dit brengt niet veel op. Er komt verandering in den benarden toestand van dit gezin, als Hans met eigen levensgevaar het eenige kind eener gravin van een wissel dood in de golven redt. Deze dame trekt zich uit dankbaarheid het lot der behoeftige familie aan, en stelt Hans in staat, een flink werkmans te worden. Later komt ook de reeds dood gewaande vader terug.

Dit verhaal is keurig geschreven. Echt natuurlijk. Een mooi plaatje. Heldere druk. Prachtige omslag. De uitkomst is ook hier wat al te mooi. Overigens een lief en ernstig boekje, waarin op het lijden en sterven van Christus en de troostrijke kracht des evangelies, zoowel voor den rijke als voor den arme, ernstig wordt gewezen. Ook teekent het op aangrijpende wijze, hoe een gehoorzaam en onderdanig kind zijn ouders tot blijdschap en zegen is. Het gebruik van „Heere” en „Heer” wisselt af. Zulk een werkje reiken wij gaarne aan onze kinderen uit. Het kan hun tot zegen strekken.

28. Twee kinderen, die den hemel zoeken, door A. VOLMAR. Tweede druk.

Twee weeskinderen worden besteed bij eene hardvochtige en hebzuchtige vrouw. Zij overleggen met elkaar om den hemel te zoeken, waar moeder is. Meenende, dat heel in de verte de hemel de aarde raakt, denken zij, dat zij er zoo in kunnen stappen. Doch op hun langen tocht blijft de hemel even ver af. Hongerig, vermoeid en verkleumd komen zij op Kerstavond aan het huis van eenen vromen dokter, waar zij liefderijk opgenomen en verzorgd worden. De hebzuchtige vrouw wordt vele jaren later tot God bekeerd, en alzoo ook op den weg naar den hemel geleid.

Dit boekje, dat met zijn vergulden rand er even sierlijk uitziet als het vorige, bevat eene boeiende vertelling, heeft ook een keurig plaatje, maar wat den Christelijken geest aangaat, staat het vrij wat lager. De strekking is, te doen zien, dat God de zijnen niet begeeft, al worden zij ook van allen verlaten. Gereformerd is het niet; doch pakkend is dit verhaaltje wel.

II.

VAN BOSCH EN VELD. *Vertellingen voor de jeugd*, door verschillende schrijvers bewerkt Met geïll. omslag en twee plaatjes. 32 bladz. Prijs per stuk 20 ct. Bij 10 ex. voor de helft van den prijs.

Deze serie telde verleden jaar 10 no's en is nu geklommen tot 13. In vorige Verslagen werden uit deze reeks de volgende boekjes aanbevolen:

2. Het Kerstfeest van den ouden dokter, door FERDINAND.

In dit verhaal blijkt duidelijk, dat in bange uren de uitkomst niet vruchteloos van den Heere verwacht wordt. Dat de heerlijkheid van den dokter hier meer schittert, dan die van het Kindeke in de kribbe, is eene groote schaduwzijde er van. Evenwel omdat de strekking goed en de kern van het verhaal bepaald aantrekkelijk is, durven wij dit boekje, ten spijt van de genoemde gebreken, toch aanbevelen.

3. De twee zusters, door HERMAN.

Helder treedt in deze vertelling aan het licht, dat wie standvastig is in het

geloof, daarmede niet beschaamd uitkomt, alsmede, hoe de Heere menigmaal den weg des lijdens gebruikt, om tot het geloof te brengen. Aangenaam geschreven, wijst het met nadruk op het Woord des Heeren: „Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.” Wij prijzen het gaarne aan.

4. **Een angstige nacht**, door A. VOLLMAR.

Een oud verhaal, dat goed verteld is. Met sterke kleuren schetst de Schrijver den kanker van nijd en jaloezie. Het Christelijk element is zwak. Uitroepen als „Groote God”, „lieve Heere”, „Hemel” zijn af te keuren. Doch wijl er om de gewichtige strekking voor kinderen veel goeds uit te leeren is, willen wij het hun wel in handen geven.

5. **De koninklijke reis**, door HERMINA VAN HATTUM.

Wat het godsdienstig element betreft, gaat ook dit verhaal niet diep. Doch omdat er eene schoone geschiedenis goed in verteld wordt, die de jeugd onverpoosd zal boeien, kan het — echter onder voorbehoud — worden aanbevolen.

7. **Onder de leiding Gods. Uit het leven van een Savoyaard.** Naar het Fransch van LEFRAY ALPHONSE, door P. C. MONDRIAAN SR.

Een boeiend verhaal in zeven hoofdstukken met opschriften verdeeld. De jeugd, wij zijn er zeker van, zal bij de lezing genieten. Zonder aarzeling bevelen wij dit schoone boekje aan.

8. **De kleine wees en de oude Annemie.** Een Kerstverhaal voor jongen en ouden. Vrij gevolgd naar 't Fransch door P. C. MONDRIAAN SR.

Dit boekje toont aan, hoe de Zondagsschoolarbeid goede vruchten dragen kan voor het koninkrijk Gods en hoe eene eenvoudige vraag het middel in Gods hand wezen kan, om een verhard gemoed te verteederen. Ofschoon het niet tot de beste behoort, kunnen wij het toch wel aanbevelen.

9. **Een Jobszegen of verloren en dubbel weder**, door HERMAN.

Dit verhaal stelt het woord van Christus in het licht: „Wie verlaten zal hebben vader en moeder en vrouw en kinderen om Mijnentwil en om des evangelies wil, die zal alles beërven.” Zoowel uiterlijk als innerlijk een schoon boekje. Van harte aanbevolen.

10. **Door liefde gewonnen**, door HERMAN.

Een aantrekkelijk verhaal, dat de jeugd ongetwijfeld smaken zal. De strekking is uitnemend. De vermaning: „Hebt uwe vijanden lief” wordt hier op treffende wijze in practijk gebracht.

Deze serie is met de volgende nummers vermeerderd:

11. **Uit den doolhof der zonde gered**, door M. C. C.

Anna van Leeuwen is in vele opzichten een lief meisje van 14 jaar, dat een grooten afkeer heeft van alle onwaarheid. Maar zij verhoovaardigt zich op hare braafheid en wil om hare vriendelijkheid gaarne geprezen worden. In eigen kracht staande, meent zij beter dan anderen te zijn. Ze wordt echter met zichzelf bitter teleurgesteld. Om eene daad van ongehoorzaamheid te bedekken, neemt zij hare toevlucht tot eene leugen en wordt daardoor oorzaak, dat het kind-meisje ten onrechte verdacht en weggezonden wordt. Anna heeft nu geene rust meer. Na een bangen strijd tusschen haar beschuldigend geweten en haar hoogmoedig hart, vernedert zij zich en belijdt hare schuld voor God, voor hare moeder en ook voor het dienstmeisje, dat ten onrechte verdacht werd.

Een goede inhoud, waarbij de gewichtigste motieven besproken worden:

hoogmoed, eigengerechtigheid, valsch vertrouwen, genade en schuldvergifenis. Treffend worden het berouw en de strijd van Anna geteekend. Haar voorbeeld leert ons, dat op hoogmoed dikwijls vernedering volgt, en predikt de groote les, dat wie op eigen kracht steunt, zeker met zichzelf beschaamd uitkomt. Gewoonlijk wordt „Heer”, een enkele maal „Heere” gebruikt. De uitdrukkingen: „*Mijn God*” (blz. 14), en „*Goddank*” (blz. 28) zijn doorntjes aan dit rozenstengeltje. De uitvoering is schoon. Fijne plaatjes. Flinke letter. Zeer aanbevolen.

12. Het Kerstgeschenk des keizers, naar GASTON BONNEFORT, door P. C. MONDRIAAN SR.

Een arme Tyroler bezit een erfstuk, tevens een kunststuk van hooge waarde, n.l. een haard, door den kunstenaar Hirschvögel vervaardigd. De haard moet voor schuld worden verkocht, doch Frans, de jongste zoon, in wien reeds vroeg een kunstenaar schuilt, kan van het familiestuk niet scheiden.

Hij verbergt zich in de kachel en maakt eene reis van 36 uren meê naar Wenen.

De opkoper, die het stuk van hooge waarde voor geringe som heeft gekocht, en voor duren prijs aan den keizer te Weenen denkt over te doen, ziet zijn plan verijdelen, daar Frans alles aan den keizer openbaart en hem smeekt, toch geen koper te worden, maar den haard terug te zenden.

Als Kerstgeschenk komt het geliefkoosde voorwerp in de woning van den armen Tyroler terug, en eene goede som gelds daarbij.

Frans wordt geplaatst op de keizerlijke school voor schoone kunsten en — is daarna een kunstenaar.

Voor den vorm hebben wij allen lof. Taal en stijl zijn, enkele vlekjes daargelaten, goed verzorgd. 't Helpt niet veel, al heeft BÈETS het misbruik van het woordje „erg” ergerlijk gevonden. Ook in dit boekje leest men blz. 29: „erg in hun schik.” Het verhaal is op levendige wijze en in echt kinderlijken trant geschreven. Twee keurige plaatjes versieren het. Maar de kleine letter eischt wat veel inspanning van de jeugdige oogen.

Tegen den geest, die het verhaal beheerscht, hebben wij geene bedenking. Wel is het eenigszins bevreemdend, in Tyrol een huisgezin te vinden, zóó Schriftuurlijk opgevoed, dat wij haast wanen, in een Gereformeerd gezin in Nederland te zijn. Eveneens viel het ons mee, dat de keizer van Oostenrijk zoo spoedig heel gemoedelijk herinnert aan „het Kindeke in de kribbe van Bethlehem, dat den hemel der heerlijkheid verliet en arm werd, om velen rijk te maken.” En den zin van dat alles begreep de knaap „maar al te goed” (is dat juist?) omdat hij „ernstig” opgevoed was.

Deze onwaarschijnlijkheden door de vingers ziende, achten wij het een interessant boekje, dat wij gaarne aanbevelen. De strekking schijnt te zijn, aan te toonen, wat wilskracht en volharding vermogen. Uitmend. Doch zij had wat dieper kunnen worden opgevat.

13. Het vijfde gebod, door HERMAN.

Mina Muller verlaat op 14-jarigen leeftijd de woning harer ouders, ontvlucht later haar eersten dienst, om in de wereld haar geluk te zoeken. Zij wordt zangeres in eene kermistent. Na vele wederwaardigheden komt zij, verscheidene jaren later, door middel harer eenige dochter Roosje, die het vijfde gebod in beoefening brengt, (wat zij zelf altijd stout had veronachtzaamd), weer in aanraking met hare ouders, die haar liefdevol aannemen. De afgedwaalde dochter belijdt hare schuld ook voor den Heere, en er is blijdschap in den hemel over eene zondares, die zich bekeert.

De vorm van dit verhaal is niet onberispelijk, maar toch vrij goed. „Het stond haar niet *erg* aan”, moet zijn: „Het stond haar niet *best* aan.” Tevergeefs moet wezen: tevergeefs. „De beleving in de tent” beteekent zeker: *het leven in*

de tent. Een nuttige werkkring is geen 4de naamval. Ook stuiten wij op „Te samen” in plaats van te zamen.

Tegen de uitdrukking: „Roosje is gebrekkig, maar haar hart is door Gods genade zoo zuiver als goud” (blz. 25) hebben wij ernstige bedenking.

Mina ging liefst „waar gezongen en gedanst en muziek gemaakt werd.” Een 14-jarig meisje kan daar toch niet zijn zonder toelating of gedoogen harer ouders. Gaarne hadden wij gezien, dat de Schrijver hier een woord van afkeuring ingelascht had over de slapheid in de opvoeding bij deze „ernstige”, „vrome” ouders.

De strekking is uitgedrukt in den titel: „Het vijfde gebod.” Mina eert hare ouders niet en 't gaat haar slecht; Roosje doet het wel en de Heere maakt haar weg voorspoedig. Misschien is de toepassing wat al te rechtstreeksch. De uitvoering is, als bij al de andere boekjes van dezen uitgever, zeer schoon. Het tweede plaatje is mislukt. De stervende vader, „een man van middelbaren leeftijd”, is veel te jong; de dochter, „ongeveer 15 jaren oud”, veel te oud voorgesteld.

Wij kunnen dit boekje niet zoo vrijmoedig aanbevelen, als wij dit gaarne deden. De bekeering, hier geschetst, is daartoe te zwevend. Dat in het kader van dit verhaal in 't geheel niet over het lijden en sterven van Christus wordt gesproken, is voor ons onbegrijpelijk.

III.

MANNEN EN VROUWEN VAN BETEEKENIS. *Geschetst voor de jeugd*. Boekjes van ongeveer 72 bladzijden, met vele illustratiën. Prijs per stuk 40 ct. Bij 10 Ex. voor den halven prijs.

1. Maarten Luther, door C. BROUWER.

Luthers leven en strijd, vreugde en leed, lijden en zegepraal worden hier in vogelvlucht overzien. De verhaaltrant munt niet uit door bijzondere aantrekkelijkheid. Wijl het zeer veel goeds biedt, evenwel van harte aanbevolen.

2. Johannes Calvijn, door C. BROUWER Pz.

De gedachte van den heer BREDÉE, om door een serie boekjes het leven en den arbeid van groote mannen aan de jeugd bekend te maken, is uitnemend en verdient toejuicing en steun. Na Maarten Luther treedt thans Johannes Calvijn op. De heer BROUWER geeft een overzicht van des hervormers leven en werken, dat door levendigheid en een warmen sympathieken toon aantrekt. Hij schrijft voor de jeugd en met het oog daarop zijn sommige uitlatingen, die op de worstelingen van onzen tijd zinspelen, wellicht minder ter plaatse. Ook het stuk over Servet en den onlangs geplaatsten gedenksteen dunkt ons minder op zijn plaats.

Voor 't overige komt het ons voor, dat de Schrijver niet ongelukkig is geweest in de wijze van behandeling, en dat zijn boekje dienen kan, om voor Calvijn — minder dan Luther bij de Christenen en de Christelijke jeugd bekend — belangstelling te wekken.

Op den vorm valt vrij wat af te dingen. Niet alleen dat enkele stukjes er eenigszins gedwongen bijgebracht zijn, ook de stijl is verre van onberispelijk en de correctie slordig. Wij streepten aan „heb moesten kussen (blz. 8); *gegrifd* (blz. 10); *de koopman als lijdend voorwerp* (blz. 13); sterven in 't geloof van zijn Heere (blz. 14); zielenherders (blz. 29); *erkend staat voor herkend*, enz. enz. Op bl. 26 is een verwarring van enkel- en meervoud en een slordige vermenging van den tegenwoordigen en den verleden tijd. Welke dwaze dingen iemand zegt, die zich van zijn verkortingen geen rekenschap geeft, bewijst deze zin: „Zonder daarvoor examen te doen, boden de hoogleeraren J. Calvijn den doctoralen titel aan” (blz. 14.) Hier staat toch, dat de hoogleeraren Calvijn den

doctoralen titel aanboden, zonder dat zij (de hoogleeraren n.l.) daarvoor (d. i. voor het aanbieden van dien titel) examen deden.

Een werk van zoo voortreffelijken inhoud moest ook in welverzorgden stijl de pers verlaten. Ook behooren vreemde woorden in een boek voor de jeugd ten eenenmale te worden vermeden. Wij treffen aan: *ensor*, *solliciteeren*, *pareeren*. (blz. 11).

De letter is flink. De plaatjes zijn niet onverdienstelijk. Wel wat veel portretten. Deze zijn voor kinderen niet het mooist.

De strekking is zeer goed. Hoe komt God tot zijne eer? Hoe wordt de zondaar gered? De beantwoording dezer levensvragen van Calvijn wordt op uitnemende wijze gegeven.

Voor al nu het Calvinisme in ons land weer in eere komt, verdient de poging, om Calvijn te doen kennen alleszins toejuicing. En dit werkje kan daartoe uitstekend dienen. Het staat onder de goede boekjes voor onze kinderen mede bovenaan.

Wij wenschen den uitgever met deze serie zóó groot succes toe, dat hij daardoor aangemoedigd wordt, deze nog met vele nummers te vermeerderen. Op dit veld is overvloed van stof. Er is niets, dat zulk een krachtigen invloed ten goede op de jeugd kan uitoefenen, als het voorbeeld van groote geesten, wanneer dat zóó wordt geteekend, dat het door de kinderen gevoeld en begrepen kan worden.

Zulke lectuur doet de jeugd gedenken aan en verstrekt meerdere kennis van de groote en rijk gezegende, en tevens tot een uitnemenden zegen gestelde mannen en vrouwen, door God in vorige dagen aan zijn kerk en aan de wereld geschonken. En zulke boeken zijn er in *onze* kinderlitteratuur nog veel te weinig.

Al de werkjes, waarmede de genoemde series dit jaar vermeerderd werden, munten in elk opzicht uit. Ze hebben een keurig uiterlijk. De omslagen zijn artistiek mooi. En de plaatjes zijn, op een enkele uitzondering na, fijn bewerkt. Het zijn boekjes, die op het gelaat van de kinderen, als zij ze in handen krijgen, een blijden glimlach brengen, en die onder den zegen Gods op menig kinderhart een blijvenden indruk kunnen maken. Daarin mogen zij onder de van harte aanbevolen lectuur voor de jeugd met eere plaats nemen.

Nog zagen bij den uitgever in de Maasstad het licht een tweetal liederen met muziek.

1. **Eere zij God.** Voor gemengd koor, piano of orgel, door H. VAN EIJK. Prijs 25 ct.

Dit lied is flink opgevat. Eenvoudig, maar goed. De leden onzer Christelijke Zangvereeningen zullen het met lust „instudeeren”

2. **Het is volbracht.** Woorden van J. J. DU PRÉE. Muziek van G. W. VAN LIENDEN. Voor gemengd koor, piano of orgel. Prijs 25 ct.

Zoo vol en krachtig als het eerste, zoo zacht en week is het tweede lied. De woorden zijn niet bepaald schoon en duidelijk. Hier en daar zijn ze zelfs onbegrijpelijk. Misschien ware het goed geweest, zoo in het tweede couplet in den regel: *Dien vaderhand deed sterken,* het woord *Vaderhand* een hoofdletter

had gekregen. Uit taalkundig oogpunt is bezwaar in te brengen tegen den regel: „*Dat woord stort satans werk ineen.*” Ineenstorten is immers een onovergankelijk werkwoord?

Deze beide liederen kunnen wij vrijmoedig aanbevelen. De zetting is niet moeilijk. Zelfs voor zangvereeningen met kleine kracht is 't mogelijk, ze zonder veel inspanning zich eigen te maken.

Beide stukken zien er voortreffelijk uit. De heer BREDÉE biedt ze aan, en dan is het een vanzelfsheid, dat op de uitvoering niets valt aan te merken. Al wat hij uit geeft, is in één woord keurig.

NAGEKOMEN BOEKEN.

Nu het Verslag voor het afdrucken bijna gereed is, ontvangen wij nog een tweetal boeken ter recensie. Gaarne nemen wij ook deze nog op, ofschoon door de late inzending (17 November) van een nauwgezette beoordeeling natuurlijk geen sprake kan zijn.

De Vorst uit het huis van David. *Tafereelen uit het leven van onzen Heer. Voor kinderen,* door BERTSY. Geill. omslag. Vele platen in zwartdruk. 163 bladz. Prijs per stuk f 1.—. Bij 10 ex. 50 ct.

De Vorst uit het huis van David is onze Heere Jezus Christus, in het boek meestal „de Heer” genoemd en doorgaans, naar Roomschen trant, met een stralenkrans afgebeeld. In 44 hoofdstukken worden de gebeurtenissen uit het leven van den Heiland op aarde in historische orde met zeer eenvoudige woorden verhaald. Veel verklaring, veel toepassing geeft de Schrijfster niet, voor zoover eene doorbladering — want voor aandachtige lezing ontbrak door de late inzending de tijd — ons deed zien. Hier en daar, waar de zaak zich *misschien* alzoo toegedragen heeft, zegt BERTSY zonder meer, dat het zoo of zoo ging. Daarin ligt iets bedenkelijks. Kleine lezers kunnen nog niet voldoende onderscheiden tusschen de geschiedenis en de inkleeding. Daarom dunkt het ons wijs en voorzichtig, de woorden *wellicht*, *misschien*, *waarschijnlijk* en dergelijke in te voegen, waar de Schrift niet beslist zegt, *hoe* het geschiedde.

Ongaarne zouden wij onderschrijven wat BERTSY oordeelt over de slachtoffers van Herodes' kindermoord: „Maar die kindertjes zelf, neen, hen willen wij niet beklagen. Kleine martelaartjes waren het; de eerste, die hun leven lieten voor den Heere Jezus. En dat is eene grootte eer, te mogen sterven voor Jezus, Die *zijn* leven voor *ons* gegeven heeft! *Vroeg gestorven, vroeg bij God.* Dit gold ook hen. En waar konden ze beter wezen?”

De cursiveeringen zijn van de Schrijfster. Kan zulk eene uitlating: „Die zijn leven gegeven heeft voor *ons*”, zonder eenige beperking Schriftuurlijk heeten? Ongetwijfeld niet. Dezen algemeen Christelijken geest merkten wij herhaaldelijk op.

Dat eene beeltenis van den Heere Jezus telkens voorkomt, begrijpt de lezer uit hetgeen hiervoor gezegd is. Ook een „*Ecce Homo.*” Bovendien bij 't hoofdstuk *Hosanna den Zone Davids* een groot portret zonder meer, gelijk men die pleegt te vinden in levensbeschrijvingen van voornamen mannen en vrouwen.

De uitvoering is mooi. Keurige illustraties komen er in voor. De letter had wat grooter kunnen zijn. Doch de prijs is ook, vooral bij getallen, zeer laag gesteld.

Zonder dit boek bepaald af te keuren, moeten wij toch verklaren, dat wij met dergelijke uitgaven niet hoog loopen. Onzes inziens moeten wij de kinderen — inzonderheid de geschiedenissen uit het Nieuwe Testament — zoo spoedig mogelijk uit den Bijbel zelf doen lezen. Eene afzonderlijke geschiedenis (breder behandeld) is natuurlijk iets anders. Dan hebben wij meer met eene verklaring te doen.

Bredée's Geïllustreerde Familie-Kalender met vele schoone illustratiën voor het jaar 1904. Medewerkers Dr. A. J. TH. JONKER, Dr. J. LAMBERTS VAN BUEREN, Ds. J. H. LANDWEHR, Dr. L. C. SCHULLER TOT PEURSUM, Ds. A. J. VERMEER. Prijs 40 cent.

Deze Kalender ziet er uitnemend uit en is doelmatig ingericht. De data voor elke maand beslaan een geheele pagina met ruimte voor aantekeningen op iederen dag. Aan het hoofd staat een tekst en een mooi vignet.

Wij doorbladeren het Mengelwerk, dat 75 bladzijden telt, en staren met bewondering op de schoone platen, die het bevat. Wij lezen onwillekeurig een paar goede bijschriften. Hier en daar boeit ons een kort stukje. De grootere, hoezeer de titels tot lezen uitlokken, durven wij om des tijds wille niet aan, maar het geheel geeft ons den indruk, dat het Mengelwerk van dezen Familie-Kalender bijzonder gezellig mag heeten en onderhoudend in hooge mate. Daarbij rijk in afwisseling, leerzaam en stichtelijk zonder echter diep te gaan. Onze vluchtige kennismaking geeft ons echter volle vrijmoedigheid hem van harte aan te bevelen. Hij behoort tot het schoonste, dat op dit gebied en voor dien prijs wordt aangeboden.

„SAMUËL”.

Nieuwe Zondagsschoolbibliotheek voor tekstkaartjes en boekjes.

Lidmaatschap f 2.50 of f 5.—.

De leden ontvangen voor het lidmaatschapsjaar 1 Oct. 1902—30 Sept. 1903 aan boekjes, prentenboeken en tekstkaartjes respectievelijk voor f 5,80 of f 10.70.

Bovendien hebben zij het recht, uit den Catalogus voor Boekwerken de met een sterretje geteekende voor den halven prijs te betrekken.

Voor Zondagsscholen, die aan belooningskaartjes behoefte hebben, is hier eene uitnemende en goedkope gelegenheid geboden. De uitgaven van den heer BREDÉE op dit gebied zijn zeer schoon. Over de boekjes oordeele men naar de recensien. Het zou ons verwonderen, als deze »Samuel” niet spoedig vele leden telde.

De bedoeling van den heer B. is, in deze Bibliotheek het beste en fraaiste te geven met ruime hand. Dit doel kan alleen worden bereikt, als een voldoende aantal Zondagsschoolbesturen zich als abonné doet inschrijven. Moge deze onderneming wel gelukken.

Zoo schreven wij in het Verslag over 1902. Dat »Samuel” nu zijn tweeden jaargang ingaat, bewijst ongetwijfeld, dat een voldoende aantal onderwijzers en onderwijzeressen er lid van zijn geworden. Wij wenschen den uitgever er van harte geluk mede.

Wij komen nu tot het tweede deel der inzending van den heer BREDÉE. En hiervan geldt inderdaad, dat het laatste niet het minste is.

WANDTEKSTEN VOOR UITDEELING.

(Naar de prijzen gerangschikt.)

1. **Serie NW.** Formaat 18 bij 12 c.M.

SNEEUW EN BERGGEZICHTEN. Tekst met sierlijke letter in bruindruk.

Ter zijde een landschapje door een bloemtakje omlijst. Prijs per stuk 10 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

2. **Serie MW.** Formaat 13 bij 10 c.M.

GROENE WANDCARTONS met tekst in zilverdruk. Prijs per stuk 15 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

3. **Serie NE.** Formaat 15 bij 12 c.M.

SCHILDEN. Tekst in zilver. Een sierlijk bloemtakje. Aan de benedenzijde een landschap in kleuren. 't Geheel omlijst door een zilveren randje. Prijs per stuk 20 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

4. **Serie ND.** Formaat 10 bij 16 c.M.

SCHILDEN IN ROLVORM. Tekst in zilverdruk. Een sierlijk bloemtakje ter zijde. Boven en beneden een zilveren randje. Prijs per stuk 20 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

5. **Serie MQ.** Formaat 19 bij 14 c.M.

GROENE WANDCARTONS met tekst in duidelijk sprekende zilveren letters. Prijs per stuk 20 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

6. **Serie MY.** Formaat 18 bij 11 c.M.

GROENE WANDCARTONS met tekst in zilverdruk. Ter zijde een zilveren bloemtakje. 't Geheel in zilveren omlijsting met gekarteld randje. Prijs per stuk 20 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

7. **Serie LN.** Formaat 26 bij 19 c.M.

BLOEMTAKKEN met keurige gelithographeerde teksten in bruindruk. Deze serie is voor de Kerstuitdeelingen uitnemend geschikt. Prijs per stuk 20 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

8. **Serie NY.** Formaat 29 bij 21 c.M.

BLOEMTAKKEN met gelithographeerden tekst. Sierlijke letter in drie kleuren. Frissche bloemtak ter zijde. Zeer mooi. Prijs per stuk 30 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

9. **Serie OV.** Formaat 29 bij 19 c.M.

KINDERVOORSTELLINGEN. Sierlijke schilderijtjes voor de huiskamer. Een lief groepje in bloemenlijst. Aan de benedenzijde tekst in bruindruk. Prijs per stuk 30 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

10. **Serie KO.** Formaat 30 bij 13 c.M.

LANDSCHAPPEN in kleurendruk. Tekst in zilver met gebloemde lijsten en doorgeslagen rand. Prijs per stuk 35 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

11. **Serie OX.** Formaat 28 bij 21 c.M.

KINDERKOPJES. In zeer zachte tinten. Tekst in duidelijke letter met drie frissche kleuren. Prijs per stuk 45 ct. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.

Al deze cartons zijn prachtig bewerkt. No. 7. serie LN; no. 8. serie

NIJ; en no. 9. serie OV trokken vooral met het oog op de uitdeeling onze aandacht. Ze zijn heel mooi en, vooral bij getallen besteld, zeer goedkoop.

De uitgever zond ook in enkele

DUURDERE WANDTEKSTEN.

Bij deze wordt de prijsvermindering niet verleend.

1. **Serie MS.** Formaat 33 bij 16 c.M.

PAPAVERS, KORENBLOEMEN, MADELIEFJES en andere, keurig bewerkt. Tekst in zilverdruk. Prijs per stuk 50 ct.

2. **Serie OZ.** Formaat 35 bij 23 c.M.

VOUGA KAARTEN om te staan of om te hangen gereed gemaakt. Prachtige bloemstukken, omlijst door een breeden grijzen rand. Tekst in zilver. Prijs per stuk f1.10.

3. **Serie OY.** Formaat 39 bij 27 c.M.

SIERLIJK UITGESLAGEN ZILVERCARTONS met zilverrand en zilveren lettertype. Zeer geschikt voor zilveren feesten. Deze serie is te bekomen in paars, lichtblauw, zeegroen, geel, crème en grijs. Prijs per stuk 60 ct.

Het trof weder onze opmerkzaamheid, dat slechts op twee series de plaats van den tekst in den Bijbel staat afgedrukt. Wij zijn van oordeel, dat het zeer aan te bevelen zou zijn, als dit op alle wandcartons geschiedde, zoowel groote als kleine, goedkoope als duurdere. Dan zou elke kaart een duidelijke handwijzer zijn naar het Woord des Heeren, die tot het opslaan en lezen der Heilige Schrift uitnoodigde.

Heeft de heer BREDÉE slechts een drietal zijner duurdere wandteksten ingezonden, 't is niet, wijl dit jaar maar drie nieuwe uitgaven het licht zagen. Tot kennismeming met de andere prachtedities verwijzen wij naar den Catalogus.

PLATEN.

KERSTPLAAT in passe-partout 36 bij 29 c.M. Deze reproductie is zeer schoon. Mooie figuren, fraaie kleurschakeeringen, zachte tinten. Alleen het engeltje bij de kribbe is o. i. niet mooi. Dit verbreekt de harmonie van het geheel.

Prijs per stuk 30 ct. Bij 25 stuks of meer voor de helft van den prijs. Bij zoo artistieke uitvoering is dit stuk inderdaad uitermate goedkoop.

Serie NB. Formaat 9 bij 5 c.M.

VEELKLEURIGE VLINDERS in bonte verscheidenheid. Met tekst in alluminiumdruk. Prijs per pakje van 12 stuks 60 ct.

BIJBELSCH E PLATEN.

Op de Bijbelsche platen van den heer BREDÉE vestigen wij met ingenomenheid de aandacht. Hij biedt twee series aan, eene van grootere, (56 bij 42 c.M.) en eene van kleinere afmeting. (50 bij 32 c.M.) Beide zijn geheel in hetzelfde genre uitgevoerd. De afbeelding beslaat de helft van het geheele blad — sprekende

voorstellingen uit het Oude en Nieuwe Testament; 13 soorten van de grootere en 12 van de kleinere platen. De kleuren zijn over 't algemeen levendig en frisch. Onder de illustratie zijn met flinke letter eenige verzen uit de Schrift afgedrukt, welke betrekking hebben op het tafereel, dat de plaat voorstelt. Wij bevelen deze beide series gaarne aan. Onder onze Bijbelsche platen bekleeden deze stellig eene eerste plaats. Bij getallen genomen, bieden zij tot zeer billijken prijs voor onze kinderen waarlijk iets moois. De grootere kosten 20 ct., de kleinere 10 ct. per stuk. Bij 10 stuks of meer voor de helft van den prijs.

BREDEE'S KINDERPRENTEN.

Met Christelijken tekst. Derde druk. Prijs per stuk 4 ct., per boek 70 ct., per riem 10 gulden.

Deze prenten zijn keurig bewerkt. Zacht blauw getint, doen zij het oog weldadig aan. Zij bieden eene groote verscheidenheid van voorstellingen: Bijbelsche tafereelen, schetsen uit het dagelijksch leven; inzonderheid het kinderleven met zijne vreugd en smart wordt hier in beeld gebracht. En het zijn dikwijls sprekende beelden, die den jeugdigen lezer wat te denken geven.

Elke plaat, zoowel de groote als de kleine, heeft een bijschrift in rijna. Meestal kinderlijk en vaak zinrijk.

Voor ons liggen de no's 7 en 11 dezer prenten. Ons oog rust op het aardig tooneeltje: „Klimt over 't hek”. De les in het tweede couplet staat ons wonder aan.

„Wat moeite kost, sla u niet néer.
Klimt over 't hek! Onthoudt dit wel!
 Vooruit! Met wijsheid u gerept,
 Totdat ge uw doel verkregen hebt.”

(Tusschen haakjes: een doel *verkrijgt* men niet; men *treft* het.)

Minder duidelijk is ons (en zal den kleinen lezers zijn) het eerste versje. De moraal: „Zie niet op tegen moeite” behoeft o. i., wijl hij lang niet altoos goed is, als noodzakelijke aanvulling den voorwaardelijken bijzin: „indien het om eene goede zaak gaat.”

In een ander goed onderschrift komt deze regel voor: „*Maar* speel mij *echter* niet te lang.” Een der onderstreepte woorden ware voldoende geweest. Natuurlijk had men dan op de eene of andere manier voor 't behoud der goede maat moeten zorgen.

In 't versje: „Zing den Heer der Heeren”, enz. worden de vormen voor 't enkelvoud en 't meervoud door elkander gebruikt: Zing, wil, roept, looft. Dit is ongetwijfeld foutief.

„Dien jongen bevalt mij niet Gijs! wordt (geb. wijs meerv.) toch wijs.” Weer een paar taalfouten. Waarom toch niet nauwkeurig gecorrigeerd!

Of het onderschrift bij Simeon met het kindeke Jezus in de armen, Simeons woorden getrouw weergeeft is voor ons twijfelachtig.

„Laat nu uw dienstknecht gaan in vrede,
 O Heer! naar 't woord, hem toegezeid!
 Getrouwe God! Gij kroont zijn bede,
 Zijn oog aanschouwt Uw zaligheid.
 Die Gij *voor al wat leeft* bereidt.

Brengen de onderstreepte woorden geen vreemd element in zijnen lofzang? En was die ook wel — gelijk hier — eene bede?

Doch deze opmerkingen verhinderen ons volstrekt niet, deze uitgaven met het oog op de kleinste leerlingen van harte toe te juichen. Wie prenten uit-

deelen wil, vindt hier eene ruime en goede keuze. Dat reeds een derde oplaag er van verscheen zegt op welsprekende wijze, hoezeer zij bij het jonge volkje in den smaak vallen.

ZONDAGSSCHOOL-BELOONINGSKAARTJES.

No. 35. HONINGDROPPELS. 25 geïllustreerde Zondagsschool-belooningskaartjes. Frissche bloemtakjes. Tekst in bruin. Prijs 30 ct. per pakje.

No. 38. KRUIMKENS VAN 's HEEREN TAFEL. 25 geïllustreerde Zondagsschool-belooningskaartjes. Bloemtakjes met vogels. Tekst in bruin.

No. 39. GOUDEN APPELEN. Bloemtakjes. Tekst in bruin.

No. 40. EXCELSIOR. Bloemtakjes met vogels of landschapjes. Tekst in bruin.

No. 41. WOORDEN DES LEVENS. Bloemtakjes met vogels of landschapjes. Tekst in bruin.

No. 42. OP 's HEEREN WEGEN Bloemtakjes met land- of zeegezichtje. Tekst in bruin.

No. 43. PALMTAKJES. Bloemtakjes met vogels of landschapjes. Tekst in bruin.

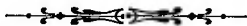
Al deze kaartjes hebben een bekoorlijk aanzien. Voor het kinderlijk oog zijn ze zeer aantrekkelijk. Elk pakje bevat 25 stuks. Prijs per pakje 30 ct. Bij 10 pakjes of meer voor de helft van den prijs.

Serie NP. LEESTEEKENS in het formaat van een blad en met zijden koordje. Tekst in gouddruk. Prijs per stuk 12½ ct.

Eindelijk ontvingen wij nog den **Martha-Scheurkalender voor 1904**. De beoordeeling daarvan is opgenomen in de rubriek Scheurkalenders. Zie pag. 57.

De inzending van den heer BREDÉE is een snoer met kostelijke parelen gelijk. Hij biedt goede leesstof. Hij geeft, wat een lust is voor de oogen. En hoe zouden de poëzie en de muziek hier achterwege kunnen blijven? Inderdaad, een combinatie vol harmonie!

Mocht de heer BREDÉE dit jaar zijn zilveren jubileum als uitgever vieren, het zij ons vergund, te zeggen, dat zijn uitgaven waardig zijn, met goud te worden bekroond. Het worde hem gegeven, ook zijn gouden jubileum nog te zien gloren.

Uitgaven van „Capadose.”

Ook »CAPADOSE”, de Vereeniging voor goedkope Zondagsschooluitgaven, zond tot onze blijdschap dit jaar hare nieuwe uitgaven ter beoordeeling ons toe. Wie den Catalogus, als gewoonlijk versierd met het portret van den man, wiens naam de Vereeniging draagt, inziet, hij treft er een groote verschei-

denheid aan van allerlei artikelen, die tot het Zondagsschoolwezen behooren. Boeken en boekjes ter uitdeeling niet minder dan 182 nummers; studieboeken voor Zondagsschoolonderwijzers, Tekstkaarten, Zondagsschoolkaartjes, Tractaatjes en Kerstliederen. Hier wordt dus ruimschoots in al de behoeften der Zondagsschool voorzien. Er is eene zeer ruime keuze. Ook hier zijn de voorwaarden zeer billijk. Het lidmaatschap kost vijf gulden per jaar. Wie lid is, ontvangt gratis een exemplaar van de uitgaven, welke de Vereeniging in den loop van het jaar doet verschijnen. Ieder lid heeft het recht in den loop van het boekjaar aan boekjes of kaartjes de dubbele waarde te kiezen van het bedrag van zijn lidmaatschap. Men kan zich dan voorzien zoowel van het duurste als van het goedkoopste. De prijzen der boekjes variëeren tusschen f0,04 en f1,50; die der Zondagsschoolkaartjes tusschen f0,10 en f1,20. Ook hier is dus het »elk wat wils” wel van toepassing.

Dit jaar bewoog »CAPADOSE” zich meer op het gebied van Zondagsschoolkaartjes dan op dat der lectuur. Slechts één boek — en dan nog een herdruk — komt op de lijst van 1903 voor. Practischer ware het misschien geweest, zoo in plaats van dit ééne nog al lijvige boekwerk een zestal kleinere uitgegeven was. Ongetwijfeld zou dat dienstiger zijn geweest voor de Zondagsschoolbesturen. Zulke groote boeken kunnen toch slechts voor eersten prijs dienen.

Van de Zondagsschoolkaartjes biedt »CAPADOSE” vier vellen aan.

De titel van het boek luidt:

Het uitgescheurde Bijbelblad. *Een tafereel uit de geloofsvervolging in de zestiende eeuw*, door J. TILLOTSON. Vierde druk. Vier gekleurde plaatjes. 156 bladz. Prijs 90 ct.

Een verhaal uit den tijd der Hervorming, gelijk wij er zoovele hebben. Hoofdpersoon is Elisabeth, de dochter van Linschoten, die vroeg hare moeder verliest, en door haar vader tegen haar wil in een klooster wordt geplaatst. Zij ontvlucht uit het klooster met een Latijnschen Bijbel, dien zij daar gevonden heeft, doch waaruit eenige bladen uitgescheurd zijn. Deze bladen zijn in het bezit van eene Christin, welke om haar geloof verdronken wordt. Haar zoon krijgt ze later in handen. Door Gods genade worden ze het middel, dat zijne oogen geopend worden voor de dwalingen der Roomsche kerk. Na vele beproevingen des geloofs en na dikwijls op wonderlijke wijze bewaard te zijn, wordt Elisabeth de vrouw van dien zoon der martelares, met wien zij, als hun vervolger, de priester Anselmo, is omgekomen, hare dagen in rust en vrede doorbrengt.

Dit verhaal boeit van het begin tot het einde. De druk is helder. De plaatjes konden fijner zijn en het papier moest voor zulk eene uitgave wat beter wezen. Ook vinden wij het jammer, dat de omslag niet geïllustreerd is.

Het blijkt niet, dat de Schrijver met dit verhaal een bepaald doel heeft. Het boek doet meer een blik slaan in de verdorvenheid van het menschelijk hart dan dat het de kracht des geloofs laat uitkomen. Gaarne hadden wij wat meer van het geloof der vervolgdern vernomen. Ook had de auteur de hand des Heeren in al die wegen meer moeten laten zien. Van de leer der vrije genade en de borgtochtelijke gerechtigheid van Christus als den eenigen grond der zaligheid wordt bijna niet gerept. De titel doet heel wat vermoeden, doch

Door zulke illustratiën, naar eigen opvatting geteekend, doet men de wijding, die over de heilige geschiedenis verspreid ligt, te loor gaan. Men geve liever *geene* dan *slechte* of *onjuiste* Bijbelsche illustraties.

Wij twijfelen echter niet, of deze uitgave zal wel aftrek vinden, ook al vreezen wij, dat menig Zondagsschoolbestuur ze niet mooi zal vinden.

DE KRIJGSKNECHT DES HEEREN. 20 kaartjes in kleurendruk, met teksten in bruindruk. Prijs 25 ct.

Deze illustraties zijn veel duidelijker en ook veel mooier. Zij geven een aanschouwelijke voorstelling van teksten, die betrekking hebben op den strijd des Christens tegen den driehoofdigen vijand. Uit artistiek oogpunt staan ze verre boven de beide voorgaande series. De plaatjes zijn zeer geschikt om het kinderoog te boeien en den tekst te verduidelijken. Gaarne bevelen wij ze aan.

BIJBELSCH ALPHABETH. 25 kaartjes in kleurendruk. De teksten in flinke letter met bruin. Prijs per vel 25 ct.

Dit Bijbelsch alphabeth zal bij de Zondagsschoolkinderen wel in den smaak vallen. Het biedt aardige plaatjes met heldere en zachte tinten. Niet altijd schijnt bij de keuze der teksten de kinderlijke leeftijd in het oog gehouden. De tekst bij de F. bijv. (Fonteynen zal Hij openen in het midden der valleien, Jes. 41 : 18), spreekt o. i. tot de kinderen niet, dan na verklaring en toelichting. De uitgever veroorlove ons, hem in overweging te geven bij eventueelen herdruk alle teksten meer voor de jeugd te kiezen. Ook ware wat meer afwisseling in de plaatjes wel gewenscht geweest. Hetzelfde plaatje komt bij verschillende letters voor, tot 4 of 5 malen toe; het schoone bindstertje b.v. bij de A, bij de I, bij de N, en bij de U.

Voor al dit Alphabet zullen de kinderen gaarne in zijn geheel bezitten. Daarom zou het ook overweging kunnen verdienen, *niet*-geperforeerde vellen uit te geven. Deze, al worden ze in haar geheel uitgereikt, gaan spoedig los.

De prijs, 25 ct. per vel, is niet te laag. Doch voor de leden van „Capadose” zijn ze bij getallen voor den halven prijs verkrijgbaar.

Wij juichen de uitgave dezer illustraties zeer toe. Onze tegenstanders werken tegenwoordig met allerlei afbeeldingen ter verbreiding hunner denkbeelden. Laten wij ook alzoo doen voor onze heilige beginselen. De macht, die van sprekende illustraties kan uitgaan, wordt niet licht overschat. Wij wenschen den uitgever met deze onderneming veel succes toe.

Uitgave van D. Donner te Leiden.

De uitgever DONNER zond het vorige jaar de kostelijke geschiedverhalen in: »Een ridder zonder vrees of blaam», »De Glasschilder van Mons» en »In Harderwijk», alle geschreven door J. W. VAN STRATEN. 't Waren perziken, die naar meer smaakten. Daarom deed het ons leed, dat de serie dezer flinke boeken niet met een paar nummers werd vermeerderd.

Ditmaal ontvingen wij ter recensie:

Zestiende zestal Kerstliederen voor scholen en huisgezinnen, op bekende wijzen door D. VAN WIJCK, Hoofd der school voor Geref. onderwijs te *De Lier*.

Een Kerstfeestviering met de kinderen der Zondagsschool zonder Kerstliederen zou den indruk maken van een bosch zonder vogelenkoor. Deze gedachte heeft den heer VAN WIJCK er toe geleid, nu reeds 16 jaren achtereen — 't is geen kleinigheid — een zestal Kerstliederen ten beste te geven.

Ditmaal ontvangen wij: 1e Een Kerstbede, 2e De Boodschap aan de Herders, 3e De Zon des Heils, 4e 's Heeren vernedering, 's Zondaars verhooging, 5e Loflied op 't Kerstfeest en 6e Slotzang.

De inhoud der afzonderlijke liederen laat zich uit de opschriften afleiden. Het dogmatische heeft o. i. wat te veel de overhand. Slechts één van de zes liederen (No. 2) behandelt een deel der Kerstgeschiedenis.

Hoewel hier uiteraard geene poëtische waarde mocht worden gezocht, zijn de liederen vrij goed gedicht. In het gelegenheidsgedicht beluistert men zelden het zingen van den nachtegaal; daar hoort gij meer het tjlpen van de musch en het neuriën van het sijsje. De taal kon hier en daar kinderlijker zijn, ook was een enkele maal nauwgezetter woordkeuze aan te bevelen geweest. Drukfeilen op te snuffelen, is onze liefhebberij niet. Bij poëzie springen zij u echter veel eer in het oog dan bij proza. Op pag. 2, derde couplet, staat: „Die ons in Uw Woord en *eer* onderwijzen.” Dit „*eer*” moet wellicht *leer* zijn. Op pag. 3: „Op die verschijning ontvalt hun *den* staf.” Op blz. 6, 't laatste couplet van het vierde lied: „Opdat *ons* in 't gericht geen eeuwigen vloek des doods *ons* treff”; op pag. 7 derde couplet van het vijfde lied moest de *ch.* van getorcht weggelaten zijn. Ook de punctuatie kon beter zijn.

Doch de strekking is uitnemend, en daarom kunnen wij in den vorm wat overzien. Bij het aanstaande Kerstfeest kunnen deze liederen wel dienen. En wijl men niet gaarne altoos hetzelfde laat zingen, zal dit Zestiende zestal ongetwijfeld, evenals zijne voorgangers, welkom zijn. Wijl bekende wijzen bij elk lied worden aangegeven, zijn ze gemakkelijk te gebruiken.

De uitvoering is zeer eenvoudig, doch netjes. Voor 3 ct. mag men waarlijk ook geen hooge eischen stellen. Bij getallen is de prijs nog aanmerkelijk minder. 100 Ex. f 2,25; 250 Ex. f 4,50; 500 Ex. f 7,50. Moge dit zestal zuiver Gereformeerde liederen gezegend worden, om op het komende Kerstfeest in school en huis veler hart en mond te stemmen tot Gods lof.

Uitgaven van D. A. Daamen te Rotterdam.

De heer DAAMEN is op het terrein der Zondagsschool vooral bekend door de verschillende handboeken, die bij hem het licht zagen. Onder deze nemen ongetwijfeld Stock's Lessen voor de Zondagsschool de eerste plaats in. De vierde druk van het werk, die binnen kort het licht ziet, is zijn krachtigste aanbeveling. De onderwijzer, die het met een geest des onderscheids raadpleegt en gebruikt, zal steeds weltoegerust voor zijn klas verschijnen en onder den zegen des Heeren de kinderen in rechte sporen leiden.

Om de bruikbaarheid van deze veelszins uitnemende Handleiding te verhoogen, heeft de uitgever een rooster doen vervaardigen, dien hij uitgeeft onder den titel:

STOCK'S ZONDAGSSCHOOLROOSTER.

En hij zond ons dien ter recensie en ter aanbeveling toe.

Tweeërlei uitgave er van biedt hij aan: Uitgave A, die alleen Psalmverzen,

en uitgave B, die ook Evangelische Gezangen bevat. De prijs is: 5 ct. per exemplaar; 50 Ex. f 2.—; 100 Ex. f 3.—. Dezelfde uitgave ongeperforeerd 50 Ex. f 1.25; 100 Ex. f 2.—.

Deze rooster bevat eerst den titel van het onderwerp, geeft daarna eenige vragen, benevens den leertekst, en op de achterzijde het psalmvers.

Het eigenaardige er van is, dat hij geheel naar Stock's Handboek is bewerkt en dat hij bij de vermelding van het gedeelte der Schrift, waarover gehandeld wordt, telkens de opwekking brengt: „Van avond thuis lezen”; voorts wordt door een sterretje tusschen tekst of versje de aandacht gevestigd op woorden, die „wellicht verklaring behoeven”.

Over het O. T. wordt gedurende vijf, over het N. T. gedurende zeven maanden gehandeld. Het komt ons voor, dat deze verdeling in verhouding tot de leerstof al te ongelijkmatig is. Terwijl van het N. T. ongeveer heel de geschiedenis wordt doorloopen, van 1 December tot eind Juni, komt men met de bespreking van het O. T. niet verder dan les XXI van Stock: „Jacob in Egypte”. Op deze wijze voortgaand, zal men eenige jaren noodig hebben, om al de lessen over het O. T., niet minder dan CIV in getal, te behandelen.

Ook wat de afzonderlijke onderwerpen aangaat, moet ons een opmerking van het hart. Sommige zijn wat heel beknopt. Zoo moet op 28 Februari gesproken worden over de geschiedenis van den melaatsche. Dit onderwerp loopt bij Mattheus slechts over 4, bij Markus over 5 verzen. Hier is groot gevaar, dat minder bekwame onderwijzers er een preek van maken en allerlei uitweidingen en bijmengsels zich zullen veroorlooven. Ook het onderwerp voor 17 April: „De roeping van den Tollenaar” is zeer beperkt.

Op 20 November daarentegen strekt de stof zich uit over niet minder dan 4 groote hoofdstukken uit het boek Genesis.

De titels of opschriften in dezen rooster zijn niet altijd juist. Op 15 Mei staat aangegeven: „De wederkomst van Christus”, terwijl gesproken wordt over twee gelijkenissen aangaande de wederkomst van Christus. Dit opschrift is dus te ruim. Evenzoo is het op 11 Sept. „Gods beloften en oordeelen”, zoo luidt daar de titel ter aanduiding van het bezoek der engelen bij Abraham en van Sodoms verwoesting. Dit opschrift kan boven zeer vele geschiedenissen geplaatst worden, maar drukt het eigenaardige van deze gebeurtenis niet of althans niet voldoende uit; het is te vaag.

Ook de methode, die deze rooster voorstaat, is voor ons niet zonder bedenking. Bij de „Vragen ter herhaling” doet het gevaar zich op, dat sommige onderwijzers er zóó lang bij zullen stilstaan, dat ze weinig tijd overhouden voor het onderwerp, dat aan de orde is. En de toelichting van de teksten en psalmversjes, die, naar voor in den rooster gezegd wordt, kort en duidelijk moet zijn, kan zeer licht te ver van het onderwerp afvoeren, indien zij maar niet verleidt, om voor de kinderen een redevoering te gaan houden. Op de Zondagschool moet o. i. de gewijde geschiedenis de hoofdzaak zijn en blijven, en de methode voor het onderwijs moet zijn die der geleidelijk voortgaande *vertelling*.

Dit alles neemt echter niet weg, dat deze rooster zeer goed bruikbaar is, in 't bijzonder voor hen, die het Handboek van Stock bezitten.

En vraagt men, of er behoefte aan een nieuwen rooster bestond, dan antwoorden wij: voor onze Gereformeerde Zondagschool stellig niet, aangezien JACHIN een eigen rooster met daarbij behoorende Toelichting uitgeeft. Maar voor wie Stock's Lessen voor de Zondagschool heeft en gebruikt, is hij ongetwijfeld zeer doelmatig. Hij zal hem zeker van harte welkom heeten.

De lijst van DAAMENS tekstkaarten is dit jaar met een zeer schoone serie vermeerderd.

Serie CE. Formaat 28 bij 20 c.M.

PRACHTIGE BLOEMTAKKEN in 4 verschillende dessins. Tekst in

sprekende zilverletter. Het geheel met een rand in zachtgroen omlijst. Prijs per stuk 35 ct., bij 25 stuks à 17½ ct.

Deze serie is uitnemend voor uitdeeling geschikt. Zulk een wandtekst zal niet alleen den kinderen, maar ook den ouders welkom zijn. Het is een rijk genre, dat den ontwerper eere aandoet, en blijkt geeft, dat ook de heer DAAMEN nog niet uitgeput is in schakeering.

Niet minder schoon is

Serie S. OOSTERSCHE LANDSCHAPPEN. Een viertal fijn uitgevoerde tekstkaarten, ter grootte van 22 bij 13 c.M. Het landschapje in fijne kleuren, de tekst met sierlijke letter in goud. Gekartelde rand. Prijs per pakje 90 ct. Voor uitdeeling per pakje 45 ct.

Serie BP. Grootte 21 bij 10 c.M.

VIJF VERSCHILLENDE TEKSTEN. Prijs per stuk 17½ ct. Voor uitdeeling 9 ct.

Bij partijen koopende, kan men ook bij den heer D. goed en zeer goedkoop terecht. Zijn schoone uitgaven zijn een flink debiet waard. Dat zij hem van harte toegewenscht.

Uitgaven van K. le Cointre te Middelburg.

De heer LE COINTRE maakt zich ten opzichte van de periodieken in kinderlectuur verdienstelijk door de uitgave van **De Zondingsvriend**, geill. Maandblad voor de zending, prijs per jaargang f 1,25, en van **De Kindervriend**, geillustreerd Christelijk Tijdschrift voor de jeugd. Prijs per jaargang f 1,95. Deze beide uitgaven werden door heel de pers gunstig gerecenseerd en ook wij kunnen ze voortdurend hartelijk aanbevelen.

Gaarne vestigen wij weder de aandacht op de andere bekende kinderboeken en boekjes van dezen uitgever.

1. **Het sterfbed in de Hut van den Socialist.** Een Kerstverhaal. door T. VAN DER FLOEG. Met geill. omslag. 31 bladz. Prijs 10 ct; 25 Ex. f 2.-; 50 Ex. f 3.-; 100 Ex. f 5.-.

Een boeiend verhaal. Hier en daar zeer treffend. Ook is het diep ernstig. Het boekje ademt een gezonden Christelijken geest en heeft eene uitnemende strekking. Duidelijk komt er in uit, hoe het socialisme de wonden niet verzacht of geneest, maar integendeel grooter en dieper maakt.

2. **Het Kerstgeschenk van den Turfschipper**, door WILLEM. Met geill. omslag in zwartdruk. 42 bladz. Prijs 12⁵ ct; 25 Ex. f 2.50; 50 Ex. f 4.-; 100 Ex. f 7.-.

Eene levendige vertelling, vol handeling. Beslist Christelijk en rijk aan leering. Wij bevelen ze gaarne aan.

3. **Aneaso, de Negerslaaf, of door slavernij tot de ware vrijheid**, door B. HANS.

Tweede druk. Geïll. omslag in kleurendruk. 23 bladz. Prijs 12⁵ ct.; 25 Ex. f 2.50; 50 Ex. f 4.-; 100 Ex. f 7.-.

Een goed zendingsverhaal, dat men met aangenaamheid lezen zal en dat liefde tot den arbeid des evangelies onder de Heidenen kan opwekken. Wij kunnen het van harte aanbevelen.

4. **Blinde Gerard.** *Eene vertelling*, door JOH. VAN DER BIL. Geïll. omslag in kleurendruk. 24 bladz. Prijs 15 ct.; 25 Ex. f 3.-; 50 Ex. f 8.-; 100 Ex. f 9.-.

Blinde Gerard is een toonbeeld van ware Godsvrucht. Zijne dochter, Evertje, is eene liefelijke verschijning, vol zachtmoedigheid en vriendelijkheid. Wij bevelen dit verhaal gaarne aan.

5. **De wijzen uit het Oosten.** *Een Kerstboekje*, door A. LITTOOIJ. Met geïll. omslag in kleurendruk. 40 bladz. Prijs 15 ct. 25 ex. f 3.-; 50 ex. f 5.-; 100 ex. f 9.-.

Een uitnemend Kerstgeschenk voor de kinderen der hoogste klasse. Gelijk de inhoud den Schrijver, zoo doet de vorm den uitgever eere aan. 't Is nog steeds alleszins aanbevelenswaardig.

6. **Aan den rand van den afgrond.** *Vrij gevolgd naar het Fransch*, door B. HANS. Met omslag in kleurendruk. Tweede druk, 29 bladz. Prijs 15 ct.; 25 ex. f 3.-; 50 ex. f 5.-; 100 ex. f 9.-.

Het uiterlijk van het boekje is aantrekkelijk. Een mooi sprekend plaatje versiert den omslag. Strekking: „Iedere oprechte verlossing van de zonde moet door schuldbelijdenis voor God en de menschen heengaan.“ Wij bevelen het gaarne aan.

7. **Het huisgezin van den Hugenoot.** *Eene bladzijde uit de geschiedenis der herroeping van het Edict van Nantes*, door J. C. WIRTZ OZN. Tweede druk. 31 bladz. Prijs 15 ct.; 25 ex. f 3.-; 50 ex. f 5.-; 100 ex. f 9.-.

Op treffende wijze teekent de Schrijver, hoe standvastigheid en trouw in het geloof met 's Heeren goedkeuring worden gekroond. Wij kunnen, en om de strekking en om den boeienden verhaaltrant, dit nuttige boekje met vertrouwen aanbevelen.

8. **Hoe Charity tot zegen was.** *Een verhaal vooral voor oudere meisjes* Uit het Engelsch, door B. HANS. Geïll. omslag en een gekleurde plaatje. Prijs 25 ct.; 25 ex. f 5.-; 50 ex. f 9.-; 100 ex. f 17.-.

Uit dit verhaal is veel te leeren. Het waarschuwt ernstig tegen de zucht naar grootheid; teekent de jammerlijke gevolgen der onmatigheid, doch ook, hoe een wandel in liefde en hulpvaardigheid tot zegen is voor velen. Wij hadden den weg der zaligheid naar de Schrift er gaarne duidelijker in geteekend gezien. Het kan evenwel worden aanbevolen.

9. **Eene Israëlietische uit de eerste helft der tweede eeuw.** *Naar het Hoogduitsch vrij gevolgd*, door K. K. Met geïll. omslag en 2 gekleurde plaatjes. Prijs 30 ct.; 25 ex. f 6.-; 50 f 10.-; 100 ex. 17.50.

Een schoon verhaal. Men gevoelt bij het lezen, dat het eene ware geschiedenis is. Met het oog op de oudste leerlingen, bevelen wij het gaarne en met alle vrijmoedigheid aan.

10. **Getrouw tot den dood.** *Een verhaal uit den tijd der Kerkhervorming in Frankrijk*, door A. DE JONG. Met geill. omslag en 2 plaatjes in kleuren-druk. Prijs 40 ct.; 25 ex.; f 7.50; 50 ex. f 12.50; 100 ex. f 22.50.

Een aangenaam en leerzaam verhaal, dat wij van harte aanbevelen.

11. **Moedereere en Kinderplicht.** *Uit het volksleven onzer dagen*, door ANTHONIA MARGARETHA. In effen bruinen omslag met den titel in witte letters. 197 bladz. Prijs f 1.—. Gebonden f 1.40.

Van dit schoone boek kan worden gezegd, wat van de meeste dergelijke uitgaven niet geldt, n. l. dat het goed Gereformeerd is en populair in gezonden zin. Het schetst met goed gepunte pen een tafereel uit het volksleven onzer dagen. De strekking van dit werkje is voortreffelijk en het onderwerp zeer actueel. De druk is helder, de uitvoering netjes, de omslag stemmig, maar fraai, de prijs billijk. Zulke gezellige, huiselijke en leerzame lectuur beantwoordt geheel aan wat wij verlangen.

Een beknopt leerboekje voor Catechisanten, Zondagsscholieren, enz. 12 bladz. Prijs 1 ex. 5 ct.; 25 ex. f 1.—; 50 ex. f 1.75.

In klein bestek wordt hier veel goeds geboden uit en over de Heilige Schrift, o. a.: Register der Bijbelboeken met eenige ophelderingen; de Wet en het Gebed des Heeren; eenige profetieën aangaande Jezus; de gelijknissen en de wonderen van Christus, enz. Zulke boekjes, als zij ijverig gebruikt worden, geven onzen kinderen een geheugenschat in het leven mede, die later voor hen zelve en voor anderen ten zegen kan strekken. Wij bevelen het gaarne aan.

Bunjanskaartjes.

Een pakje Zondagsschoolkaartjes. Twintig stuks op gekleurd papier, geïllustreerd met tafereeltjes uit Bunjans Pelgrimsreize. Aan de achterzijde met tekst bedrukt. Prijs 12⁵ ct.; 10 stel of 200 kaartjes f 1.—; 25 stel of 500 kaartjes f 2.—; 50 stel of 1000 kaartjes f 3.50.

Bunjans Pelgrimstocht. Plaat in zwartdruk. Groot formaat. Prijs per stuk f 0.10.

Wij achten deze schoone plaat voor de uitdeeling op de Zondagsschool zeer geschikt. Daarbij hebben wij vooral het oog op de Zondagsscholen, die als takken van zoogenaamde Inwendige Zending zijn te beschouwen in het „Nederlandsche Heidendom.” Wij denken aan die kinderen, die *alleen op de Zondagsschool* iets van Gods Woord hooren. In de gezinnen, uit welke zulke kinderen komen, kan de allegorische voorstelling van de „Christenreize”, tot nieuwsgierigheid prikkelen, mocht het zijn tot waarachtige belangstelling.

Wij wenschen den heer LE COINTRE een zóó flinken omzet zijner uitgaven toe, dat hij een volgend jaar aan zijn verzameling eenige nieuwe nummers kunne toevoegen.

NAGEKOMEN BOEKJE. (19 Nov.)

Uit het leven van een jeugdig echtpaar en hun Jantje. *Een eenvoudig verhaal, waarin de noodzakelijkheid en de hooge waarde van eene opvoeding naar Gods Woord in huis en school wordt aangetoond.* Bewerkt naar een schets van C. D. VAN NOPPEN te *Wissenkerke*, door J. A. VAN NOPPEN. Met geill. omslag. 63 bladz. Prijs 35 ct. Als premie op den Christelijken Scheurkalender Barnabas 25 ct.

Een lief boekje, dat ouden en jongen zeker met genoegen zullen lezen.

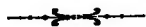
Reeds om zijn vriendelijk uiterlijk trekt het aan. In cartoonen bandje met een aardig plaatje op den omslag. Heldere druk. De bladzijde met een rood kader versierd. Maar vooral om zijn hoogst gewichtig onderwerp is het zeer aan te bevelen. Het bespreekt op zeer onderhoudende en Christelijke wijze dingen, die niet ernstig genoeg kunnen besproken en behartigd worden, n.l.: de groote belangrijkheid van Christelijke opvoeding en Christelijk onderwijs.

Moge het als premie op den Scheurkalender in duizenden huisgezinnen komen, en gebiede de Heere er een rijken zegen over. Groot gebrek in of jammerlijke nalatigheid van de huiselijke godsdienstoefening is de diepe wondeplek van ons huiselijk leven.

Wij danken den Schrijver en den Uitgever voor dit schoone boekje.

Wel wat vreemd vonden wij, dat de overtuiging van buurman Joris voor de ouders een geheim schijnt gebleven te zijn, tot op het oogenblik, dat hij haar zoo opzettelijk uitspreekt. Ons dunkt: Joris moet een erkend en bekend voorstander der christelijke school zijn geweest.

Voorts schijnt het ons toe, dat de ouders, van Jantje wondergauw tot andere gedachten in zake de opvoeding, tot inkeer en bekeering zijn gekomen. Dit neemt echter volstrekt niet weg, dat wij dit boekje van harte kunnen aanbevelen.

SCEURKALENDERS.

Ook het cijfer der ingezonden Scheurkalenders overtreft ditmaal het getal van al de vorige jaren. Niet minder dan een vijftal werd ons toegezonden. Het uitreiken van een Christelijken Scheurkalender aan de oudere kinderen uit gezinnen, die van Gods Woord vervreemd leven, achten wij eene zeer uitnemende zaak. Tot hoe groote wonderen zijner genade de Heere ook zulk een klein blaadje van een Kalender wil gebruiken, bleek op treffende wijze uit de mededeeling, die Ds. A. LITTOOIJ onlangs deed op de jaarvergadering van FILIPPUS. Aan een meisje werd eenig suikergoed verkocht en dit in een blaadje van FILIPPUS' Kalender gewikkeld. Dat ééne blaadje stelde de Heere dienstbaar tot rijken zegen voor gansch een geestelijk diep gezonken gezin.

Zulke heerlijke feiten mogen tot aanmoediging strekken, om ook op de lijst der uitdeelingen bij het Kerstfeest den Scheurkalenders eene goede plaats te geven.

Wij rangschikken de recensie weder naar de orde der inzending.

1. **Uit de fonteynen des Heils.** *Woorden des levens voor iederen dag des jaars,* door Ds. W. H. OOSTEN. Uitgave van W. KIRCHNER te Amsterdam.

Over den inhoud der dagelijksche meditatiën, in dezen Scheurkalender geboden, behoeven wij niets te zeggen. Hij is volkomen betrouwbaar, onderwijzend en stichtelijk, rijk aan leeringen en vol van vertroostende en bemoedigende wenken. De vorm van de tekststukjes voor ongeveer de eerste helft des jaars dunkt ons minder aantrekkelijk. Niet alleen is het verband tusschen de verschillende zinnen slechts zelden uitgedrukt, ook de zinnen zelve zijn vaak vrij stroef. De zoogenaamde telegramstijl kan op den duur niet behagen, en is zeker misplaatst in stukken of stukjes voor de groote massa der eenvoudige menschen, wier gezonde smaak niet bedorven werd door den stijl der Nieuwe-Gidsschrijvers. De vorm der tekststukjes voor de andere maanden is boven onzen lof.

De achterzijde levert goede verhalen. Wij troffen er een enkelen ouden kennis

onder aan. Doch een goeden ouden kennis mag men gaarne eens weer ontmoeten.

De letter, voor de voorzijde gebruikt, is te klein. Vele ouden van dagen zullen van de „voorstukjes” niet kunnen genieten, tenzij ze hun worden voorgelezen. Dit is een gebrek, dat echter zeer gemakkelijk is te herstellen. En dit zou inderdaad eene groote verbetering zijn. Een duidelijke druk is bij een Scheurkalender wel allereerst noodig, wijl hij onder veler oogen komt.

Het schild is o. i. wat somber, wat nevelachtig, niet geschikt, om een gansch jaar lang het oog te bekoren. Wij willen niet ontkennen, dat de voorstelling van David, voor Saul op de harp spelende, in menig opzicht treffend is, maar het geheel spreekt niet genoeg. In enkele gezinnen zal men zoo iets ongetwijfeld schoon vinden, maar in de meeste woningen wenscht men iets, dat meer terstond de aandacht trekt. In het hockje aan de linkerzijde had bovenaan zeer gemakkelijk het jaartal geplaatst kunnen worden.

De prijs per stuk is 35 ct.; 25 ex. à 30 ct.; 50 ex. à 25 ct.; 100 ex. à 22 ct. Inderdaad zeer goedkoop. Dat wij hem van harte aanbevelen, behoeven wij niet uitdrukkelijk te zeggen.

Bij dezen Scheurkalender is eene

PREMIE.

Een boek van 129 bladzijden, getiteld:

Hij blijft getrouw, door J. v. B. Geill. omslag en drie plaatjes in zwart-druk. Prijs 40 ct.

Een mooi boekske, mooi van binnen en van buiten. „Zelden”, zoo schrijft een der Commissieleden, „las ik als recensent een boekje met zooveel genot en stichting.” Het is waard, gelezen en herlezen en als men het zelf genoten heeft, aan anderen uitgeleend te worden.

Het schetst het beeld eener jonge Christin, dochter eener weduwe, die kinderjuffrouw wordt bij eene familie uit hooger stand in Rotterdam. Gretha wordt daar gewaardeerd, mits zij van God en zijn dienst zwijgt. Eenigen tijd schikt zij zich, maar hare ziel wordt er mager onder. Al ras vervreemdt zij van den Heere, wijl zij niet leeft in afhankelijkheid van Hem. De Heere blijft echter getrouw, zoekt haar weer op, verbrijzelt haar het harte, geeft haar weder de vreugde des heils, maakt haar getrouw in het belijden, moedig onder het kruis en geduldig, als mevrouw Hart haar om hare „fijnheid” wegzendt.

Gretha krijgt daardoor echter eene uitnemende gelogenheid, om hare kranke moeder te ondersteunen en te verplegen en over den dood van een lieven, godzaligen broeder te troosten. Met de herstelling harer moeder begint voor Gretha overal het licht te rijzen. Zij mag vrucht op haar arbeid zien. Een der kinderen uit het Rotterdamsche gezin, dat vroeger steeds met groote belangstelling luisterde naar de verhalen, die Gretha haar deed, en innig genoegen vond in de versjes, die zij haar leerde, wordt door typhus aangegrepen. Gretha wordt ontboden, om haar te verplegen. Het dochttertje sterft in den „Heer.” Mevrouw Hart wordt zelve ook toegebracht. God blijft getrouw, die zijns verbonds gedenkt.

Het boek is keurig uitgevoerd. Stevig papier, flinke letter. Mooie plaatjes. Taal en stijl zijn in dit verhaal, zooals men ze maar wenschen kan.

De strekking is uitnemend: eene roepstem tot trouw belijden van Christus onder alle omstandigheden, aangedrongen door een ernstig beroep op de trouw Gods. Duidelijk wordt aangetoond, hoe getrouwheid onzerzijds voor onze omgeving tot rijken zegen kan zijn. Het boekje is vol leering. Telkens zijn in het verhaal goede opmerkingen en wenken ingevlochten. De gezonde leer, die naar de godzaligheid is, komt daarin schoon tot haar recht. Hier is niet die oppervlakkige opvatting van de bekeering, die in andere boekjes ons zoo vaak een doorn in het oog is.

Als wij enkele aanmerkingen wilden maken, zou het voorerst deze zijn, of

de waarheid, dat het Woord Gods niet ledig wederkeert, hier niet in een wat optimistisch licht wordt voorgesteld. Zooveel vrucht als hier aanschouwd wordt, behoort althans tot de zeer bijzondere gevallen. In de tweede plaats is het voor ons twijfelachtig, of in dit verhaal „den lieden van het gezelschap” recht wordt gedaan. Naar het ons voorkomt, worden ze door den Schrijver menigmaal verkeerd beschouwd en dus ook verkeerd geteekend.

Dit verhindert ons evenwel niet, het boekje van harte aan te bevelen. Voor meisjes boven de 16 jaar biedt het inderdaad eene kostelijke, gezond Gereformeerde lectuur. Mogen velen het lezen tot heil hunner ziel, en overtuigd worden van de trouw van den God des Verbonds.

2. **Gezelle Meerburg's Christelijke Volks-Scheurkalender voor het jaar 1904.**

Een ouden bekende, gelijk dezen Scheurkalender, behoeft men niet meer voor te stellen. Hij geeft iederen dag in pakkenden vorm een degelijk woord, naar aanleiding van den dagtekst. Vrijmoedig mag gezegd worden, dat de schrijvers er van zeer gelukkig zijn geweest. Wie ze met aandacht en biddend leest, zal iederen dag nieuw geestelijk voedsel ontvangen.

De achterzijde geeft den lezer allerlei boeiende verhalen. Ook hier zijn enkele oude kennissen onder, maar het heeft ook heel wat in, om elk jaar het blok vol te krijgen. Ook heeft de redactie gezorgd voor onderscheidene raadsels. De liefhebbers kunnen daaraan hun krachten eens beproeven.

Wij zouden het gewenscht vinden, dat op de voorzijde, evenals bij „Filippus”, de hoofdstukken uit de Heilige Schrift werden aangegeven voor de huiselijke godsdienstoefening.

Het schild, voorstellende: Salomo's rechtspraak, hadden wij gaarne wat minder bont gezien. Een kunstenaarsoog zou er ongetwijfeld eenige aanmerkingen op maken. Doch als wij het uit dit oogpunt beoordeelden, zouden wij den prijs uit het oog verliezen, en dus onbillijk zijn. Wij twijfelen niet of het zal bij velen in den smaak vallen. Het geheel geeft een rechtmatigen grond aan wat de uitgever in zijn annonce zegt, dat deze Scheurkalender telken jare meer geliefd en gewaardeerd wordt. Moge dit aan de firma GEZELLE MEERBURG ook door een spoedigen omzet van dezen jaargang ondubbelzinnig blijken.

3. **Gereformeerd Traktaatgenootschap „Filippus” Scheurkalender voor het jaar 1904.** Uitgever F. P. D'Huy te *Middelburg*.

De Scheurkalender van Filippus — behoeft het gezegd? — handhaaft zijn ouden roem. Hij blijft inderdaad de primus onder de Christelijke Scheurkalenders. De inhoud beantwoordt ten volle aan de verwachting, die wij van een Gereformeerden Scheurkalender koesteren. Het schild mag nauwkeurig bekeken worden. De hoofdgedachte is het woord des Heeren, tot Abraham gesproken Gen. 15:5: „Alzoo zal uw zaad zijn”: menigvuldig als de sterren des hemels, en duurzaam als de reuzen van het woud. Duidelijk in frissche kleuren en zachte tinten gedrukt, is het schild, een lust voor het oog. Filippus heeft vooral dit jaar eere van haar werk.

De premie is een Dagboek, bevattende meditatiën van onderscheidene predikanten der Gereformeerde kerken. Het boek beslaat 319 bladzijden en is met flinke letter op helder papier gedrukt. Ongetwijfeld zal dit Dagboek voor velen nog een prikkol te meer zijn, om dezen „beproofden Gereformeerden” Kalender te koopen. Wie hem zich aanschafft, steunt daardoor den gezegenden arbeid der tractaatverspreiding.

De prijs van den besten Kalender is 75 ct.; die van den gewonen Kalender 40 ct. De premie is voor slechts 25 ct. verkrijgbaar.

4. **Christelijke Scheurkalender „Barnabas”.** Uitgave van K. LE COINTRE te *Middelburg*.

Ook dezen Kalender kunnen wij van harte aanbevelen. Hij biedt aan voor- en achterzijde goede lectuur. De voorstukjes zijn degelijk en stichtelijk. Ook de stukjes aan de achterzijde zijn over 't algemeen boeiend. Het schild ziet er aantrekkelijk uit. Het geeft ons een fraaie reproductie te aanschouwen van Gustave Doré's bekende gravure: De genezing van den maanzieke. De keuze van dit tafereel is vooral met het oog op den naam „Barnabas” een zeer gelukkige te noemen. De kleuren zijn zacht. Breng deze „Barnabas” onder den zegen Gods gedurende de dagen van 1904 troost in vele woningen en in menig hart, waar wonden geslagen zijn of worden, door een wegwijzer te zijn naar Christus, den waren „Barnabas.” Van dat aangrijpende tafereel op het schild gaat een ernstige prediking uit, welke wijst op den grooten Medicijnmeester, die de doodkranke maatschappij, waarin wij leven, alleen genezing schenken kan. De prijs van den Kalender is 50 ct. Ter uitdeeling op de Zondagsscholen zal hij, evenals vroeger, wel weer voor den halven prijs verkrijgbaar zijn — zegge voor 25 ct. Bij dezen Kalender is eveneens voor 25 ct. een premie verkrijgbaar. Zie de recensie er van op pag. 53.

5. Martha-Scheurkalender voor 1904. Veertiende jaargang. Uitgever J. M. BREDÉE te Rotterdam.

Op dezen Kalender vestigen wij gaarne de aandacht. Uit artistiek oogpunt spant het schild van dezen met dat van „Filippus” de kroon. Het ziet er keurig uit — BREDÉE is de uitgever! — en is een sieraad voor elke huiskamer. Het stelt voor: Christus en de Samaritaansche vrouw bij de Jakobsbron. Deze laatste schijnt ons als te jeugdig afgebeeld.

De inhoud van den Kalender komt met dien van andere overeen. Aan de voorzijde der blaadjes ontvangt de lezer de vermelding van den dag en de maand, opkomst en ondergang van zon en maan, een tekst met verklarende opmerkingen en aanwijzing van een gedeelte uit de Schrift, dat gelezen, en van een psalm- of gezangvers, dat gezongen zal worden. De bijschriften zijn stichtelijk en eenvoudig. Het ontdekkend element is o. i. te zwak. „Heer” en „Heere” komen er beide in voor. Ook de inhoud van de achterzijde bewijst, dat aan de samenstelling van dezen Kalender veel zorg besteed wordt. Den prijs, 60 ct., zouden wij hoog noemen, indien deze uitgave niet bedoelde, de Marthastichting tot steun te zijn. Bij getallen is de prijsberekening echter veel lager. Bij 25 stuks 40 ct.; 50 stuks 30 ct.; 100 stuks 27 ct. Bovendien wordt nog een drietal uitnemende boekwerken als premie tot zeer lagen prijs den koopers aangeboden. Deze premieboeken zijn:

Dr. J. H. GUNNING J.Hz. VAN BABEL NAAR JERUZALEM. Ingenaaid f 3,90, in linnen band f 4,75. Voor de koopers van dezen Kalender ingenaaid f 1,50, gebonden f 2.—.

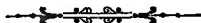
FRITZ FLIEDNER. UIT MIJN LEVEN. Ingen. f 3.—, geb. f 3,50. Voor de koopers van dozen Kalender ingen. f 1,50, geb. f 2.—.

W. R. MOODY. Ingen. f 0,90, geb. f 1,25. Voor de koopers van dezen Kalender ingen. f 0,30, geb. f 0,65.

Wie dezen Kalender koopt, krijgt iets goeds en doet iets goeds en is in de gelegenheid, om onder zeer gunstige voorwaarden goede boeken in zijn bezit te krijgen.

Van harte wenschen wij, dat al deze Scheurkalenders een groot debiet mogen hebben. Mogen zij in duizenden gezinnen gebracht worden. De gelegenheid daartoe is geopend, omdat ze alle ook voor uitdeelingen tegen veel lager tarief dan den gewonen prijs worden berekend. Wij vertrouwen,

dat vele Zondagsschoolbesturen ze zullen verspreiden. En gebiede de Heere over dien arbeid een rijken zegen voor velen.

Hiermede hebben wij den eindpaal bereikt. Alleen resten ons nu nog eenige aangename verplichtingen tot afscheid.

Namens de Gereformeerde Zondagsschoolvereniging »JACHIN» betuigen wij den H.H. Uitgevers hartelijken dank voor de welwillendheid, waarmede zij hunne uitgaven ons toezonden.

Indien het mogelijk is, zouden wij deze gaarne wat vroeger ontvangen. Vooral dit jaar kwam het grootste deel van wat in het Verslag besproken wordt, zeer laat, in ons bezit. Niet alleen maakt dit den arbeid moeilijker, maar het werk lijdt er ook onder, wijl alles te haastig gereed komen moet. Daarom zijn wij zoo vrij, bescheidenlijk er op aan te dringen, de uitgaven ons zoo vroeg mogelijk te doen toekomen.

Hartelijk dank inzonderheid ook aan al de Heeren Recensenten voor de gewichtige diensten, die zij geheel belangeloos en met zooveel nauwgezetheid »JACHIN» wilden bewijzen. Hoezeer dit werk wordt gewaardeerd, blijkt op verschillende wijzen. Nu reeds kwam meer dan één brief in ons bezit, waarin verzocht werd, spoedig het Verslag der Boekbeoordeeling te mogen ontvangen, terwijl aan het slot de verzekering gedaan werd: »Het is voor ons een heel groot voorrecht, het te mogen nalezen.» Ook hebben wij menigmaal, nadat het Verslag verscheen was, een zeer waardeerend en dankbaar schrijven ontvangen. Ofschoon de Boekbeoordeeling elk jaar meer arbeid vordert, meenen wij zonder onbescheiden te zijn, te mogen uitspreken, dat de arbeid door de Commissieleden niet minder consciëntieus wordt verricht. Ook dit Verslag bewijst het, dat zij hunne taak met toewijding en eere volbracht hebben.

Hartelijk dank aan den Heer KOSTER voor zijn hulp ons verleend; en vooral ook aan den eersten Secretaris — broeder ORANJE — die bij de correctie, en in zoo veel andere opzichten, ons uitstekende diensten bewezen en daardoor dezen omvangrijken arbeid voor ons aanmerkelijk verlicht heeft.

Aan de Uitgevers deelen wij mede, dat dit Verslag weder op ruime schaal wordt verspreid. Aan al de geabonneerden op de Toelichting, aan al de verspreide leden, aan al onze Afdeelingen, aan al onze Correspondenten, en ook aan al de Commissieleden wordt het in een of meer exemplaren toegezonden. De oplaag bedraagt bijna 2000 exemplaren.

Evenals de beide vorige jaren wordt het ook nu weder in den handel gebracht. Wie een ex. wenscht te ontvangen, wende zich tot de firma A. GEZELLE MEERBURG te *Heusden*. De prijs is 10 ct.; franco per post 15 ct.

Van harte hopen wij, dat ook de ouders JACHIN's Boekbeoordeeling steeds meer mogen raadplegen. Het is wel waar, dat in de Bladen ook eene recensie van de nieuwe uitgaven voorkomt, doch deze is meestal zeer kort, gewoonlijk eene massale aanbeveling. Voor eenige dagen lazen wij zulk eene

recensie. Daarbij werd vooraf gezegd: »Wij hebben de boeken natuurlijk niet alle gelezen.» In een ander blad vonden wij de opmerking: »Moesten wij u raden, lezers! welke boekjes gij koopen zult, wij zouden haast zeggen: koopt maar in den blinde weg, ge ontvangt altijd wat goeds.»

De Boekbeoordeeling van »JACHIN» onderscheidt zich hierdoor van de aanbevelingen, die de Nieuwsbladen geven, dat zij niet een collectief oordeel uitspreekt, waarbij een of twee series van boekjes met een enkel woord worden aangeprezen, maar met ernst elk boekje afzonderlijk in bespreking brengt.

Wij onderschrijven geenszins de uitdrukking: »Koopt maar in den blinde weg.» Veeleer zeggen wij: »Ziet wel toe, Christenouders! welke boeken gij uwen kinderen in handen geeft.»

Het feit, dat de kinderen zelven hunne boeken niet kunnen kiezen, maar dat zij lezen, wat wij hun geven, legt op ons een ernstige verantwoordelijkheid. Vergeten wij het bij de keuze van lectuur toch niet, dat onze kinderen het voorwerp moeten zijn van groote liefde en — van veel gebeds. Dit moet er ons toe dringen, alleen het beste, dat wij krijgen kunnen, hun voor te leggen. Het is JACHIN een eere, door het Verslag en door den vasten Catalogus van aanbevolen lectuur voor de jeugd, hieraan mede dienstbaar te zijn.

Grootelijks doet het ons leed, dat wij niet kunnen voldoen aan onze belofte, op de Algemeene Vergadering gedaan. Zoo gaarne hadden wij het Verslag dit jaar eenige dagen eerder zien verschijnen. Doch het was ten eenenmale onmogelijk, aangezien verscheidene recensie-exemplaren veel te laat in ons bezit kwamen.

Het Hoofdbestuur stelt gaarne weder eenige exemplaren van het Verslag voor H.H. Uitgevers beschikbaar, met beleefd verzoek, zoo goed te willen zijn, deze H.H. Schrijvers te doen toekomen. Het zou ons zeer verblijden, zoo zij van de recensies kennis wilden nemen. Misschien is de veronderstelling niet te stout, dat eene enkele opmerking hier en daar ook hun nog eenige winste kan brengen. Gaarne ontvangen wij van de goedgekeurde boekjes weder eenige presentexemplaren, om daarmede de behoeftige Zondagsscholen te verblijden.

Den Bestuurders van behoeftige Zondagsscholen verzoeken wij, *vóór 5 December* a.s. hunne aanvragen om boekjes in te zenden aan den Heer P. KOSTER te *Appelscha*. Deze heeft zich weder bereid verklaard, den arbeid der verdeeling op zich te nemen. Wij wenschen van harte, dat dit omslachtige werk hem voorspoedig en gemakkelijk van de hand moge gaan. Bij de aanvraag behoort men het getal leerlingen der Zondagsschool op te geven en *20 ct. aan postzegels in te sluiten* ter vergoeding van de frankeering.

Alleen *werkelijk behoeftige* Zondagsscholen komen voor deze uitdeeling in aanmerking. Naar gelang van den aanwezigen voorraad zal br. KOSTER te *Appelscha* aan de aanvraag van hen, die de gemelde voorwaarden nakomen, voldoen. Wij zeggen dit met eenigen nadruk, omdat elk jaar brieven

inkomen, en ook nu reeds weer, waarin de opgave van het getal leerlingen ontbreekt of verzuimd wordt, de vereischte postzegels in te sluiten.

Ons laatste woord is, wat bij dit werk onze eerste en voornaamste gedachte was, n. l. dat deze arbeid van den Heere moge worden dienstbaar gesteld tot heil van de kinderen onzes volks en boven alles tot verheerlijking zijns grooten Naams.

Weesp, 17 November 1903.

J. P. TAZELAAR.

Uitgaven van de Gereform. Zondagsschoolvereen. „Jachin”.

OFFICIËEL ORGAAN.

De Zondagsschool.

Tijdschrift ter bespreking van de belangen der Geref. Zondagsscholen. Redacteur J. P. TAZELAAR te *Weesp*.

Dit blad verschijnt driemaandelijks. Elke aflevering beslaat 12 pagina's over 2 kolommen gedrukt. Prijs per jaargang franco per post bij vooruitbetaling 0 cts. Men abonneere zich bij den uitgever A. GEZELLE MEERBURG te *Heusden*.

KALENDER MET TOELICHTING.

Kalender van de Geref. Zondagsschoolvereeniging „Jachin”, samengesteld door de Heeren Ds. E. DOUMA, W. KROEZE en Ds. W. SIEDERS.

In boekformaat prijs 3 cent

In geperforeerde bladen prijs 3 cent.

De Toelichting bij den Kalender, onder redactie van dezelfde Heeren, verschijnt in driemaandelijksche afleveringen. Prijs per jaargang fr. per post f 0.60.

BOEKJES.

Een vijftal stellingen in betrekking tot de Zondagsschool, door A. LITTOON Geref. pred. te *Middelburg*. Prijs 10 ct.

Wat heeft de Zondagsschool gedaan en wat kan ze doen ter verbreiding van de kennis der Heilige Schrift? door Ds. A. LOOIS. Prijs 7⁵ ct.

De Zondagsschool en het Socialisme, door D. MULDER, Hoofd der Chr. school te *Zierikzee*. Prijs 10 ct.

Huiscatechisatie en Zondagsschool, door P. ORANJE, Hoofd eener Geref. school te *Amsterdam*. Prijs 7⁵ ct.

De Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging „Jachin.” *Een woord ter opwekking van belangstelling* door J. P. TAZELAAR, Pred. te *Weesp*. Prijs 1 ex. 10 ct.; 12 ex. 9 ct. 25 ex. 8 ct.; 50 ex. 7 ct.

Waarom opgeheven? door J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool en het Moderne Heidendom, door J. P. TAZELAAR. Prijs 7⁵ ct.

De Zondagsschool. *Een boekje voor de leerlingen der hoogste klassen.* Met plaatjes, door J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

Welke eischen „Jachin” stelt aan de lectuur voor de Jeugd door J. P. TAZELAAR.

Catalogus van lectuur voor de jeugd door de Geref. Zondagsschoolvereeniging „JACHIN” aanbevolen.

Deze lijst wordt elk jaar aangevuld met de nieuwe werkjes, die het licht zien en aanbevelenswaardig zijn, en is evenals het bovengenoemde artikel gratis verkrijgbaar.

TRACTAATJES.

Tractaatjes op gekleurd papier met plaatje, 4 pag., in 14 verschillende No's. Prijs 1 ct.; 100 Ex. 60 ct.; 250 Ex. *f*1,40; 500 Ex. *f*2,70; 1000 Ex. *f*5.—.

Tractaatjes in Boekform., 8 pag., 4 verschill. No's. Prijs 1 ct.; 100 ex. 60 ct.; 250 ex. *f*1,40; 500 ex. *f*2,70; 1000 ex. *f*5.—.

Tractaatjes op gekl. papier in 10 verschillende No's. Prijs 2 ct.; 100 ex. *f*1,75; 250 ex. *f*3,75; 500 ex. *f*6,50; 1000 ex. *f*12.—.

Tractaatjes op gekleurd papier, in 3 verschillende No's. Prijs 1½ ct.; 100 Ex. *f*1,25; 250 ex. *f*2,50.

Tractaatjes op wit papier, 2 pag., in 20 verschillende No's. waarvan enkele met versjes op bekende wijzen of met muziek. Prijs ½ ct.; 100 Ex. 35 ct.; 250 Ex. 80 ct.: 500 Ex. *f*1,55.

Zes nieuwe **boeiende Tractaatjes**: No. 1 „De kleine Abram of eene heerlijke vrucht van de Zondagsschool.” No. 2 „Dat waag ik niet”. No. 3 „Op de paardenmarkt te Z.” No. 4 „God laat zich niet bespotten”. No. 5 „God is een Vader der weezen”. No. 6 „Uit gevaar gered”. Prijs 1 ex 1 ct.; 100 ex. *f*0,75; 250 ex. *f*1,80; 500 ex. *f*3,30; 1000 ex. *f*6.—.

BELOONINGSKAARTJES.

Kaartjes No. 1, in pakjes van 600 kaartjes, 50 ct.

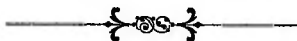
” ” 2, ” ” ” 120 ” 37⁵ ”

” ” 3, ” ” ” 30 ” 25 ”

12 pakjes *f*2,50; 24 p. *f*4: — 50 p. *f*7; — 100 p. *f*12,50.

DIPLOMA.

af te geven aan hen, die de Zondagsschool verlaten. Zeer fraai bewerkt in verschillende kleuren. Prijs 10 ct.; 25 ex. *f*2.—. 50 ex. *f*3,50; 100 ex. *f*6.—.

INHOUD.

	Bladz.
Lijst der Commissiën voor de Boekbeoordeeling	1.
Algemeene Opmerkingen	2—6.
Uitgaven van G. F. CALLENBACH.	6—32.
» » J. M. BREDÉE	33—45 en 57.
» » CAPADOSE	45—48.
» » D. DONNER	48—49.
» » D. A. DAAMEN	49—51.
» » K. LE COINTRE	51—54 en 56—57.
» » W. KIRCHNER	54—56.
» » A. GEZELLE MEERBURG	56.
» » »FILLIPPUS''	56.
» » JACHIN	62—63.

NADERE AANWIJZINGEN.

Geschiedenissen uit den Bijbel	18, 40.
Zondagsschoolplaten	32, 43, 44, 53.
Wandteksten	41, 50.
Zondagsschoolkaartjes	45, 47, 53.
Stock's Zondagsschoolrooster	49—50.
Kerstliederen	39, 48.
Scheurkalenders	54—58.

Uit „Jachins” Statuten.

ART. 2.

Het doel der Geref. Zondagsschoolvereeniging »JACHIN” is:

10. de bevordering van de oprichting en instandhouding van Zondagscholen, waar zij niet, of niet voldoende aanwezig zijn;
20. bevordering van den bloei der reeds bestaande Zondagsscholen en van samenwerking derzelve;
30. haren zedelijken invloed aan te wenden tot bevordering van 't lager onderwijs op denzelfden grondslag;
40. het uitgeven van hulpmiddelen ten dienste van onderwijzers en leerlingen.

ART. 3.

Leden der vereeniging »JACHIN” zijn allen, die met den grondslag en het doel instemmen, (zie art. 1 en 2), en eene jaarlijksche contributie betalen van minstens 50 cents.

ART. 8.

Minstens 10 personen in ééne of in nabij liggende gemeenten kunnen zich tot een afdeeling vormen. Elke afdeeling heeft het recht een afgevaardigde te zenden naar de Algemeene Vergadering. Afdeelingen boven de 50 leden kunnen 2, boven de 100 leden 3 afgevaardigden zenden.

ART. 9.

Bestaande corporatiën: Zondagsschoolvereenigingen, buiten »JACHIN” staande, Kerkeraden, Jongelings- en Jongedochtersvereenigingen kunnen zich, ter bevordering der eenheid, aan »JACHIN” aansluiten, indien zij met het doel en den grondslag instemmen en jaarlijks f 3,— in de algemeene kas storten. Zij verkrijgen daardoor het recht tot het zenden van één afgevaardigde ter Algemeene Vergadering.

Het Bestuur noodigt allen, die den arbeid der Zondagsschool wenschen te steunen uit, lid te worden van »JACHIN” en in hunne omgeving nieuwe leden voor de vereeniging te werven.

Het adres van den penningmeester is: Ds. A. LOOIS te *Pernis* (Z-H.)